

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

Timo M. Kauppinen
Tuija Martelin
Katri Hannikainen-Ingman
Esa Virtala

Yksin asuvien hyvinvointi

Mitä tällä hetkellä tiedetään?

TYÖPAPERI

TYÖPAPERI 27/2014

Timo M. Kauppinen, Tuija Martelin, Katri Hannikainen-Ingman, Esa Virtala

Yksin asuvien hyvinvointi

Mitä tällä hetkellä tiedetään?

**TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS**

© Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

ISBN 978-952-302-266-9

ISSN 2323-363X

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-266-9>

Tiivistelmä

Timo M. Kauppinen, Tuija Martelin, Katri Hannikainen-Ingman, Esa Virtala. Yksin asuvien hyvinvointi. Mitä tällä hetkellä tiedetään? Terveys ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 27/2014. 62 sivua. Helsinki 2014.

ISBN 978-952-302-266-9

Yksin asuminen on yleistynyt Suomessa jo pitkään, ja nykyään jo 41 prosenttia asutokunnista on yhden hengen asutokuntia, kun esimerkiksi vuonna 1990 osuus oli 32 prosenttia.

Yksin asuminen ei sinänsä ole ongelma yksilön hyvinvoinnin kannalta, mutta yksin asuvat kokevat kuitenkin monia hyvinvoinnin puutteita keskimäärin enemmän kuin muissa kotitaloustyypeissä elävät. Tässä raportissa kootaan tätä tietoa yhteen valmiina saatavilla olevan tiedon pohjalta. Lisäksi terveyden osalta raportissa on myös uusia analyyskejä. Hyvinvointia tarkastellaan raportissa elinolojen, terveyden ja elintapojen, sosiaalisten suhteiden ja elämänlaadun ja palvelujen käytön osalta. Lisäksi esitetään tietoja yksin asuvien määrän kehityksestä, yksin asumisen yleisyydestä erilaisten taustatekijöiden mukaan sekä yksin asuvin väestörakenteesta.

Yksin asuvien väestörakenteen tarkastelu osoitti, että yksin asuvissa korostuvat koko väestöön nähden erityisesti iäkkäät naiset, ja myös keski-ikäiset miehet ja alle 30-vuotiaat ovat huomattavia ryhmiä. Hyvinvoinnin osalta ensimmäinen päätulos on, että yksin asuvilla menee useimmilla mittareilla keskimäärin koko väestöä huonommin. Positiivisesti muuhun väestöön verrattuna yksin asuvat erottuivat lähinnä asumisväljyydessä ja vapaa-ajan määrässä. Toisaalta toinen päätulos on, että yksin asuvien välillä on suuria eroja: yksin asuvia erottelevat hyvinvoinnin suhteen toisistaan muun muassa ikä, sukupuoli ja pääasiallinen toiminta. Puutteellinen hyvinvointi siis keskittyy tiettyihin osaryhmiin yksin asuvien joukossa.

Yksin asuvia yhdistää muusta elämäntilanteesta riippumatta ainakin kaksi tekijää. Ensinnäkin yksin asuvat ovat haavoittuvampia erilaisille sosiaalisille riskeille kuten sairastumiselle tai työttömäksi joutumiselle. Tässä suhteessa yksin asuvien tilanne on samankaltainen yksinhuoltajien ja muiden yhden tulonsaajan talouksien kanssa. Toinen yksin asuvia yhdistävä tekijä on mittakaavaetujen puuttuminen. Useamman henkilön kotitaloudet saavat mittakaavaetua kulutuksessaan, kun esimerkiksi kaikkia kestokulutushyödykkeitä ei tarvitse hankkia jokaiselle talouden jäsenelle erikseen. Myös mittakaavaedun suhteen muut yhden tulonsaajan taloudet ovat samankaltaisessa tilanteessa yksin asuvien kanssa siltä osin, että kaikki menot on maksettava yhden henkilön tuloista.

Tämä raportti rajautui tilastolliseen yleiskatsaukseen yksin asuvien hyvinvoinnista lähinnä valmiiksi saatavilla olevaan tietoon perustuen. Kattavamman tiedon saaminen yksin asuvien tilanteista edellyttää sekä tilastollisten aineistojen uusia analyyskejä että laadullista tiedon keräämistä ja tuottamista yksin asuvien kokemuksista ja tarpeista. Lisäksi yksin asuvien tilanteen laajemman kuvauksen olisi hyvä sisältää myös oikeudellista yksin asuvien aseman tarkastelua sekä tarkempia laskelmia yksin asuvien asemasta tulonsiirtojärjestelmässä. Tämän raportin ulkopuolelle jäi myös tieto yksin asuvien mahdollisesti kokemasta eriarvoisesta kohtelusta. Tietoa kerättyä ilmeni, että monia hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita ei ole helpposti saatavilla eriteltynä kotitaloustyyppin mukaan ja myös itse yksin asumisen mittaaminen on osittain puutteellista rekisteritietoihin perustuen. Valmiina saatavien tietojen avulla ei myöskään päästä tarkempiin yksin asuvien osaryhmien erittelyyn.

Yksin asuvat eivät tällä hetkellä ole lain mukaan erityisen suojelun tarpeessa oleva ryhmä. Yksin asuvin suurempia yksikkökustannuksia myös kompensoidaan aiempaa vähemmän vähimmäisturvaetuuksissa. Yksin asuvien tai yleisemmin yhden tulonsaajan talouksien saamat lisät etuuksissa ovat kuitenkin yksi mahdollinen keino tasata mittakaavaedun puuttumisen seurauksia ja yksin asuvien suurempaa haavoittuvuutta sosiaalisille riskeille. Yksin asumisen yhdistymistä toimintakyvyn heikkenemiseen voidaan pitää tilanteena, joissa yksin asuvat ovat erityisesti kohdennetun tuen tarpeessa. Asuntopolitiikassa tärkeää on kohtuullisen vuokra- ja hintatason asuntojen saatavuuden edistäminen. Myös kansalaisjärjestöillä voi olla oma roolinsa erityisesti psykososiaalisen hyvinvoinnin edistäjänä.

Avainsanat: yksin asuvat, hyvinvointi, elinolot, terveys, elintavat, palvelut

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
1 Johdanto	7
2 Yksin asuvien määrä ja rakenne.....	8
Yksin asumisen yleisyys taustatekijöiden mukaan	9
Yksin asuvien väestörakenne.....	12
3 Elinolot.....	15
Pääasiallinen toiminta	15
Tulot ja toimeentulo	16
Kulutus.....	23
Asuminen.....	25
4 Terveys, toimintakyky ja elintavat	28
Terveys	28
Toiminta- ja työkyky	32
Elintavat ja lihavuus.....	33
Yhteenveto.....	35
5 Sosiaaliset suhteet ja elämänlaatu	36
6 Palvelujen käyttö.....	39
Terveyspalvelut.....	39
Sosiaalipalvelut.....	40
Julkiset hyvinvointipalvelut yhteensä	41
7 Yhteenveto ja suositukset.....	42
Keskimäärin menee huonommin, mutta sisäiset erot ovat suuret	42
Haavoittuvuus sosiaalisille riskeille ja skaalaetujen puuttuminen yhdistävät.....	42
Suositukset.....	43
Tutkimus- ja tietotarpeet.....	43
Yksin asuvia koskeva politiikka	43
Lähteet.....	45
Liitetaulukot	47

1 Johdanto

Yksin asuminen on yleistynyt Suomessa jo pitkään, ja nykyään jo 41 prosenttia asuntokunnista on yhden hengen asuntokuntia, kun esimerkiksi vuonna 1990 osuus oli 32 prosenttia.

Yksin asuvien joukko on hyvin monimuotoinen ja siihen päädytään eri tavoin. Reittejä yksin asuvaksi ovat muuttaminen vanhempien luota ensimmäiseen omaan asuntoon, avo- tai avioliiton purkautuminen, puolison kuolema tai muun yhteisasumisen kuin avo- tai avioliiton päättyminen. Näistäkin tilanteista kaikki eivät toisaalta päädy yksin asuviksi, vaan voidaan esimerkiksi muuttaa vanhempien luota suoraan avoliittoon tai jatkaa eron jälkeen uudessa parisuhteessa. Yksin asuvana pysytään eripituisia aikoja, ja yksin asuvana pysyminen edellyttää, että henkilö ei päädy (uuteen tai ensimmäiseen) avo- tai avioliittoon eikä yksinhuoltajaksi tai muuhun yhteisasumiseen. Yksin asuvaksi päättymistä ja yksin asuvana pysymistä selittävät tekijät voivat vaikuttaa myös yksin asuvien hyvinvointiin. Tällöin eri tavoin yksin asuvaksi päätyneet ja eripituisen ajan ja eri syistä yksin asuvana pysyneet voivat erota hyvinvoinniltaan tämän erilaisen taustansa vuoksi.

Yksin asuminen ei siis sinänsä ole ongelma yksilön hyvinvoinnin kannalta. Yksin asuvat kokevat kuitenkin monia hyvinvoinnin puutteita keskimäärin enemmän kuin muissa kotitaloustyypeissä elävät. Tätä koskevaa tietoa on tuotettu osana muiden hyvinvointiin yhteydessä olevien tekijöiden tarkastelua, mutta yksin asuvia koskevaa tietoa on harvemmin koottu yhteen. Tässä raportissa tehdään tätä yhteen kokoamista Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimialalta. Tarkoituksena on kuvata, minkälaista tilastollista tietoa yksin asuvien hyvinvoinnista on jo saatavilla aiemmista julkaisuista ja tietokannoista. Selvitys perustuu siis sekundaarilähteisiin. Lisäksi terveyden osalta raportissa on myös uusia analyyskejä, koska yksin asuvien terveydestä ei ole juuri aiemmin julkaistuja tuloksia. Muuten olemme pidättäytyneet olemassa olevan tiedon yhteen kokoamisessa.

Hyvinvointia tarkastellaan raportissa neljällä ulottuvuudella: 1) elinolot, 2) terveys ja elintavat, 3) sosiaaliset suhteet ja elämänlaatu sekä 4) palvelujen käyttö. Lisäksi ennen varsinaista hyvinvoinnin tarkastelua esitetään tietoja yksin asuvien määrän kehityksestä, yksin asumisen yleisyydestä erilaisten taustatekijöiden mukaan sekä yksin asuvien väestörakenteesta.

Koska kyse on sekundaarilähteisiin perustuvasta tilastollisesta taustaselvityksestä, raportissa ei tehdä esimerkiksi oikeudellista tarkastelua yksin asuvien asemasta tai kattavaa sosiaaliturvajärjestelmän läpi käymistä yksin asuvien näkökulmasta. Myöskään katsausta aihepiiriä koskevaan kirjallisuuteen ei tehdä tässä yhteydessä, vaan kirjallisuutta on käytetty lähinnä aineistolähteenä.

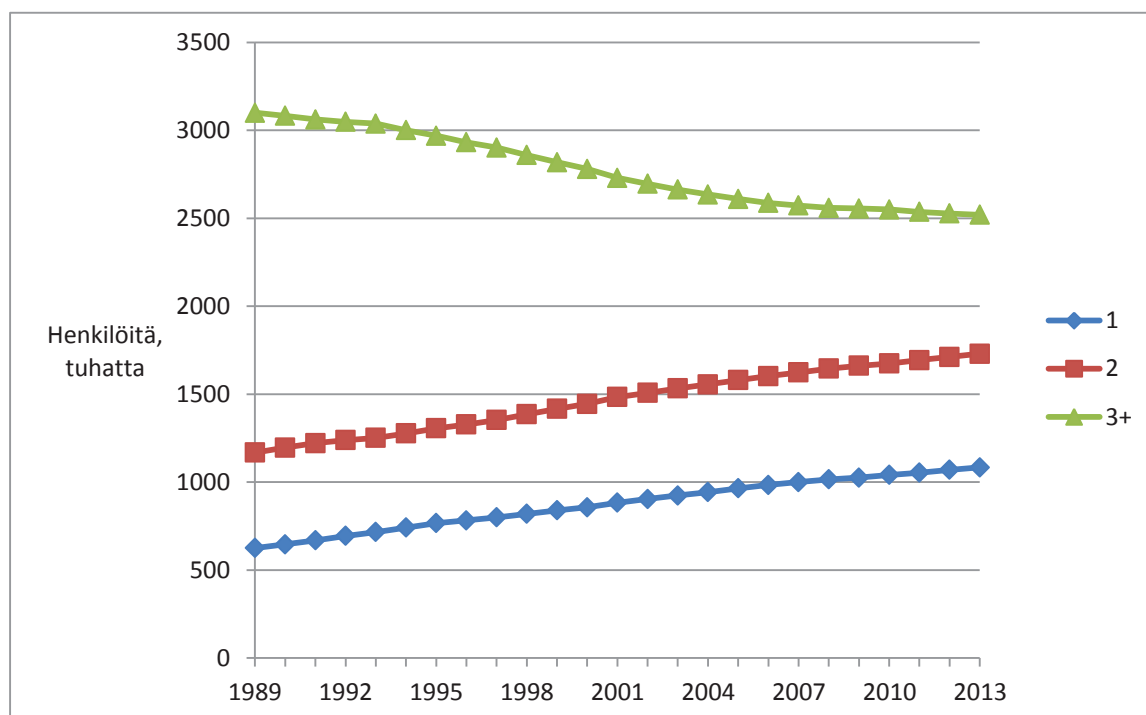
Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tuottaman materiaalin ohella suuri osa lähteistä on Tilastokeskuksen tuottamaa tietoa. Mainittaessa lähteenä pelkästään Tilastokeskus tiedot ovat peräisin joko Tilastokeskuksen ylläpitämästä Statfin-tilastotietokannasta (statfin.stat.fi) tai kyse on erikseen Tilastokeskuksesta pyydetyistä tiedoista (ikärakennetta sekä yksin asumisen yleisyyttä sukupuolen ja iän mukaan koskevat tiedot). Koska raportin tiedot on kerätty eri lähteistä, tarkastelut on tehty saatavilla olevien tietojen ehdoilla, jolloin esimerkiksi vertailuryhmä vaihtelee. Myös ajallisten vertailutietojen esittäminen ja aikajänne vaihtelevat tietojen saatavuuden ehdoilla. Tulokset esitetään raportissa kuvioina, ja niiden taustalla olevat tarkat numeroarvot löytyvät raportin lopusta liitetaulukkoina.

Raportin loppuun esitämme yhteenvedon havainnoista ja pohdimme niistä tehtäviä johtopäätöksiä muun muassa tarvittavan jatkotutkimuksen ja mahdollisen yksin asuvia koskevan politiikan näkökulmasta.

2 Yksin asuvien määrä ja rakenne

Ennen yksin asuvien hyvinvoinnin tarkastelua katsomme tässä luvussa, kuinka yksin asuminen on yleistynyt viime vuosikymmeninä ja keitä yksin asuvat ovat.

Kuviosta 1 nähdään, kuinka erikokoisissa asutokunnissa asuvien määrä on muuttunut vuodesta 1989. Kuvio kuvaa koko väestöä eli myös lapset ovat mukana luvuissa. Yhden ja kahden henkilön asutokunnissa asuvien määrät ovat kasvaneet tasaisesti, ja samalla suuremmissa asutokunnissa asuvien määrä on laskenut. Yksin asuvien määrä on lähes kaksinkertaistunut 625 000:sta 1 083 000:een, ja yksin asuvien osuus asutoväestöstä on kasvanut 13 prosentista 20 prosenttiin. Osuus 15 vuotta täyttäneestä väestöstä oli puolestaan 24 prosenttia vuonna 2013. Vielä vuonna 1960 tämä osuus oli kuusi prosenttia (Pitkänen & Jalovaa 2007).

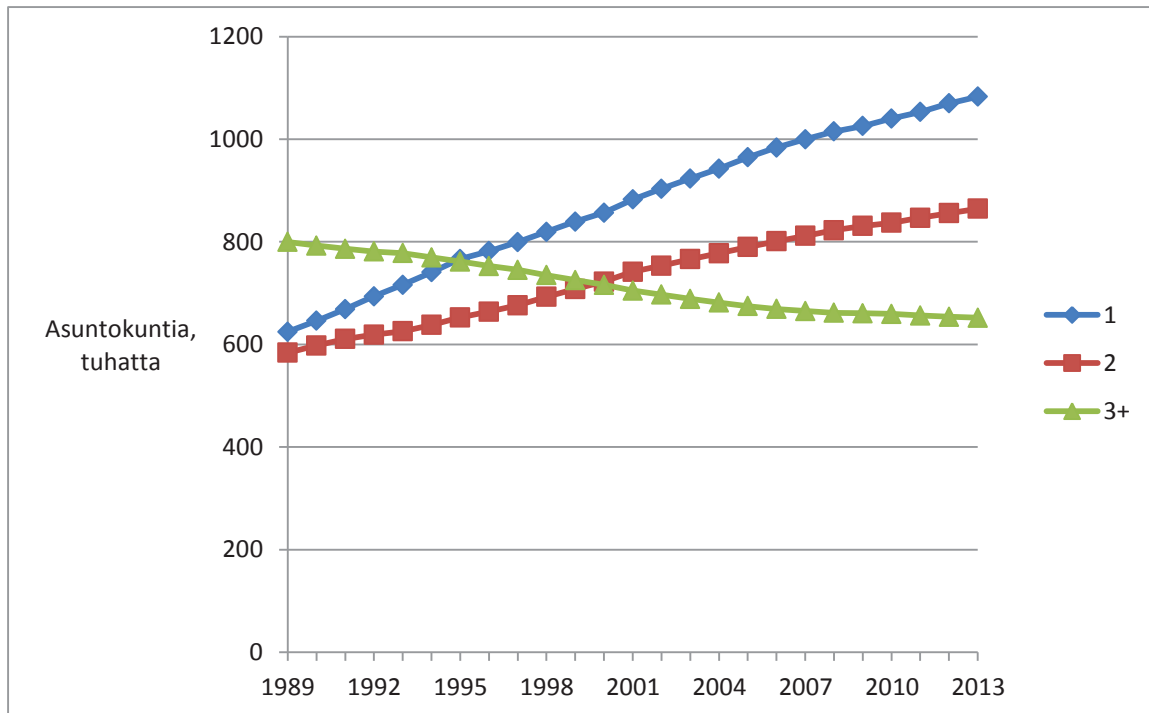
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 1. Yhden, kahden ja vähintään kolmen henkilön asutokunnissa asuvien määrän kehitys vuosina 1989-2013.

Yksin asuvien määrän kehityksestä ei ole tehty virallista väestöennustetta, mutta karkea ennuste voidaan tehdä olettamalla ikä- ja sukupuoliryhmittäisten väkilukujen kehittyvän vuoden 2012 väestöennusteen mukaisesti ja laskemalla, kuinka paljon yksin asuvia olisi eri vuosien ennustetussa väestössä, mikäli yksin asuvien ikä- ja sukupuoliryhmittäiset osuudet pysyisivät vuoden 2013 tasolla (lähde: Tilastokeskus - Väestörakennetilasto, Väestöennuste 2012). Tällöin määrä olisi vuonna 2020 vielä lähellä nykytasoa 1 090 000:ssa, vuonna 2030 olisi yksin asuvia 1 207 000, vuonna 2040 heitä olisi 1 379 000, ja vuonna 2050 määrä olisi 1 566 000. Nämä ovat kuitenkin karkeita ennusteita, joissa ei ole otettu huomioon muun muassa naisten ja miesten elinajanodotteen erojen kapenemisen mahdollista näkymistä yksin asumisen harvinaistumisena iäkkäillä naisilla tai asuntomarkkinoiden kehitystä.

Tarkasteltaessa henkilöiden sijaan asutokuntia (kuvio 2) nähdään, että vuonna 1995 yhden hengen asutokuntien määrä ylitti vähintään kolmen hengen asutokuntien määrän, ja siitä lähtien yhden hengen asutokunnat ovat olleet yleisin asutokuntatyyppi. Osuus kaikista asutokunnista on vuosina 1989-2013 kasvanut 31 prosentista 42 prosenttiin. Suomi sijoittuu eurooppalaisessa vertailussa yksin asuvien osuudes-

sa EU:n keskiarvon yläpuolelle, samalle tasolle kuin muut Pohjoismaat Islantia lukuun ottamatta ja Saksa (Haataja 2014).

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 2. Asuntokuntien määrän kehitys vuosina 1989-2013 asuntokunnan henkilöluvun mukaan.

Yksin asumisen yleisyys taustatekijöiden mukaan

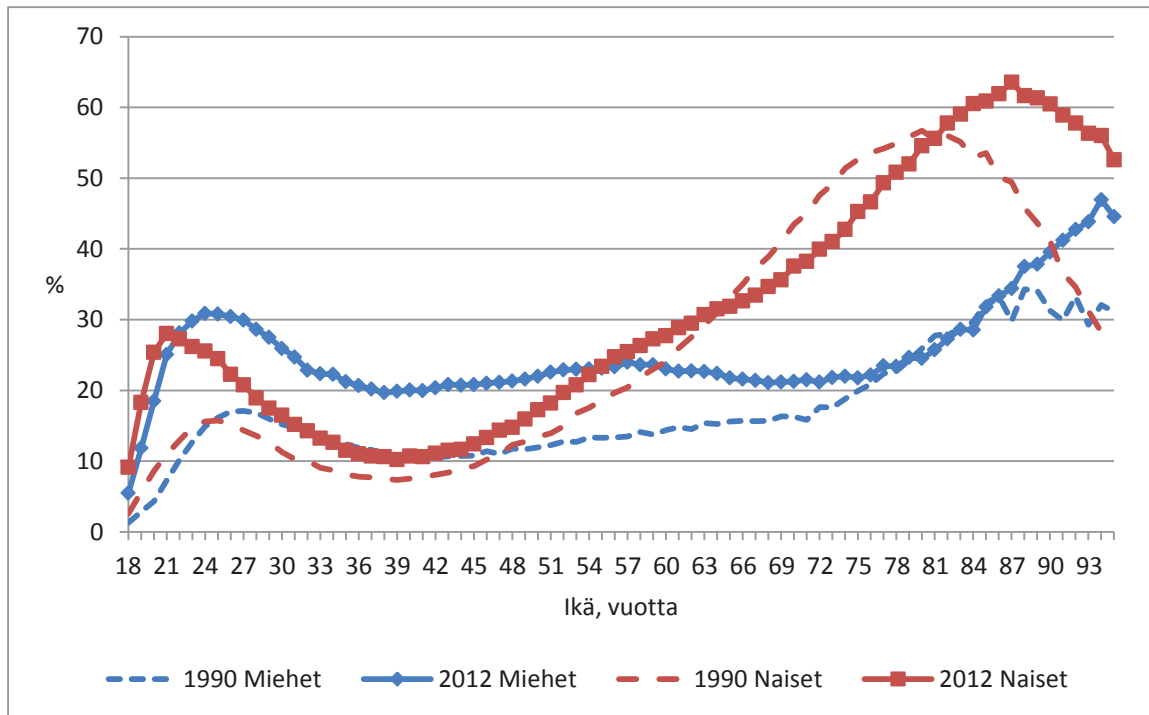
Yksin asumisen yleisyys vaihtelee voimakkaasti *iän* mukaan (kuvio 3). Parikymppiset asuvat usein yksin, mutta erityisen yleistä yksin asuminen on vanhimmissa ikäryhmissä: 75 vuotta täyttäneistä jo 44 prosenttia asuu yksin.¹ Harvinaisinta yksin asuminen on 35-44-vuotiailla.

Iän yhteys yksin asumiseen on toisaalta erilainen *sukupuolen* mukaan. Kokonaisuutena 25 prosenttia 15 vuotta täyttäneistä naisista ja 22 prosenttia miehistä asui yksin vuonna 2013 (lähde: Tilastokeskus). Sukupuolten välinen ero riippuu kuitenkin siitä, minkä ikäisiä tarkastellaan. Kuvio 3 nähdään, että ikääntyneiden yleisempi yksin asuminen liittyy lähinnä naisiin ja vastaavasti naisten yleisempi yksin asuminen liittyy lähinnä vanhempiin ikäryhmiin. Miehillä yksin asuvien osuus pysyy 35-80-vuotiailla 20-25 prosentin välillä, mutta naisilla vaihtelu ulottuu vastaavalla ikävälillä 39-vuotiaiden 10 prosentista 80-vuotiaiden 56 prosenttiin. Tätä vanhemmissa ikäryhmissä osuus kasvaa sekä miehillä että naisilla. Yli 90-vuotiailla naisilla osuus jälleen vähenee oletettavasti laitoshoitoon siirtymisen myötä. Vanhempiin ikäryhmiin liittyvässä erossa on kyse ainakin naisten korkeammasta elinajanodotteesta ja siitä, että pariskunnissa mies on tyypillisesti naista vanhempi: naisille leskenä eläminen on näin ollen yleisempää kuin miehille. Elinajanodotteen kasvu näkyy siinä, että yksin asumisen yleisyyden huippu on naisilla siirtynyt vuosien 1990 ja 2012 välillä vanhemmalle iälle.

Sukupuolten välinen ero yksin asumisessa on 25-54-vuotiailla päinvastainen vanhempiin ikäryhmiin verrattuna: tällä ikävälillä miehet asuvat naisia yleisemmin yksin. Ero oli vielä vuonna 1990 pienempi, ja

¹ Laitoksissa asuvat ovat näissä laskelmissa mukana koko väestössä, mutta heitä ei ole katsottu yksin asuviksi. Mikäli yksin asuvien osuus laskettaisiin osuutena muista kuin laitoksissa asuvista, osuus olisi vanhimmissa ikäryhmissä vielä suurempi.

yksin asuminen onkin yleistynyt vuoden 1990 jälkeen työikäisessä väestössä selvästi enemmän miehillä kuin naisilla. Yksin asumisen kasvussa on siis suurelta osin kyse toisaalta työikäisten miesten yleistyneestä yksin asumisesta, toisaalta väestön ikääntymisestä. Työikäisten miesten yksin asumisen yleistymisessä puolestaan on kyse ainakin avioerojen yleistymisestä, joka ei naisten yksin asumisessa ole näkynyt yhtä selvästi, koska lapset ovat erotilanteissa useimmiten päätyneet asumaan äidin kanssa (Pitkänen & Jalovaara 2007). Tilastotiedoissa ei toisaalta ole eritelty yhteishuoltajuustilanteita, vaan näissä tilanteissa lapset ovat kirjoilla vain toisen vanhemman osoitteessa. Tämä voi jonkin verran liioitella erityisesti keski-ikäisten miesten yksin asumista.

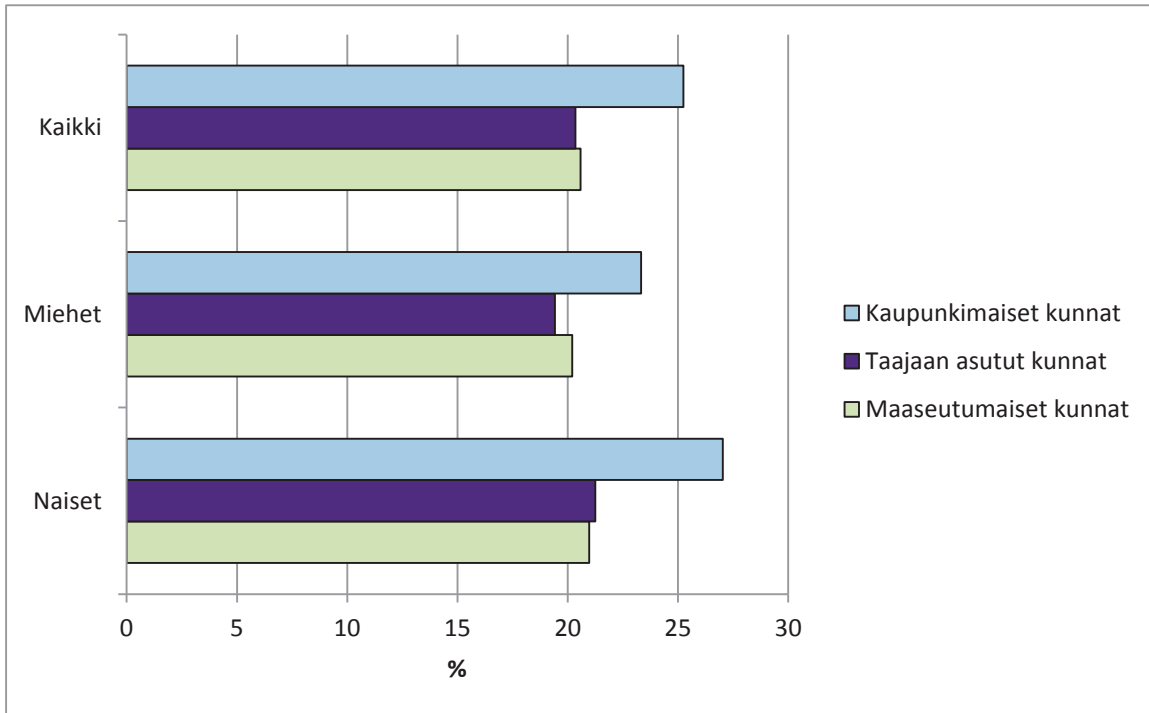
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 3. Yksin asuvien osuus väestöstä iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1990 ja 2012.

Viimeaikaisessa yksin asumisen kehityksessä iän ja sukupuolen mukaan korostuu yksin asumisen yleistymisen miehillä ja erityisesti eläkeikää lähestyvillä miehillä. Vuodesta 2005 yksin asuvien osuus on 15 vuotta täyttäneillä miehillä noussut kahden prosenttiyksikön verran vuoteen 2013 mennessä, naisilla vain prosenttiyksikön verran (lähde: Tilastokeskus). Miehillä yksin asuminen yleistyi kaikissa ikäryhmissä, naisilla vain alle 65-vuotiailla. Suurinta kasvu oli 55-64-vuotiailla miehillä, 20 prosentista 24 prosenttiin, ja myös naisilla kasvu oli suurinta tässä ikäryhmässä, 26 prosentista 28 prosenttiin.

Yksin asuminen on yleisempää kaupungeissa kuin maaseudulla. Tämä ilmenee tarkasteltaessa yksin asumista Tilastokeskuksen kolmiluokkaisella *kuntaryhmityksellä* (kuvio 4). Kaupunkimaisissa kunnissa neljännestä 15 vuotta täyttäneistä asuu yksin, kun muissa kunnissa osuus on viidenneksen. Naisilla tämä ero on suurempi kuin miehillä. Tarkasteltaessa henkilöiden sijaan asuntokuntia nähdään, että 43 prosenttia kaupunkimaisten kuntien asuntokunnista on yhden henkilön asuntokuntia, kun taajaan asutuissa kunnissa osuus on 37 prosenttia ja maaseutumaisissa kunnissa 38 prosenttia.

Yksin asumisen yleisyys kaupunkimaisissa kunnissa korostuu nuoremmista ikäryhmissä. Miehillä kuntatyyppien välillä ei juuri olekaan eroja vanhimmissa ikäryhmissä, kun taas naisilla yksin asuminen on kaikissa ikäryhmissä yleisintä kaupunkimaisissa kunnissa. Vuoden 2005 jälkeen yksin asuminen on yleistynyt eniten maaseutumaisissa kunnissa (2,4 prosenttiyksikköä) ja vähiten kaupunkimaisissa kunnissa (1,2 prosenttiyksikköä).

Lähde: Tilastokeskus.

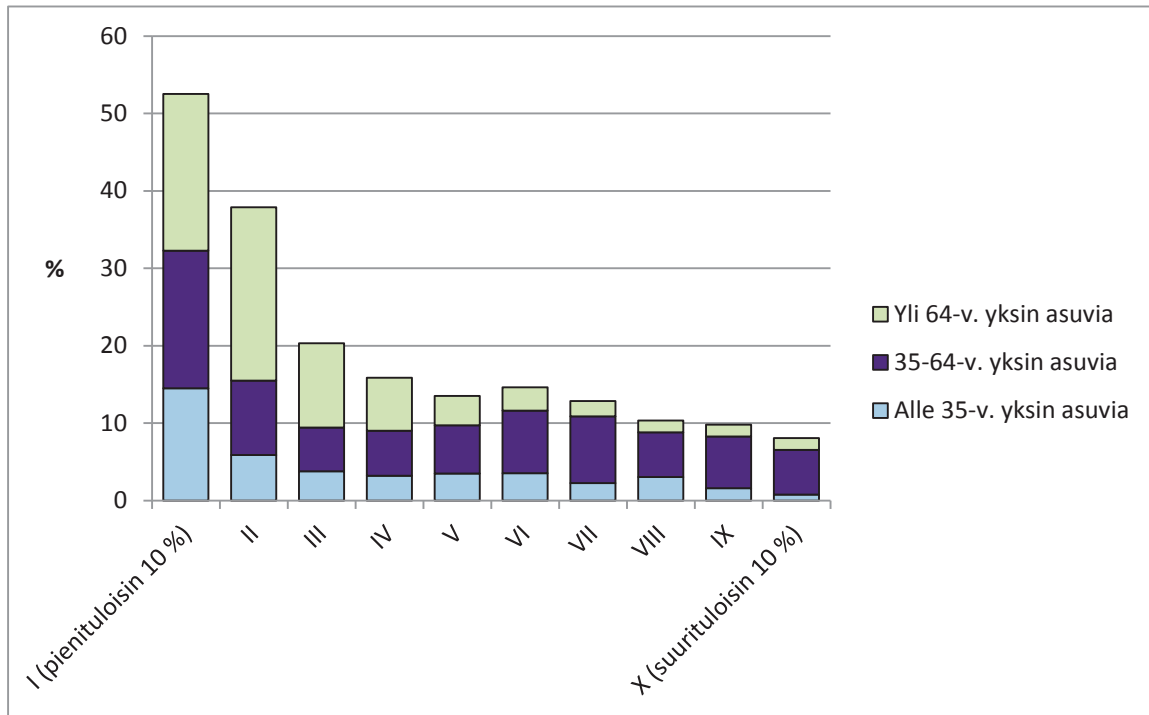
Kuvio 4. Yksin asuvien osuus 15 vuotta täyttäneistä tilastollisen kuntaryhmittelyn ja sukupuolen mukaan vuonna 2013.

Yksin asumisen yleisyydestä *syntyperän* mukaan on niukasti tietoa. Saatavilla olevan tiedon perusteella yksin asuminen on kuitenkin yleisempää kantaväestössä kuin maahanmuuttajilla. Pyykkösen (2013) tarkastelun perusteella täysin suomalaistaustaisista asutokunnista 42 prosenttia oli vuonna 2011 yhden hengen asutokuntia, ja sellaisista asutokunnista, jotka olivat osittain tai kokonaan ulkomaalaistaustaisia, yhden hengen asutokuntia oli 25 prosenttia. Tässä ulkomaalaistaustaisuus tarkoitti yksittäisen henkilön osalta sitä, että tämän kummatkin vanhemmat olivat syntyneet ulkomailla. Äidinkielen mukaan tehdyssä tarkastelussa (Munter 2010) yhden hengen asutokuntia oli vuonna 2008 noin kolmannes vieraskielisistä asutokunnista, mikä jää alle vastaavasta kaikista asutokunnista lasketusta osuudesta (41 %). Helsingissä vuonna 2010 vieraskielisistä asutokunnista 35 prosenttia oli yhden hengen asutokuntia ja kotimaankielisistä asutokunnista 50 prosenttia (Helsingin kaupungin tietokeskus 2013). Näissä äidinkielen perustuvissa tarkasteluissa vieraskielisiä asutokuntia ovat sellaiset asutokunnat, joiden viitehenkilö (eli käytännössä suurituloisin henkilö) on vieraskielinen. Tällöin osa niistä asunnoista, joissa on vieraskielisiä henkilöitä, tulee määritellyksi kotimaankielisiksi.

Maahanmuuttajaryhmien välillä on eroja yksin asumisen yleisyydessä. Esimerkiksi somalialaisten ja vietnamilaisten on havaittu asuvan virolaisia ja venäläisiä harvemmin yksin (Juntto 2005), ja kurditaustaiset näyttävät asettuvan näiden ryhmien väliin yksin asumisen yleisyydessä (Martelin ym. 2012).

Tulotaso ennustaa voimakkaasti yksin asumista. Pienituloisista selvästi suurempi osuus asuu yksin kuin keski- tai suurituloisista. Tämä näkyy kuvioista 5, jossa kotitalouksiin kuuluvat henkilöt on järjestetty kotitalouden niin sanottujen ekvivalenttien tulojen mukaan, eli kotitalouden tulot on suhteutettu kotitalouden kulutusyksiköiden määrään, joka perustuu aikuisten ja lasten määrään kotitaloudessa (ks. tulojen mittauksesta tarkemmin luvussa 3). Pienituloisimmassa kymmenyksessä yli puolet (53 %) asuu yksin, kun keskituloisilla osuus on 15 prosentin luokkaa ja suurituloisimmassa kymmenyksessä kahdeksan prosenttia. Yhden hengen kotitalouksien osuus kaikista kotitalouksista on vastaavasti alimmassa tulokymmenyksessä 76 prosenttia ja ylimmässä kymmenyksessä 18 prosenttia. Vuosien 2005 ja 2012 välillä tapahtunut yksin asumisen yleistymisen ei ollut suoraviivaisessa yhteydessä tulotasoon.

Kuviosta nähdään myös, minkäikäisistä yksin asuvista on kyse. Suurituloiset yksin asijat ovat pääosin 35-64-vuotiaita, kun taas pienituloisissa korostuvat 65 vuotta täyttäneet. Alimmassa tulokymmenyksessä on tasaisesti eri ikäisiä yksin asuvia.

Lähde: Tilastokeskus.

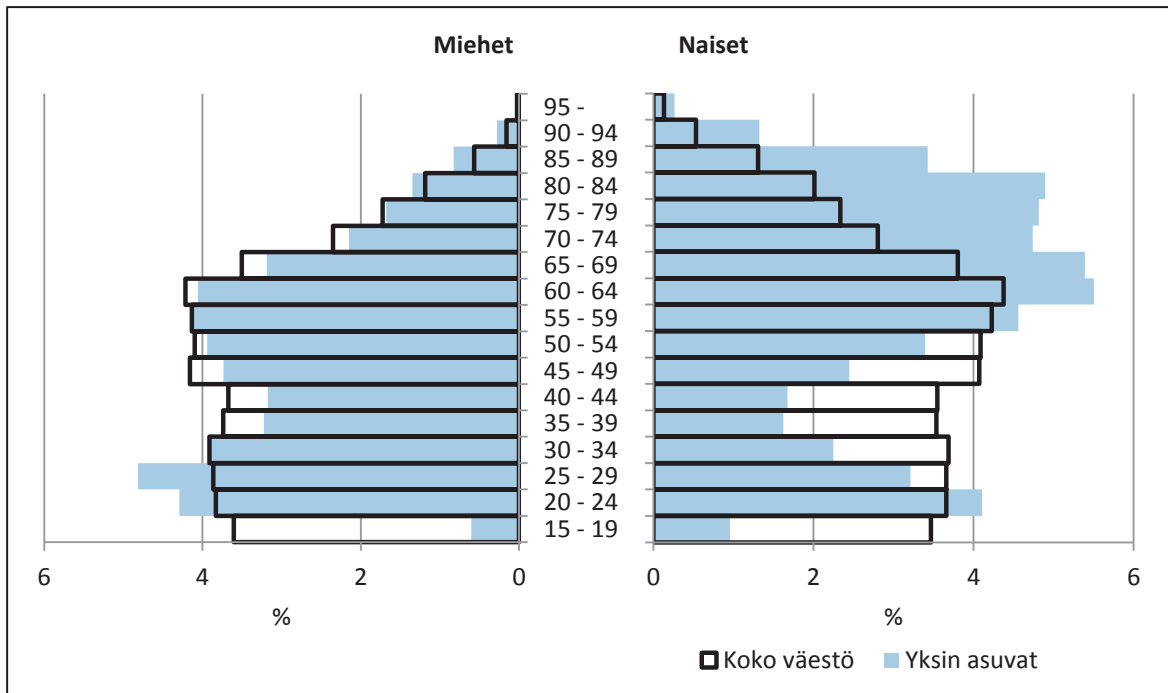
Kuvio 5. Yksin asuvien osuus väestöstä kotitalouden kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen kymmenyksen mukaan vuonna 2012.

Yksin asuvien väestörakenne

Edellä on tarkasteltu yksin asumisen yleisyyttä muun muassa iän, sukupuolen ja kuntaryhmän mukaan. Koska erityisesti ikä- ja kuntaryhmien koot vaihtelevat, on syytä tarkastella yhteyttä myös toisin päin, jotta nähdään, mihin ryhmiin yksin asuvat painottuvat. Samalla tarkastelemme myös yksin asuvien siviilisäätystä.

Kuviosta 6 nähdään toisaalta koko 15 vuotta täyttäneen väestön, toisaalta yksin asuvien ikä- ja sukupuolirakenne. Palkit kuvaavat tiettyyn ikä- ja sukupuoliryhmään kuuluvien osuutta joko koko 15 vuotta täyttäneestä väestöstä tai kaikista yksin asuvista. Esimerkiksi 75-79-vuotiaiden naisten osuus yksin asuvista on 4,8 prosenttia, kun koko 15 vuotta täyttäneestä väestöstä heidän osuutensa on 2,3 prosenttia. Yksin asuvista alle 35-vuotiaita on 24,2 prosenttia, 35-64-vuotiaita 41,5 prosenttia ja 65 vuotta täyttäneitä 34,4 prosenttia.

Yli 54-vuotiaat naiset erottuvat kuviossa selvästi: runsas kolmannes (34,9 %) yksin asuvista on yli 54-vuotiaita naisia. Yksin asuvien miesten ikäjakauma on lähempänä koko väestön jakaamaa. Kummallakin sukupuolella 20-24-vuotiaat ovat jonkin verran ylläedustettuina yksin asuvien joukossa, miesten osalta myös 25-29-vuotiaat. 15-19-vuotiaista suurin osa asuu vielä vanhempiensa luona. Nuoret muuttavat tyypillisesti pois lapsuudenkodistaan noin 20 vuoden iässä, joten 20-24-vuotiailla yksin asuminen on selvästi yleisempää kuin 15-19-vuotiailla.

Lähde: Tilastokeskus.

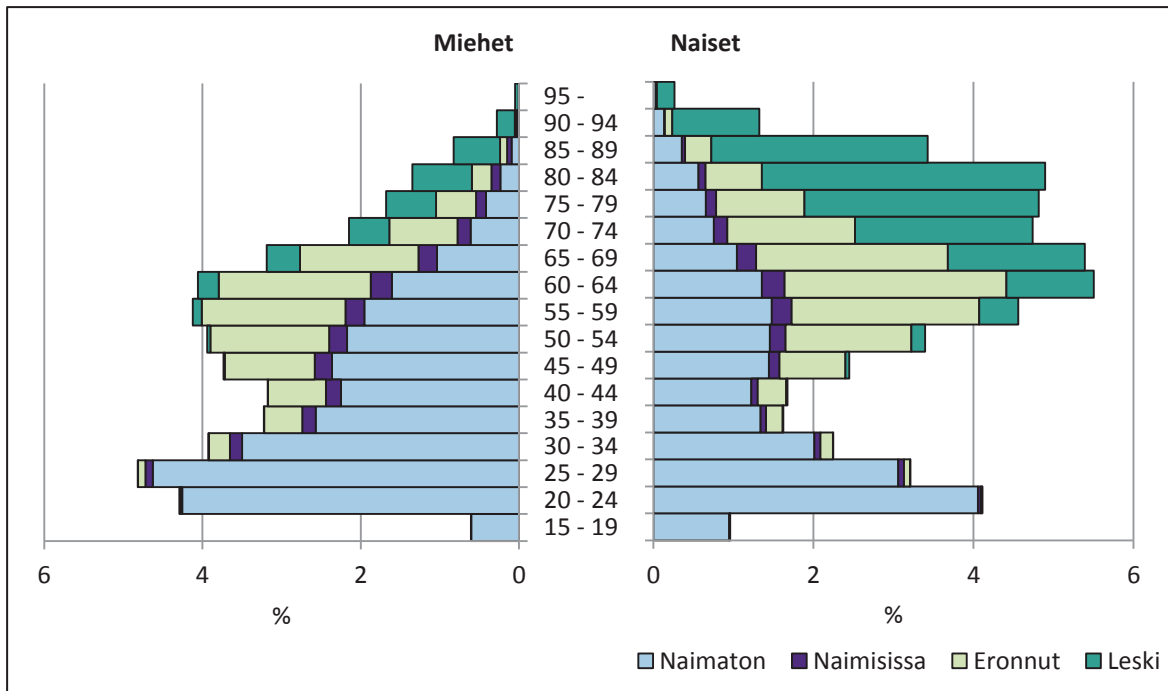
Kuvio 6. Koko 15 vuotta täyttäneen väestön ja yksin asuvien ikä- ja sukupuolirakenne vuonna 2012, kunkin ikä- ja sukupuoliryhmän osuus, %.

Yksin asuvista miehistä 62 prosenttia oli naimattomia vuonna 2012, seuraavaksi yleisin siviilisääty oli eronnut (25 %), sitten leski (8 %) ja osa yksin asuvista miehistä oli myös naimisissa (5 %) (lähde: Tilastokeskus).² Naisista puolestaan 40 prosenttia oli naimattomia, 30 prosenttia leskiä, 27 prosenttia eronneita ja kolme prosenttia naimisissa. Yksin asuvissa miehistä painottuvat enemmän naimattomat ja naisista puolestaan lesket.

Sukupuolten väliset erot näkyvät myös kuviossa 7, jossa esitetään kuvion 6 yksin asuvien ikä- ja sukupuolirakenne eriteltynä siviilisäädyn mukaan. Lähes kaikki alle 30-vuotiaat yksin asuvat ovat naimattomia, tätä vanhemmilla eronneiden osuus kasvaa, ollen suurimmillaan 50-69-vuotiailla, ja 70 vuotta täyttäneissä korostuvat (nais)lesket. Sukupuolten välisistä eroista huomattavia ovat leskien naisvaltaisuus, naimattomien pysyminen miehillä suurimpana ryhmänä aina 55-59-vuotiaisiin saakka, ja se, että enemmistö eronneistakin yksin asuvista on naisia. Naimattomien osalta on huomattava, että osa heistä on ollut avoliitossa, joten naimattomien osuus on suurempi kuin koko ikänsä parisuhteen ulkopuolella eläneiden osuus.³ Eronneista yksin asuvista on 50-54-vuotiaista alkaen enemmistö naisia. Eronneiden määrän kasvu nuoremmalla iällä miehillä kuin naisilla kuvastanee lasten päätymistä erotilanteessa useimmiten asumaan äidin kanssa, jolloin nimenomaan isä päätyy asumaan useammin yksin.

² Rekisteröidyt parisuhteet on näissä laskelmissa rinnastettu avioliittoihin.

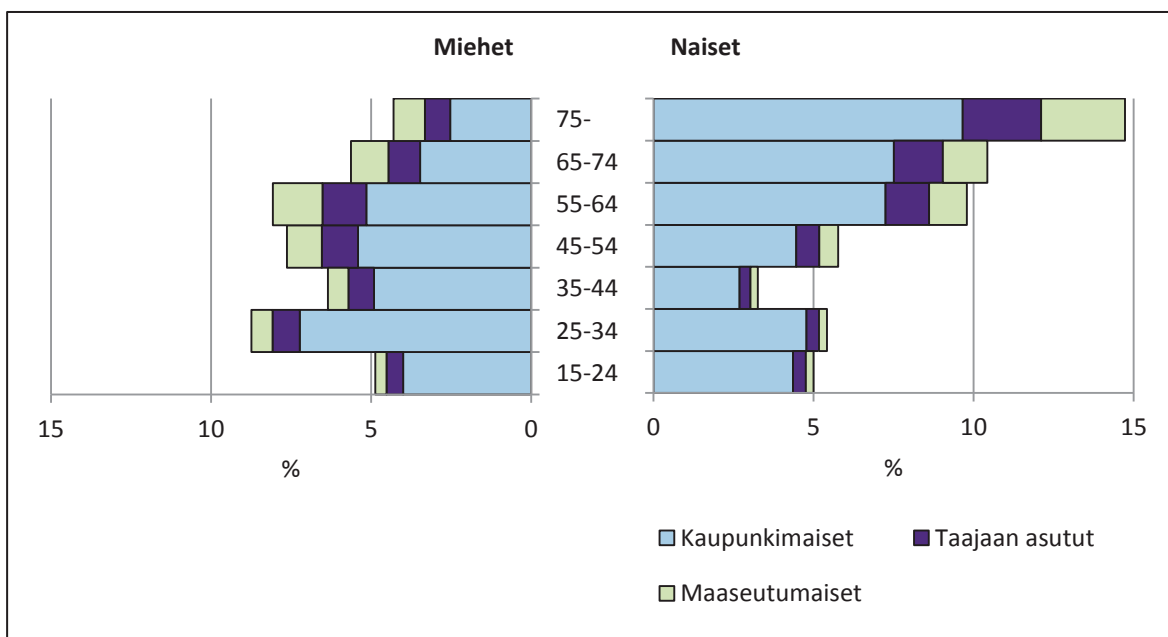
³ Aiempien havaintojen mukaan 1940-luvun lopulla syntyneistä noin kymmenen prosenttia miehistä ja tätä pienempi osuus naisista ei solminut avo- tai avioliittoa (Pitkänen & Jalovaara 2007). Kuvion 7 aineistossa 50-54-vuotiaista miehistä 13 prosenttia ja naisista 8 prosenttia oli naimattomia.

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 7. Yksin asuvien ikä-, sukupuoli- ja siviilisäätärakenne vuonna 2012, osuus kaikista yksin asuvista.

Kuten koko väestö, myös yksin asuvat painottuvat kaupunkimaisiin kuntiin. Yksin asuvien osalta tämä painottuminen on kuitenkin hieman voimakkaampaa: 73 prosenttia yksin asuvista ja 69 prosenttia kaikista 15 vuotta täyttäneistä asuu kaupunkimaisissa kunnissa. Kuvioista 8 nähdään yksin asuvien osalta karkean ikä- ja sukupuolijakauman lisäksi myös jakautuminen erityyppisiin kuntiin. Kaikissa ikäryhmissä kummallakin sukupuolella enemmistö yksin asuvista asuu kaupunkimaisissa kunnissa, mutta mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse, sitä suurempi osuus asuu taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.

Lähde: Tilastokeskus.

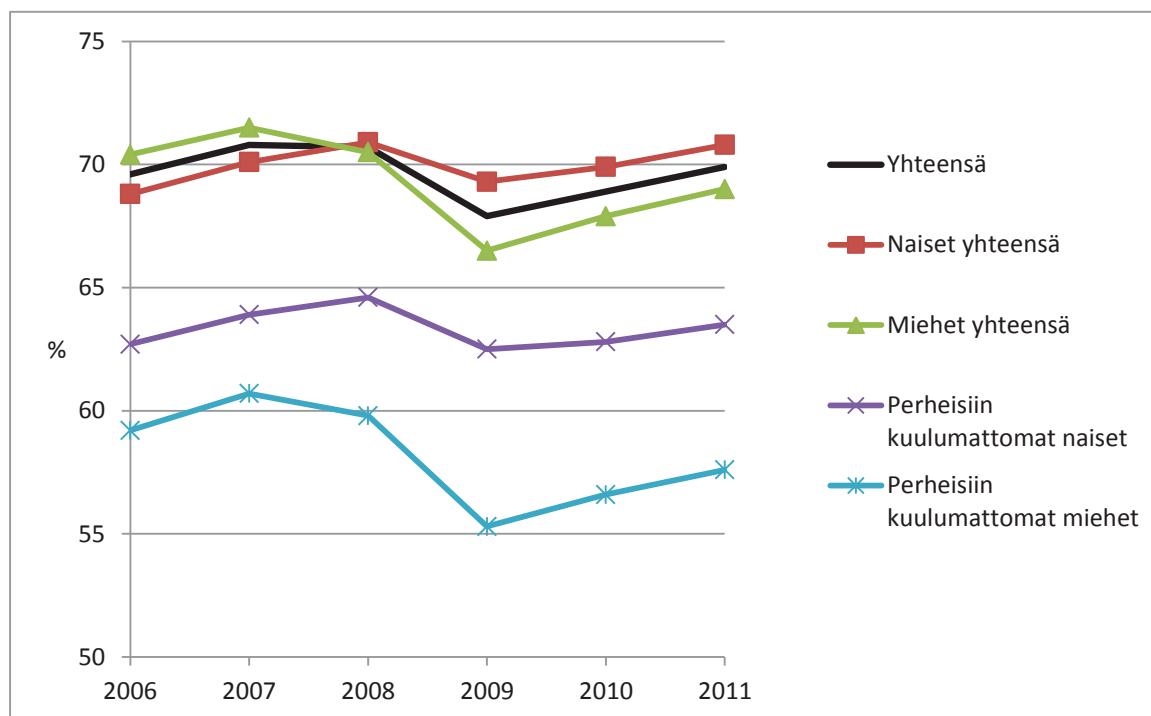
Kuvio 8. Yksin asuvien ikä-, sukupuoli- ja kuntaryhmärakenne vuonna 2013.

3 Elinolot

Pääasiallinen toiminta

Kaikista yksin asuvista 37 prosenttia oli vuonna 2012 Tilastokeskuksen Tulonjakotilaston mukaan ammatissa toimivia (lähde: Tilastokeskus). Ammatissa toimivilla Tilastokeskus tarkoittaa 15-74 -vuotiaita henkilöitä, jotka ovat vuoden aikana olleet yhteensä vähintään kuusi kuukautta työssä tai työttömänä. Vuoden 2012 tasolle osuus oli laskenut talouskriisin myötä vuoden 2008 41 prosentista. Pääosin osuus on 2000-luvulla ollut 39 prosentin tuntumassa. Alle 65-vuotiaista yksin asuvista ammatissa toimivia oli 59 prosenttia vuonna 2012. Samaan ikäryhmään kuuluvissa lapsettomissa pariskunnissa puolestaan noin 70 prosenttia henkilöistä ja lapsiperheissä noin 80 prosenttia vanhemmista oli ammatissa toimivia.

Tarkempaa valmista tietoa yksin asuvien työllisyydestä tai pääasiallisesta toiminnasta on vaikea löytää. Tilastokeskus on kuitenkin julkaissut tietoja 18-64-vuotiaiden perheettömien työllisyysasteesta (Tilastokeskus 2013a). Perheettömistä suurin osa on yksin asuvia, mutta mukana on myös laitoksissa asuvia sekä muun kuin puolison, lapsen tai vanhemman kanssa asuvia. Perheettömien työllisyysaste on koko 18-64-vuotiaan väestön tasoa matalampi. Tämä nähdään kuviosta 9. Erityisesti perheettömät miehet erottuvat matalalla työllisyydellään. Heistäkin kuitenkin enemmistö on työssäkäyviä. Ero perheettömien ja perheellisten miesten välillä oli vuonna 2011 suurimmillaan 40-49-vuotiailla: tässä ikäryhmässä 90 prosenttia perheellisistä miehistä oli työllisiä, mutta vain 65 prosenttia perheettömistä.

Lähde: Tilastokeskus 2013a.

Kuvio 9. 18-64-vuotiaiden työllisyysaste perheellisyyden ja sukupuolen mukaan vuosina 2006-2011.

Perheettömien matala työllisyys liittyy enemmän työvoiman ulkopuolella olemiseen kuin työttömyyteen. Vuonna 2011 perheettömistä 18-64-vuotiaista miehistä 13 prosenttia ja naisista 8 prosenttia oli työttömiä (Pasila 2014). Sen sijaan työvoiman ulkopuolella oli 29 prosenttia miehistä ja 28 prosenttia naisista. Nuorimpien osalta työvoiman ulkopuolella olo liittyy usein opiskeluun ja vanhimmilla taas eläkkeelle siirtymiseen. Edellä mainitun 40-49-vuotiaiden ikäryhmän matalaa työllisyyttä näillä syillä ei kuitenkaan voida selittää. Osaselityksenä voivat olla terveysongelmat: Suomalaisten hyvinvointi ja palvelut 2009 -kyselyn

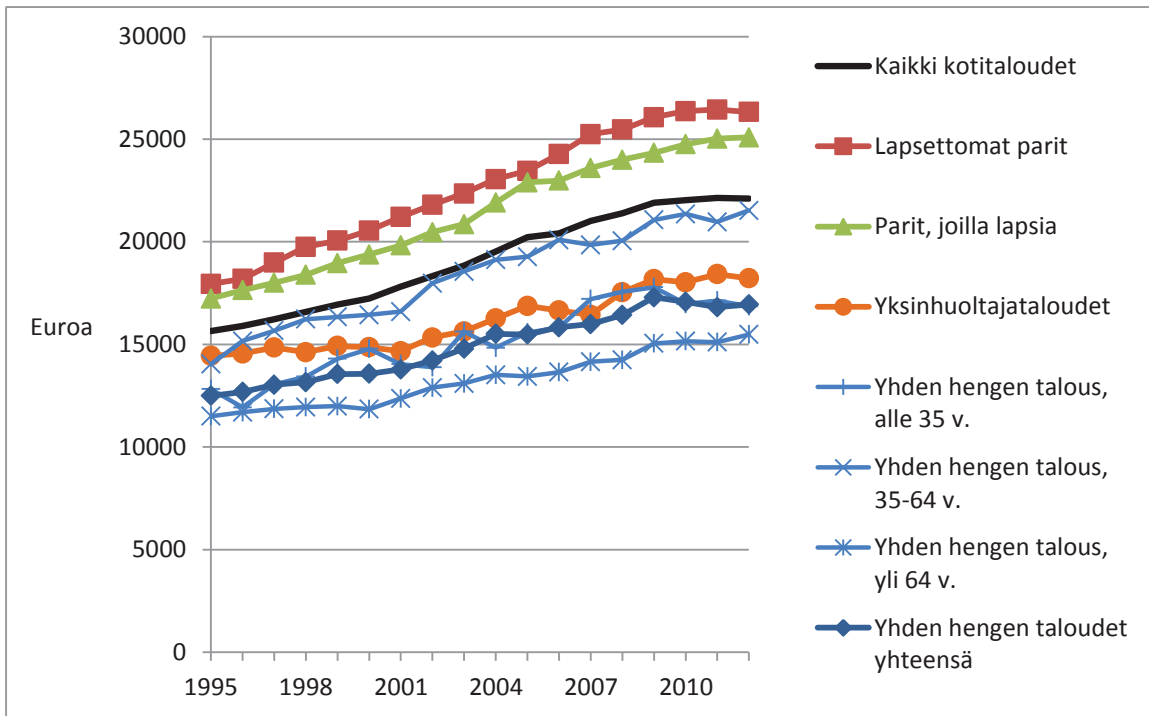
perusteella yhden hengen taloudet ovat 18-64-vuotiaassa väestössä yliedustettuina paitsi pitkään työttömänä olleiden, myös työkyvyttömyyseläkeläisten ja pitkäaikaissairaiden joukossa. Rungas kolmannes näihin ryhmiin kuuluvista on yksin asuvia (Kauppinen ym. 2010).

Haataja (2014) tarkasteli EU-SILC -kyselyaineistolla 30-55-vuotiaiden yksin asuvien tilannetta vuonna 2010, ja havaitsi 39 prosentilla näistä olleen työttömyyskuukausia vuoden aikana. Muilla vastaavanikäisillä osuus oli 23 prosenttia. Työttömyyttä oli ollut erityisesti miehillä (48 % vs. 27 % naisista). Myös pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä oli yksin asuvilla suurempi kuin muilla 30-55-vuotiailla ja yksin asuvilla miehillä suurempi kuin naisilla. Myös aiemmassa vuosia 1980-1995 koskevassa tarkastelussa havaittiin työttömyyden olevan selvästi yleisempää yksin asuvilla miehillä kuin naisilla (Virmasalo 2000). Haatajan tulokset vahvistavat myös edellä mainittua havaintoa työkyvyttömyyseläkeläisten yliedustuksesta: yksin asuvista 30-55-vuotiaista 17 prosenttia oli työkyvyttömyyseläkkeellä, muista tämän ikäisistä vain seitsemän prosenttia.

Tulot ja toimeentulo

Jatkamme yksin asuvien elinolojen tarkastelua *tulotason* osalta. Tuloja koskeva tarkastelu perustuu niin sanottuihin ekvivalentteihin tuloihin, joissa kotitalouden tulot on suhteutettu kotitalouden kulutusyksiköiden määrään. Tämän tulomittarin avulla on helpompi vertailla tulotasoa rakenteeltaan erilaisissa kotitalouksissa, jotka poikkeavat toisistaan oletetuilta kulutustarpeiltaan. Siinä siirrytään puhtaasta tulotason tarkastelusta elintason tarkastelun suuntaan. Tilastokeskuksen Tulonjakotilastossa ja Kulutustutkimuksessa soveltamassa laskutavassa kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1, muut yli 13-vuotiaat saavat painon 0,5 ja enintään 13-vuotiaat lapset saavat painon 0,3 (ns. OECD:n muunnettu kulutusyksikköasteikko). Ekvivalentit tulot lasketaan jakamalla kotitalouden yhteenlasketut tulot painojen summalla. Näin ollen esimerkiksi yksin asuvien osalta ekvivalentit tulot kuvaavat suoraan henkilön tuloja ja lapsettomilla pareilla yhteenlasketut tulot on jaettu luvulla 1,5. Ekvivalenttien tulojen tarkastelu pitää siis sisällään oletuksen, että lapsettoman parin kotitalous saa niin sanottua mittakaavaetua yksin asuviin verrattuna, jolloin sen kulutustarpeet ovat vain 75 prosenttia kahden yksin elävän tarpeista. Tämä menettely korostaa yksin asuvilla havaittavaa pienituloisuutta suhteessa lapsettomiin pareihin, verrattuna siihen, että tulot jaettaisiin henkilöiden määrällä. Tämän vuoksi vertailemme näitä kahta kotitaloustyyppiä tietojen saatavuuden puitteissa myös tulomittarilla, jossa tulot suhteutetaan henkilöiden määrään.

Kuviossa 10 esitetään käytettävissä olevat ekvivalentit tulot eli verotuksen jälkeiset tulot, jotka on suhteutettu kotitalouden kulutusyksiköiden määrään. Koko tarkastelujakson ajan yksin asuvien tulot ovat olleet selvästi koko väestöä pienemmät. Euromääräinen ero kotitalouksien keskimääräiseen tasoon on kasvanut, koska lapsettomien parien ja kahden vanhemman lapsiperheiden tulojen kasvu on ollut nopeampaa. Yksin asuvat ovat kokonaisuutena pienituloisin kotitaloustyyppi. Tulotaso on kuitenkin 1990-luvun laman jälkeen noussut niin kotitalouksissa keskimäärin kuin yksin asuvillakin, kunnes vuonna 2008 alkaneen taantuman myötä tulojen kasvu on hidastunut. Kuvioista näkyy, että keski-ikäisten (35-64-vuotiaiden) yksin asuvien keskitulot ovat lähellä kaikkien kotitalouksien tasoa, eli nimenomaan nuorimmat ja vanhimmat yksin asuvat erottuvat matalalla tulotasolla.

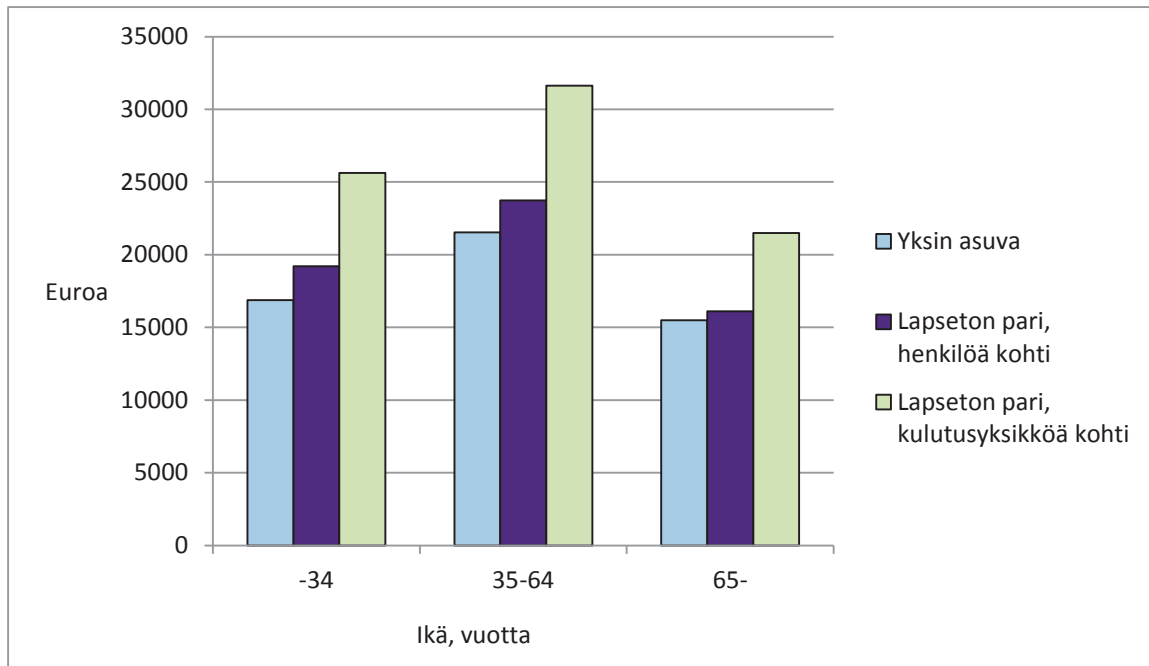

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 10. Käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohti vuoden 2012 rahassa erityyppisissä kotitalouksissa 1995-2012, mediaani.

Yksin asuvien tuloja voidaan verrata lapsettomiin pareihin myös laskemalla tulot henkilöä eikä kulutusyksikköä kohti.⁴ Tämä tehdään kuviossa 11. Siitä nähdään ikäryhmittäin, mitkä ovat toisaalta yksin asuvien, toisaalta lapsettomiin pariskuntiin kuuluvien mediaanitulot henkilöä kohti. Vertailun vuoksi kuvioon on lapsettomien parien osalta merkitty myös tulot kulutusyksikköä kohti. Kuviosta nähdään, että lapsettomiin pareihin kuuluvilla henkilöillä on kussakin ikäryhmässä hieman suuremmat tulot kuin yksin asuvilla, mutta selvempi ero kotitaloustyyppien välillä ilmenee vasta verrattaessa yksin asuvien tuloja lapsettomien parien kulutusyksikköä kohti laskettuihin tuloihin. Kuvion 10 tapaisissa ekvivalenttien tulojen vertailuissa havaittava ero näiden kotitaloustyyppien välillä kuvastaa siis pikemmin elintaso- kuin tuloeroja.

⁴ Lapsiperheiden osalta mielekkään vertailun tekeminen tähän tapaan on hankalaa, kun käytössä olevissa tietolähteissä ovat tiedossa vain kotitalouden kokonaistulot, ja osa näistä voi olla lasten tuloja.

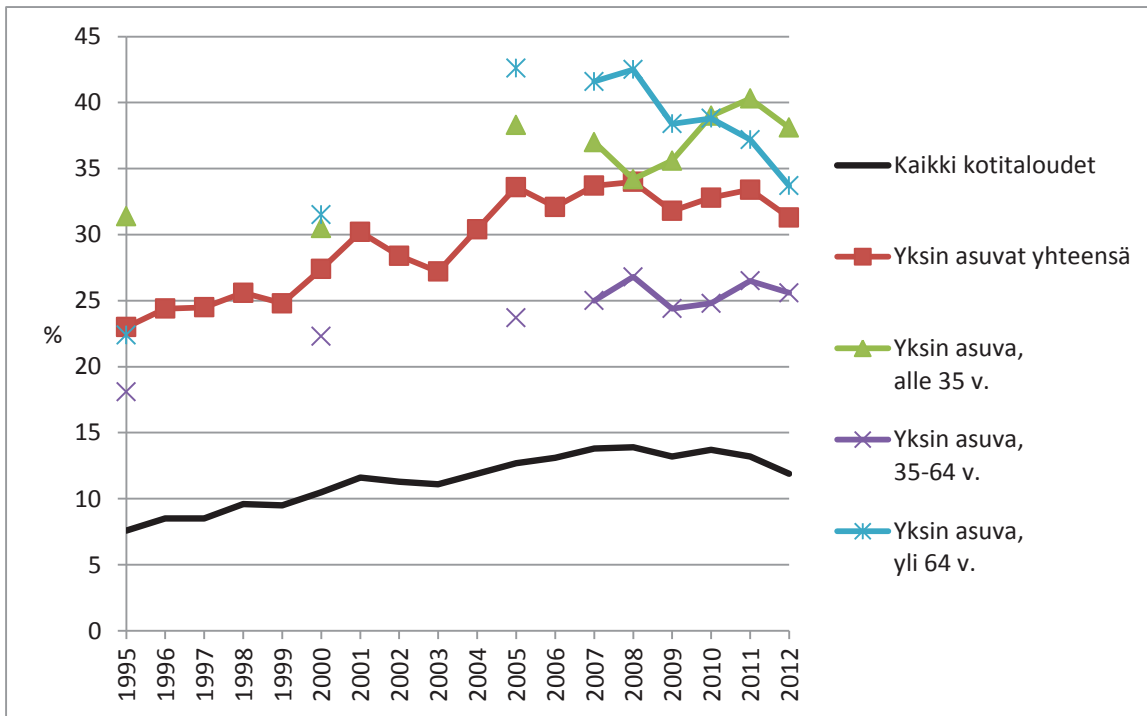
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 11. Käytettävissä olevat rahatulot vuonna 2012 yksin asuvilla ja lapsettomilla pareilla, mediaani.

Seuraavaksi tarkastelemme *pienituloisuuden* kehitystä yksin asuvilla samalla ajanjaksolla. Pienituloisuus määritellään kotitalouden tulojen perusteella suhteessa keskivertokotitalouden tuloihin. Kotitalous on pienituloisen, mikäli sen käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohti jäävät pienemmiksi kuin 60 prosenttia mediaanitulosta eli keskituloisen kotitalouden tuloista. Pienituloisuusaste kuvaa siis tuloeroja mediaanitulon alapuolelle jäävässä väestössä.

Yksin asuvista oli vuonna 2012 pienituloisia kaikkiaan lähes kolmannes (31,3 %). Koko väestöstä 12 prosenttia oli pienituloisia. Yleisintä pienituloisuus on nuorimmilla ja vanhimmilla yksin asuvilla (kuvio 12). Alle 35-vuotiaista yksin asuvista pienituloisia oli vuonna 2012 liki 40 prosenttia ja 65 vuotta täyttäneistäkin kolmannes. Myös keski-ikäisillä yksin asuvilla pienituloisuus on huomattavasti yleisempää kuin koko väestössä keskimäärin. Koko väestöstä pienituloisia oli vuonna 2012 vajaa 12 prosenttia, mutta keski-ikäisistä yksin asuvista neljäsosa. Pienituloisuus yleistyi sekä koko väestössä että yksin asuvilla 1990-luvun puolivälistä vuoden 2008 finanssikriisiin asti, yksin asuvien osalta eniten 65 vuotta täyttäneillä. Viimeisten vuosien aikana pienituloisuus on hieman laskenut koko väestössä ja yksin asuvien osalta erityisesti vanhimmilla yksin asuvilla. Tämä liittyy mediaanitulon nousun taittumiseen laskuun taantuman myötä: keskituloisten tulotaso on tullut lähemmäksi pienituloisten tulotasoa. Lisäksi vuonna 2011 voimaan tullut takuueläke on parantanut eläkeläisten tilannetta (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011).⁵

⁵ Kaikkein vanhimpienkin keskuudessa yksin asuminen on yhteydessä pienituloisuuteen: 75 vuotta täyttäneessä väestössä 40 prosenttia oli vuonna 2012 pienituloisia, mutta puolison kanssa asuvista vain 8 prosenttia (Tilastokeskus 2014b). Hieman suurempi osa tämän ikäisistä yksin asuvista naisista kuin miehistä oli pienituloisia.

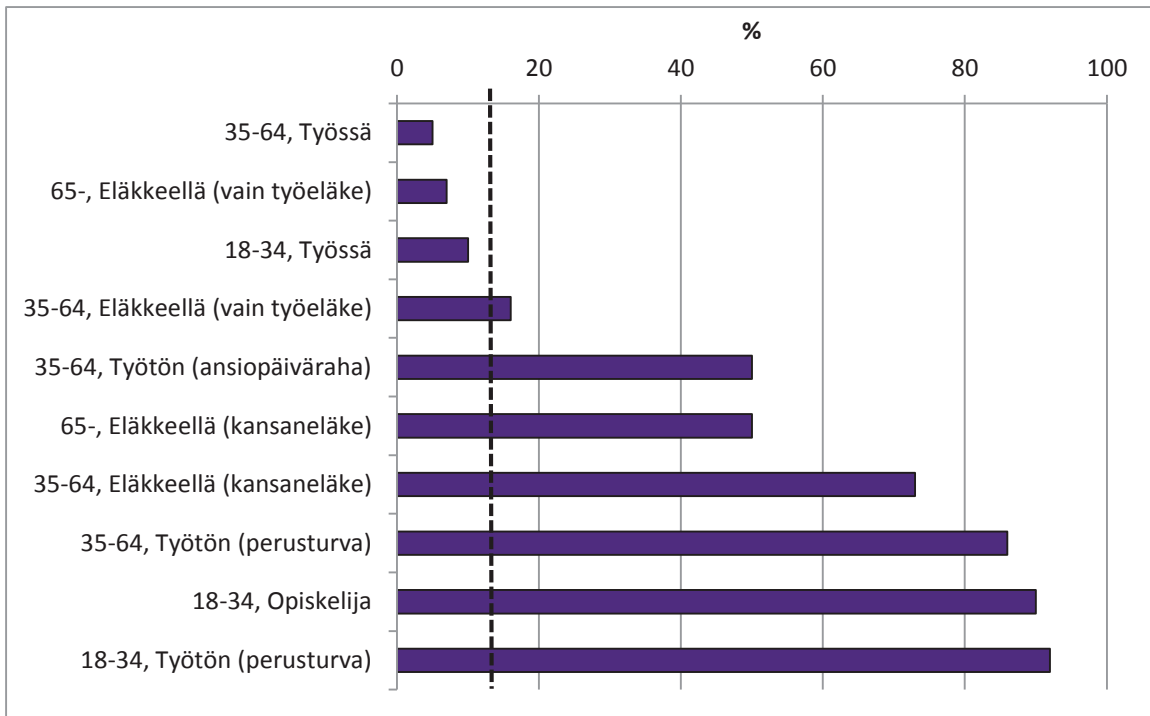
Lähteet: Tilastokeskus (2014b); Tilastokeskus (2013b); Tilastokeskus.

Kuvio 12. Yksin asuvien ja kaikkien kotitalouksien pienituloisuusaste 1995-2012.

Yksin elävien miesten ja naisten välillä on jonkin verran eroa pienituloisuudessa, ja tämä ero vaihtelee ikäryhmittäin. Moision (2008) vuosia 1990-2005 koskevassa tarkastelussa naiset olivat 18-34-vuotiaiden yksin asuvien keskuudessa kaikkina ajankohtina hieman miehiä yleisemmin pienituloisia, mutta keski-ikäisistä yksin asuvista miehet olivat useammin pienituloisia. Yli 65-vuotiaiden joukossa järjestys vaihteli tarkasteluvuodesta riippuen.

Iän ja sukupuolen ohella yksin asuvien pienituloisuus vaihtelee pääasiallisen toiminnan mukaan. Tulonjakotilastoon perustuvasta kuvioista 13 nähdään pienituloisten osuuksia vuonna 2008 erilaisissa elämäntilanteissa. Pienituloisuudella tarkoitetaan edellisen kuvion tapaan kotitalouden tulojen jäämistä alle 60 prosenttiin mediaanitulosta. Erityisen yleistä pienituloisuus oli työmarkkinatukea tai työttömyyspäivärahaa saavilla työttömällä sekä opiskelijoilla. Työssäkävillä ja pelkkää työeläkettä saavilla eläkeläisillä pienituloisuus taas oli harvinaista.

Pienituloisten yksin asuvien joukossa köyhyys on syvintä 18-34-vuotiailla, kun köyhyyden syvyyttä mitataan niin sanotun köyhyysvajeen avulla (Tilastokeskus 2014b). Tämä mittari kuvaa, kuinka kaukana pienituloisten mediaanitulot ovat pienituloisuusrajasta. Kaikissa pienituloisissa kotitalouksissa tulot jäivät 15 prosenttia pienituloisuusrajan alle. 18-34-vuotiaiden pienituloisten yksin asuvien tulot olivat vuonna 2012 noin 29 prosenttia pienituloisuusrajan alapuolella, kun 65 vuotta täyttäneillä pienituloisilla yksin asuvilla tulot olivat noin 12 prosenttia rajan alapuolella ja 35-64-vuotiailla noin 17 prosenttia rajan alapuolella. Nuorilla ja keski-ikäisillä miehillä yksin asuvien köyhyys on hieman syvempää kuin naisilla.

Lähde: Moisio (2010).

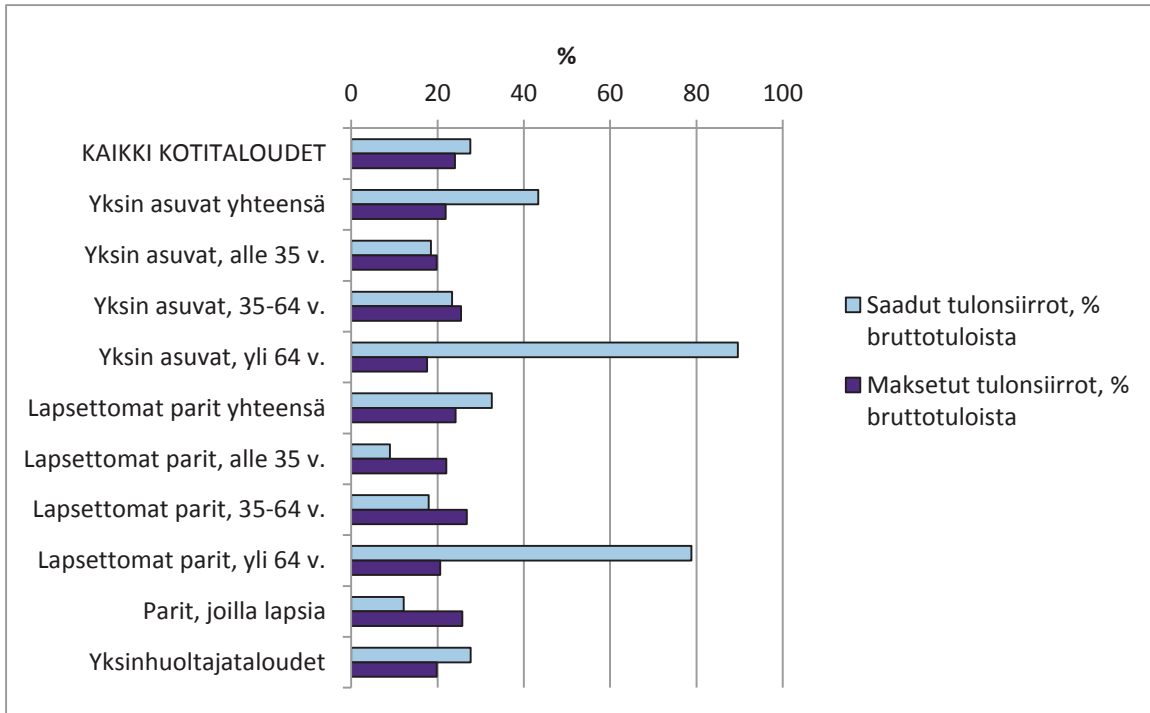
Kuvio 13. Yksin asuvien pienituloisuusaste vuonna 2008 iän ja pääasiallisen toiminnan mukaan, kaikkien kotitalouksien taso merkitty katkoviivalla.

Vaihtoehtoisella pienituloisuusmittarilla, jossa pienituloisuudella tarkoitetaan ekvivalenttien tulojen alimpaan viidennekseen kuulumista, 46 prosenttia yksin asuvista oli vuonna 2012 pienituloisia (lähde: Tilastokeskus). Tämän mittarin mukaan pienituloisuus oli yleisintä 65 vuotta täyttäneillä yksinasuvilla, joista 58 prosenttia kuului alimpaan viidennekseen. Alle 35-vuotiaista 49 prosenttia ja 35-64-vuotiaista 34 prosenttia kuului alimpaan tuloviidennekseen. Vuosien 1995 ja 2012 välillä keski-ikäisillä ja vanhimmilla yksin asuvilla pienituloisimpaan viidennekseen kuuluvien osuus laski muutamalla prosenttiyksiköllä, mutta nuorimilla osuus nousi noin prosenttiyksikön. Nuorimpien kohdalla tapahtunut kasvu liittyy vuoden 2008 taluskriisin jälkeiseen epädulliseen kehitykseen, sillä vuoteen 2008 verrattuna kasvua ei ollut vuodesta 1995.

Haataja (2014) tarkasteli eroja yksin asuvien 30-55-vuotiaiden miesten ja naisten välillä sijoittumisessa tuloviidennekseen vuonna 2010. Tällä ikävälillä yksin asuvat miehet jakautuvat pieni- ja suurituloisiin, ja keskituloisia on vähemmän. Sen sijaan naiset sijoittuvat erityisesti keskimäisiin tuloluokkiin. Alimmassa tuloluokassa oli noin 28 prosenttia miehistä ja 17 prosenttia naisista. Miesten kahtiajako pieni- ja suurituloisiin on selvempää kuin muissa Pohjoismaissa. Pienituloisten suurta osuutta selittää osaltaan suomalaisten 30-55-vuotiaiden yksin asuvien miesten matala koulutustaso: korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on selvästi vähemmän kuin tässä ikäryhmässä kokonaisuutena. Lisäksi pienituloisuutta selittää edellä kuvattu suuri työttömyysaste tämän ikäisillä yksin asuvilla miehillä. Yksin asuvat naiset eivät erotu yhtä selvästi koulutustasoltaan muista saman ikäisistä naisista.

Tulonmuodostuksen osalta yksin asuvat erottuvat siten, että heidän tuloensa muodostuvat koko väestöä enemmän tulonsiirroista. Vuonna 2012 yksinäistalouksien tuloista 43 prosenttia muodostui tulonsiirroista, kun taas kotitalouksissa keskimäärin tulonsiirrot muodostivat 28 prosenttia tuloista (Tilastokeskus 2014a). Tulonsiirtojen osuus oli kotitaloustyypeistä suurin juuri yksin asuvilla, pienimmillään 12 prosentissa se oli kahden vanhemman lapsiperheissä. Tulonsiirtojen suurta osuutta yksin asuvien tuloista selittää etenkin ikärakenne: yli kolmannes yksin asuvista on 65 vuotta täyttäneitä, joiden tulot koostuvat varsinkin yksin asuvilla lähinnä eläkkeestä. Kuviosta 14 nähdäänkin, että nuoremmilla yksin asuvilla tulonsiirtojen osuus bruttotuloista jää alle kotitalouksien keskimääräisen tason. Lisäksi keski-ikäiset ja nuoret yksin asuvat maksavat keskimäärin veroina enemmän tulonsiirtoja kuin saavat niitä. Vastaavan ikäisiin lapsettomiin pareihin

nähdessä yksin asuvat kuitenkin saavat enemmän tulonsiirtoja ja maksavat niitä hieman vähemmän. Tulonsiirtojärjestelmä siis tasoittaa yksin asuvien ja lapsettomien parien välisiä tuloeroja.⁶ Tätä selittää ainakin työttömien ja työkyvyttömyyseläkeläisten suurempi osuus yksin asuvien keskuudessa kuin muussa työikäisessä väestössä.

Lähde: Tilastokeskus.

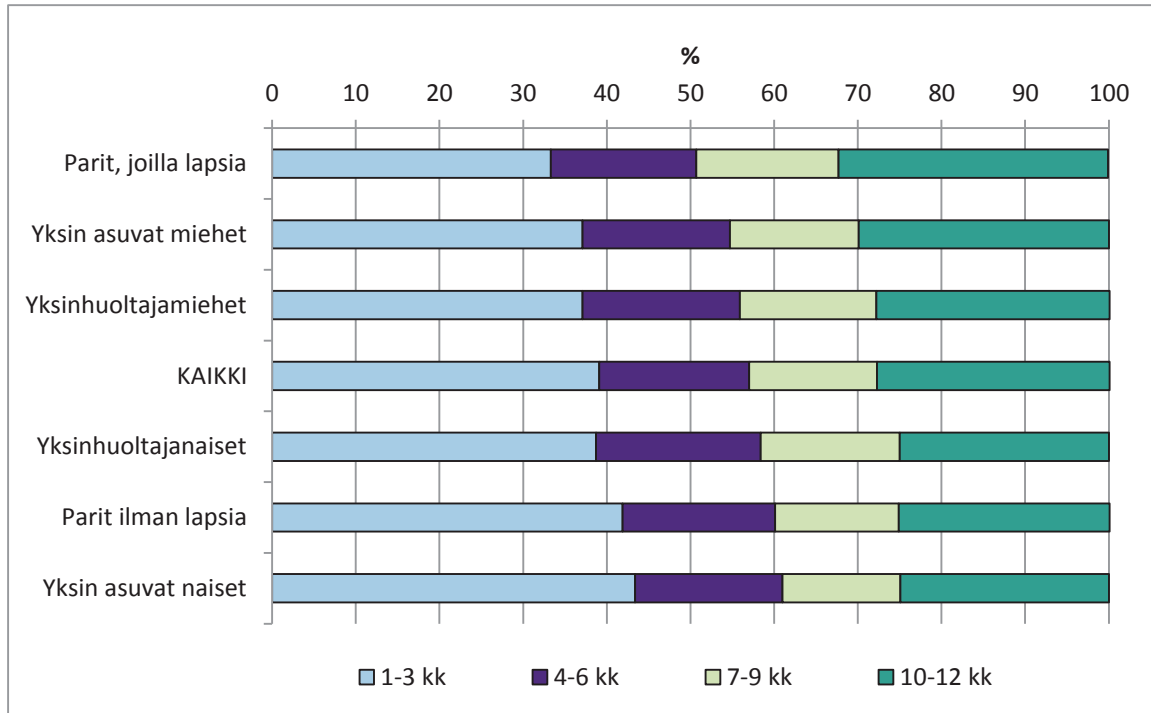
Kuvio 14. Kotitalouksien saamat ja maksamat tulonsiirrot vuonna 2012 kotitaloustyyppin mukaan.

Toimeentulotukea yhden aikuisen kotitaloudet saavat yleisemmin kuin kotitaloudet keskimäärin. Yleisimmin toimeentulotukea saavat yksinhuoltajat, joista 24 prosenttia sai vuonna 2012 toimeentulotukea ainakin yhtenä kuukautena (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014), ja seuraavaksi eniten yksin asuvat miehet, joista 14 prosenttia sai tukea. Yksin asuvilla naisilla osuus oli samalla noin kahdeksan prosentin tasolla kuin kotitalouksissa keskimäärin. Kahden vanhemman lapsiperheistä ainoastaan viisi prosenttia kuului toimeentulotuen saajiin, ja lapsettomista pareista vain kaksi prosenttia. Koska yhden hengen taloudet ovat yleisin kotitaloustyyppi ja toimeentulotuen saaminen on heillä keskimääräistä yleisempää, yksin asuvat muodostavat enemmistön, 72 prosenttia, kaikista toimeentulotuen asiakastalouksista. Tukea saavista henkilöistä osuus on pienempi: laskettaessa toimeentulotuen saajiksi myös tukea saavien lapsiperheiden lapset yksin asuvien osuus toimeentulotuen saajista on 46 prosenttia.

Toimeentulotukea saaneiden joukossa yksin asuvat ovat edellä käytetyllä mediaanituloihin kytketyllä pienituloisuusmittarilla (tulot alle 60 % mediaanituloista) useimmin pienituloisia: vuonna 2010 noin 80 prosenttia yksin asuvista toimeentulotuen asiakkaista alitti pienituloisuusrajan (Kuivalainen & Sallila 2013). Yksin asuvien toimeentulotukiasiakkaiden köyhyys on myös muita toimeentulotuen saajia syvempää, sillä heidän tulonsa jäävät kauemmaksi pienituloisuusrajasta kuin muissa kotitaloustyypeissä.

⁶ Tämä pitää paikkansa myös tarkasteltaessa euromääräisiä tuloja henkilöä tai kulutusyksikköä kohti ennen ja jälkeen tulonsiirtoja.

Kun tarkastellaan toimeentulotuen saannin kestoa, niin yksin asuvat erottuvat vähemmän. Kuviossa 15 kuvataan varsinaisen toimeentulotuen tukikuukausien määrää vuonna 2012 kotitaloustyyppin mukaan niillä, jotka saivat tukea kyseisenä vuonna.⁷ Kotitaloustyyppit on kuviossa järjestetty sen mukaan, kuinka suuri osuus sai tukea yli puolen vuoden ajan. Vaikka kahden vanhemman lapsiperheissä toimeentulotuen saaminen on harvinaista, niin ne jotka saavat tukea, saavat sitä muita kotitaloustyyppijä useampana kuukautena. Toiseksi yleisintä pitkäaikainen asiakkuus on yksin asuvilla miehillä, jotka ovat määrällisesti suurin ryhmä pitkäaikaisesti toimeentulotukea saavista kotitalouksista.⁸ Yksin asuvilla naisilla ja lapsettomilla pareilla yli kuuden kuukauden asiakkuutta on vähiten. Erot kotitaloustyyppien välillä tukikuukausien määrässä eivät kuitenkaan ole suuria.

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2014).

Kuvio 15. Toimeentulotuen saannin kesto tukea saaneilla kotitaloustyyppin mukaan vuonna 2012.

Perusturvan varassa olevien kotitalouksien osalta reaalitulojen suhteellinen kasvu oli vuosina 1990-2011 suurinta yksin asuvilla (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011). Toisaalta yksin asuvien perusturvan varassa olevien tulotasoa oli edelleen vuonna 2011 kauempana keskipalkkaisten tulotasosta kuin perusturvan varassa olevissa yksinhuoltajaperheissä ja kahden vanhemman lapsiperheissä. Sama havainto tehtiin myös vuoden 2014 talousarvion vaikutuksia perusturvaan arvioineessa raportissa (Lehtelä ym. 2014).⁹ Niillä yksin asuvilla, jotka olivat työttömän perusturvan, sairausvakuutuksen päivärahan tai opintotuen varassa, käytettävissä olevat tulot olivat raportin mukaan 42 prosenttia keskipalkkaisen tulotasosta. Vastaava osuus

⁷ Toimeentulotuki jaetaan perus-, täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen. Varsinaisella toimeentulotuellela tarkoitetaan perus- ja täydentävää toimeentulotukea.

⁸ Seurattaessa useamman vuoden ajan uusia toimeentulotuen asiakkaita yksin asuvilla miehillä on havaittu olevan eniten tukikuukausia (Kauppinen ym. 2013).

⁹ Näissä laskelmissa keskipalkalla tarkoitettiin yksin asuvilla ja yksinhuoltajilla samaa tasoa (3290 euroa vuonna 2014), pariskuntien ja kahden vanhemman lapsiperheiden osalta käytettiin yhteenlaskettuja miesten ja naisten keskipalkkaa.

vaihteli yksinhuoltajilla tuesta riippuen 56-58 prosentin välillä, kahden vanhemman lapsiperheissä 45-47 prosentin välillä ja lapsettomilla pareilla 31-40 prosentin välillä. Kansaneläkkeen varassa olevat yksin asuvat olivat hieman lähempänä keskipalkkaisia: heillä osuus oli 48 prosenttia, mikä oli enemmän kuin pariskunnilla (39 %).

Yksin asuvat kokevat keskimääräistä enemmän *toimeentulo-ongelmia*. Kun vuonna 2006 kotitaloutensa menojen kattamisen tuloilla koki hankalaksi yhdeksän prosenttia 18-79-vuotiaasta väestöstä, niin yksin asuvista 16-18 prosenttia, ikäryhmästä riippuen, koki menojen kattamisen hankalaksi (Moisio 2008).¹⁰ Tämä on vähemmän kuin yksinhuoltajilla, joista 21 prosenttia koki toimeentulo-ongelmia, mutta selvästi enemmän kuin lapsettomilla pareilla ja kahden vanhemman lapsiperheillä, joissa 4-7 prosenttia koki ongelmia. Myös kulutuksesta tinkimisestä kysyttäessä erot olivat vastaavanlaisia ja nuorimmat ja vanhimmat yksin asuvat kokivat rahan säästämismahdollisuudet keskimääräistä huonommiksi. Nuorimpien, 18-30-vuotiaiden osalta tiedetään, etteivät yksin asuvien ja muiden väliset erot koetussa toimeentulossa selity eroilla pääasiallisessa toiminnassa tai koulutustasossa (Kauppinen & Karvonen 2008).

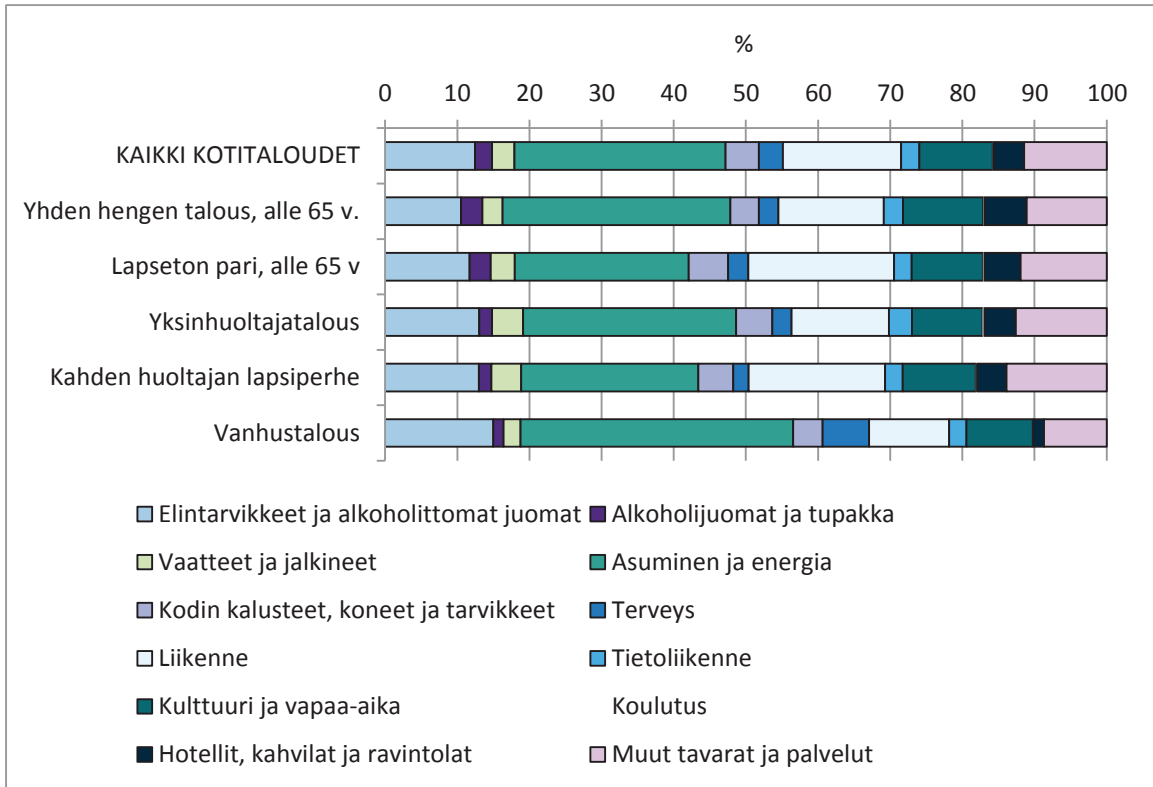
Perusturvan riittävyden arviointiraportissa 2011 vertailtiin perusturvan varassa olevien käytettävissä olevia tuloja asumismenojen jälkeen Kuluttajatutkimuskeskuksessa muodostettuihin erityyppisten kotitalouksien viitebudjetteihin (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011). Tällöin havaittiin, että yksin asuvien perusturvan varassa olevien tulot jäävät kansaneläkkeen varassa olevia lukuun ottamatta kauemmaksi viitebudjetista kuin lapsiperheiden tai lapsettomien pariskuntien tulot näiden kotitaloustyyppien viitebudjeteista. Myös pienipalkkaisen ansioturvan varassa olevien osalta yksin asuvat erottuivat samaan tapaan. Keski- ja pienipalkkaisten yksin asuvien käytettävissä olevat tulot olivat sen sijaan tarkastelun perusteella vähintään samalla tasolla verrattuna lapsiperheisiin, lapsettomien parien erottuessa tässä tapauksessa suurimmilla käytettävissä olevilla tuloilla. Raportissa suhteutettiin myös yksin asuvien asumismenojen jälkeisiä käytettävissä olevia tuloja Turun yliopistossa saatuihin tutkimustuloksiin väestön näkemyksistä riittäväksi vähimmäisturvan tasoksi yksin asuvalle. Tulosten mukaan perusturvaetuksien varassa olevien yksin asuvien tulotaso on laskenut suhteessa väestön katsomaan riittävään vähimmäisturvan tasoon, kun taas pieni- ja keskipalkkaisten tulotaso on kasvanut suhteessa väestön arvioon sopivasta vähimmäisturvasta.

Kulutukset

Yksin asuvien *kulutuksen* rakenne poikkeaa jonkin verran kotitalouksien keskimääräisestä kulutuksesta (kuvio 16). Yksin asuvien alle 65-vuotiaiden kulutuksesta kohdistuu muita kotitalouksia pienempi osa elintarvikkeisiin ja liikenteeseen. Muita enemmän he kuluttavat erityisesti asumiseen ja energiaan sekä hotelleihin, ravintoloihin ja kahviloihin. Myös kulutus kulttuuriin ja vapaa-aikaan sekä alkoholiin ja tupakkaan korostuu yksin asuvilla kaikkia kotitalouksia enemmän.

Yksin asuvia alle 65-vuotiaita on toisaalta hedelmällisempää vertailla muihin tähän ikäryhmään kuuluviin eikä kaikkiin kotitalouksiin, etenkin kun kaikissa kotitalouksissa ovat mukana myös 65 vuotta täyttäneet yksin asuvat. Alle 65-vuotiaisiin lapsettomiin pareihin verrattuna selvimmät erot ovat, että asumismenojen osuus kulutuksesta on yksin asuvilla suurempi ja liikenteen osuus pienempi. Lapsiperheisiin verrattuna yksin asuvat eroavat hotellien, ravintoloiden ja kahviloiden suuremmalla kulutusosuudella ja toisaalta elintarvikkeisiin, vaatteisiin ja jalkineisiin kohdistuvan kulutuksen pienemmällä osuudella. Lisäksi kahden vanhemman lapsiperheillä menee lapsettomien parien tapaan suurempi osuus kulutuksesta liikenteeseen ja pienempi osa asumiseen kuin yksin asuvilla.

¹⁰ Vastaavasti Haataja (2014) havaitsi 15 prosentin 30-55-vuotiaista yksin asuvista vuonna 2010 raportoivan vaikeuksista saada rahat riittämään, kun osuus koko ikäryhmässä oli seitsemän prosenttia.

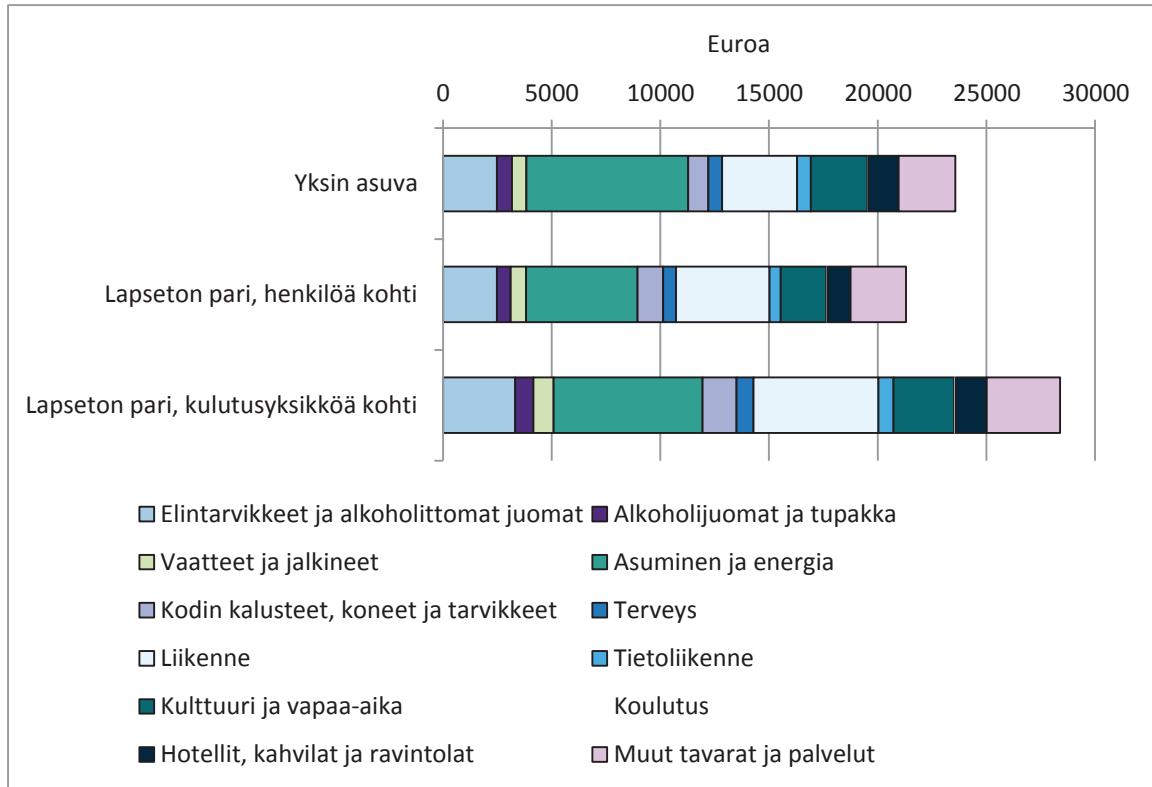
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 16. Kulutuksen rakenne vuonna 2012 kotitaloustyyppin mukaan, osuus kotitalouden kulutusmenoisista.

Kuviossa 17 kulutusmenoja vertaillaan euroina henkilöä ja kulutusyksikköä kohti yksin asuvien ja lapsettomiin pareihin kuuluvien välillä. Euromääräisiä summia on tapana tarkastella suhteutettuna kulutusyksikköihin, mitä Tilastokeskus (2014e, 24) perustelee seuraavasti:

Erikokoisten kotitalouksien vertailu on usein hankalaa. Suuret kotitaloudet saavuttavat ns. mittakaavaetuja pienempiin kotitalouksiin verrattuna. Jäsenten lukumäärään perustuvat vertailut eivät ota huomioon sitä, että kotitalouksien kulustarve ei kasva suoraviivaisesti jäsenten lukumäärän kasvaessa. Jäsenkohtainen tarkastelu, jossa sekä aikuinen että lapsi saa saman painon, ei myöskään ota huomioon eroja kulustarpeissa. Tämän vuoksi kulutusyksikköiden käyttö on perusteltua.

Toisaalta etenkin yksin asuvia ja lapsettomia pareja vertailtaessa myös henkilöä kohti lasketun kulutuksen tarkastelu on hyödyllistä. Kuviossa 17 nähdään, että lapsettomiin pareihin kuuluvat kuluttavat vähemmän henkilöä kohti kuin yksin asuvat, vaikka henkilöä kohti lasketut tulot ovat heillä suuremmat (ks. kuvio 11). Etenkin kulutus asumiseen ja energiaan on pienempi henkilöä kohti laskettuna: 5136 euroa lapsettomiin pareihin kuuluvilla ja 7444 euroa yksin asuvilla. Kulutusyksikköihin eli oletettuun kulustarpeeseen suhteutettuna lapsettomien parien kokonaiskulutus on suurempi kuin yksin asuvilla ja asumismenotkin lähes samalla tasolla. Ero tuloksissa henkilöä ja kulutusyksikköä kohti lasketun kulutuksen välillä kuvastaa mittakaavaetua, jota yhdessä asumisesta oletetaan saatavan: kahden yhdessä asuvan kulustarpeiden ei oleteta olevan yhtä suuret kuin kahden erillään asuvan, jolloin yhdessä asuvien on mahdollista saavuttaa samoilla tuloilla korkeampi kulustaso tarpeisiinsa nähden.

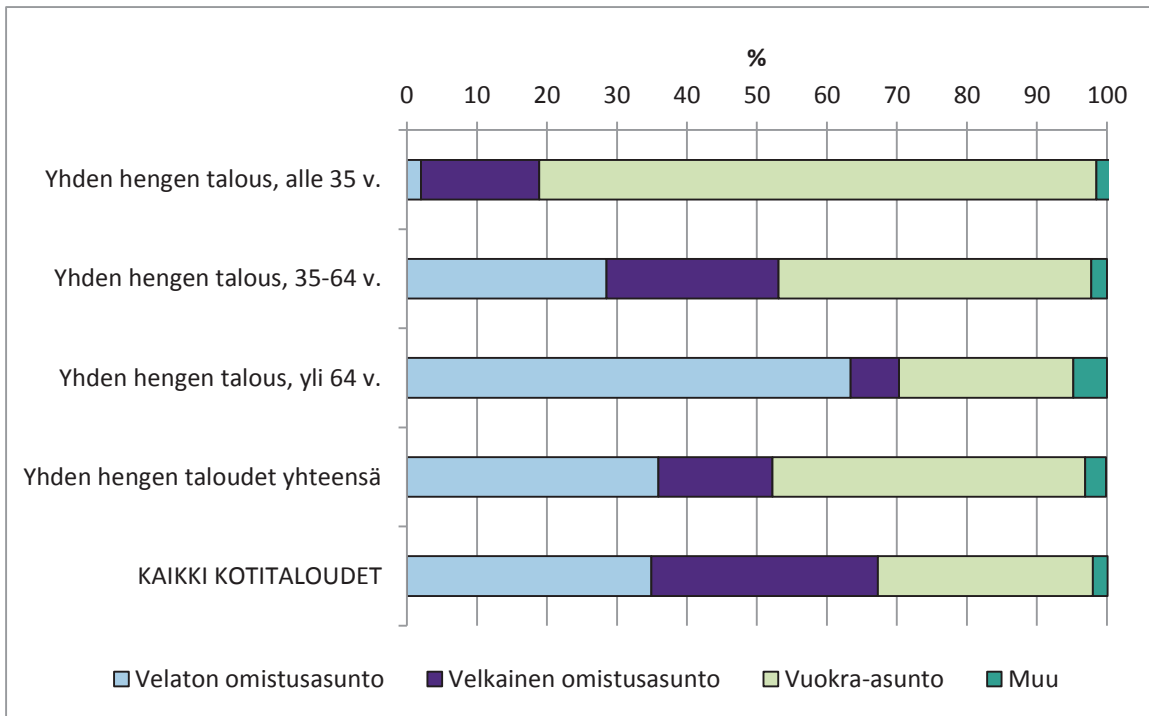
Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 17. Kulutuksen rakenne vuonna 2012 alle 65-vuotiailla yksin asuvilla ja lapsettomilla pareilla.

Asuminen

Yhden hengen taloudet asuvat koko väestössä yleisemmin *vuokra-asunnossa*. Kaikista yhden henkilön talouksista 45 prosenttia asui vuokra-asunnossa vuonna 2012, kun kaikista kotitalouksista vuokralla asui 31 prosenttia (kuvio 18). Enemmistössä vuokra-asunnoista, 60 prosentissa, onkin vain yksi asukas (Tilastokeskus 2013c).¹¹ Vuokra-asumisen yleisyydessä on kuitenkin suuria eroja eri ikäisten yksin asuvien välillä. Neljä viidesosaa nuorimpaan ikäluokkaan kuuluvista yksin elävistä asui vuokralla, mutta vain neljännes yli 64-vuotiaista. Enemmistö vanhimpaan ikäryhmään kuuluvista asuu velattomassa omistusasunnossa, mutta vain kaksi prosenttia alle 35-vuotiaista.

¹¹ Tämä osuus on noussut siten, että vielä vuonna 1990 vuokra-asunnoista 45 prosentissa oli vain yksi asukas (Kärkkäinen 2010).

Lähde: Tilastokeskus (2014c).

Kuvio 18. Asunnon hallintaperuste yhden hengen talouksilla ja kaikilla kotitalouksilla vuonna 2012.

Yhden hengen asuntokunnat *asuvat väljemmin* kuin muut asuntokunnat. Yleisesti käytetyn huonelukuun perustuvan määritelmän perusteella yksin asuvat eivät edes voi asua ahtaasti, koska ahtaalla asumisella tarkoitetaan yli yhtä henkilöä per huone, pois lukien keittiö. Mutta myös asunnon pinta-alaan perustuvalla määritelmällä yhden hengen asuntokunnat asuvat väljemmin kuin muut: vuonna 2012 yksin asuvilla oli keskimäärin 59 neliometriä käytössään, kun kaikissa asuntokunnissa oli keskimäärin 40 neliometriä tilaa henkilöä kohti (Tilastokeskus 2013c). Tässäkin voidaan olettaa olevan suuria ikäryhmittäisiä eroja siten, että nuorimmilla yksin asuvilla on pienimmät asunnot.

Yksin asuvien *asumiskustannukset* suhteessa tuloihin ovat suuremmat kuin muissa kotitalouksissa. Asumiskustannusten katsotaan usein olevan suuret, kun asumiskustannusten osuus käytettävissä olevista rahatuloista on yli 40 prosenttia. Vuonna 2012 asumiskustannusten osuus tuloista oli kotitalouksissa keskimäärin 15 prosenttia, mutta yksin asuvilla 21 prosenttia (Tilastokeskus 2014c). Yhden henkilön kotitalouksissa on kaikkiin kotitalouksiin verrattuna enemmän suuren asumiskustannusrasitteen kotitalouksia. Kaikista kotitalouksista seitsemällä prosentilla oli suuret asumiskustannukset, mutta 12 prosentilla yksin asuvista. Tämä osuus vaihteli iän mukaan: asumiskustannukset olivat suuret yhdeksällä prosentilla keski-ikäisistä ja iäkkäistä yksin asuvista, kun taas nuorimmista alle 35-vuotiaista yksin asuvista suuren asumiskustannusrasitteen talouksiin kuului lähes neljännes (23 %). Tämä ikäryhmien välinen ero liittyy ainakin velattomassa omistusasunnossa asumisen suurempaan yleisyyteen vanhemmissa ikäryhmissä ja 35-64-vuotiaiden korkeampaan tulotasoon.

Yksin asuvat ovat yliedustettuina *asumistuen* saajissa. Yleistä asumistukea vuoden 2013 lopussa saaneista ruokakunnista 58 prosenttia oli yksin asuvia (Kela 2014). Eläkkeensaajien asumistuen saajista 90 prosenttia kuului perhetyyppiin ”ei parisuhteessa, ei lapsia”.

Kysyttäessä 30-64-vuotiailta vuonna 2006 erilaisista asumisen puutteista, liittyen asunnon kokoon, varusteisiin, kustannuksiin ja alueen turvallisuuteen, yksin asuvat eivät erottuneet muista perhetyypeistä (Karvonen 2008). Myöskään Haatajan (2014) tutkimuksessa ei ilmennyt suurta eroa koetussa asumiskustannusten rasittavuudessa 30-55-vuotiaiden yksin asuvien ja muiden saman ikäisten välillä vuonna 2010. Näissä tuloksissa lienee osittain kyse siitä, että nuorimpia yksin asuvia, joilla asumismenorasite on suurin, ei ollut näissä aineistoissa mukana.

Yksin asuvien voi olla vaikea saada kunnallista vuokra-asuntoa asunnonjaon perustuessa asunnontarpeen kiireellisyyteen: vuonna 2011 Helsingin kaupungin vuokra-asuntoa hakeneista 61 prosenttia oli yksin asuvia, mutta asunnon saaneista vain 41 prosenttia (Laakso & Kostiainen 2013).

Pahimmillaan vaikeus saada asuntoa voi johtaa asunnottomuuteen. Tällöin ei ole kyse varsinaisesti yksin asumisesta, mutta osa asunnottomista sekä erilaisissa asuntoloissa asuvista muodostaisi toisaalta yhden hengen asuntokunnan, jos heillä olisi tavallinen asunto asuttavanaan (Kärkkäinen 2010). ARA:n asunnottomuuskyseleyn mukaan vuoden 2013 lopussa Suomessa oli 7500 yksinäistä asunnotonta ja 420 asunnotonta perhettä (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2014). Asunnottomuus on siis erityisesti yksin elävien ongelma. Asunnottomien kokonaismäärä on pysynyt viimeisen vuosikymmenen aikana suunnilleen samalla tasolla. Pitkäaikaisasunnottomuus näyttäisi kuitenkin vähentyneen pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelman myötä.

4 Terveys, toimintakyky ja elintavat

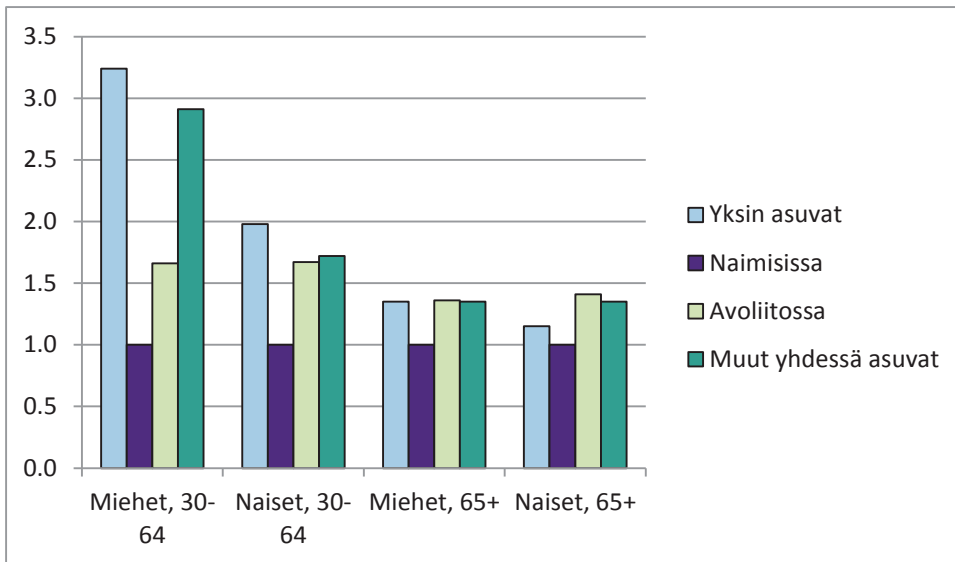
Yksin asuvien terveydestä, toimintakyvystä ja elintavoista saadaan tietoja lähinnä erillisistä väestötutkimuksista, joissa väestön hyvinvointia on tarkasteltu myös kotitalouden rakenteen mukaan. Toinen tietolähde ovat rekisteriyhdistelyihin perustuvat tutkimukset, jotka tuottavat tietoa esimerkiksi kuolleisuuden tai laitoshoitoon siirtymisen yleisyyden vaihtelusta kotitaloustyyppin mukaan.

Tässä luvussa esiteltävät havainnot perustuvat pääosin eri tutkimuksista poimittuihin tietoihin yksin asuvien terveydestä, toiminta- ja työkyvystä sekä elintavoista. Vertailukohtana useimmissa tutkimuksissa ovat naimisissa olevat tai yleensä parisuhteessa elävät. Lisäksi tätä katsausta varten on tuotettu Terveys 2011 –tutkimuksen aineistosta tiedot eräistä keskeisistä terveyttä ja hyvinvointia kuvaavista osoittimista 30 vuotta täyttäneillä yksin asuvilla, parisuhteessa elävillä ja muilla yhdessä asuvilla. Näihin lisäanalyysiin valittiin samat mittarit kuin Terveys 2011 –perusraportin alue- ja koulutusryhmittäisissä vertailuissa (Koskinen ym. 2012, liitetaulukko 16.2.2), ja tulokset esitetään liitetaulukoissa 18 (naiset) ja 19 (miehet). Tulokset on ikävakioitu, joten havaitut ryhmien väliset erot eivät selity erilaisilla ikärakenteilla (analyyseissä käytetyistä tilastollisista menetelmistä ks. Härkönen 2012).

Terveys

Yksin asuvien terveys on useimpien mittareiden valossa huonompi kuin parisuhteessa elävien, ja monissa tapauksissa se on lisäksi heikompi kuin muissa tarkastelluissa kotitalous- ja perhetyypeissä. Terveyttä tarkastellaan seuraavassa kuolleisuuden, koetun terveyden, pitkäaikaista sairastavuutta ja mielenterveyttä kuvaavien mittareiden perusteella.

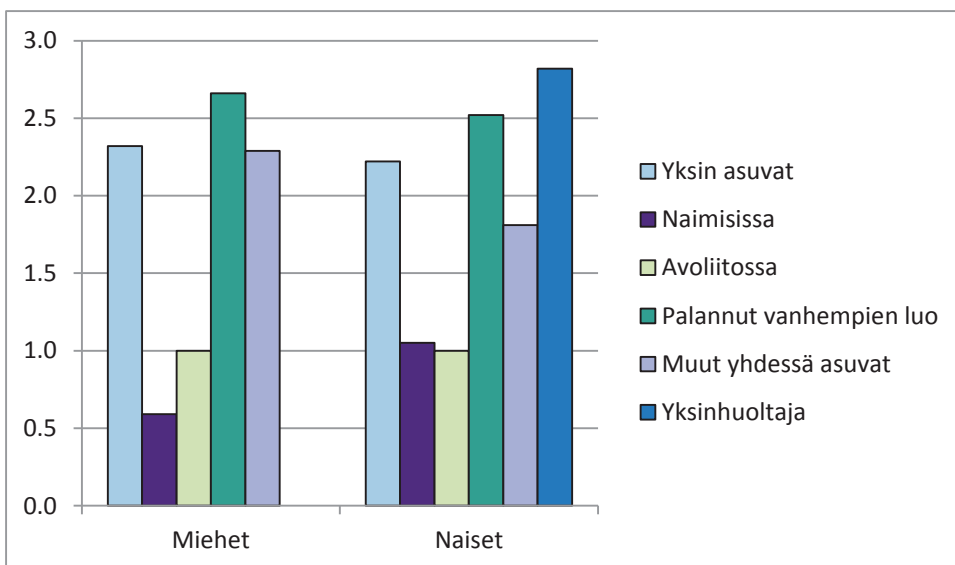
Kuolleisuutta pidetään usein yhtenä luotettavimmista terveysosoittimista. Yksin asuvien 30-64-vuotiaiden kuolleisuus oli vuosina 1996-2000 miehillä yli kolminkertainen ja naisilla kaksinkertainen naimisissa oleviin verrattuna (kuvio 19). Osa erosta selittyi ryhmien välisillä sosioekonomisilla eroilla, mutta vaikka erot koulutuksessa, ammatissa ja työllisyydessä otettiin huomioon, yksin asuvien ylikuolleisuus naimisissa oleviin verrattuna säilyi silti huomattavana (miehillä suhteellinen kuolleisuus oli 2,7 ja naisilla 1,8). Yksin asuvien 30-64-vuotiaiden huono tilanne näkyi lähes kaikissa kuolemansyissä, mutta erityisen silmiinpistävä se oli alkoholiin liittyvässä kuolleisuudessa, joka oli yksin asuvilla miehillä yli viisinkertainen ja naisilla kolminkertainen naimisissa oleviin verrattuna. Yksin asuvilla naisilla kuolleisuus itsemurhiin sekä muihin tapaturmisiin ja väkivaltaisiin kuolemansyihin oli lähes kolminkertainen naimisissa oleviin verrattuna. Miehillä puolestaan yksin asuvien itsemurhat olivat noin 2,7 kertaa, mutta muut tapaturmaiset ja väkivaltaiset kuolemat jopa yli neljä kertaa niin yleisiä kuin naimisissa olevilla miehillä. Suhteelliset kuolleisuuserot olivat 65 vuotta täyttäneillä pienempiä kuin sitä nuoremmilla, mutta myös eläkeikäisillä yksin asuvien kuolleisuus oli molemmilla sukupuolilla suurempi kuin naimisissa olevilla. Itsemurhakuolleisuus oli yksin asuvilla eläkeikäisillä selvästi suurempi kuin muissa ryhmissä sekä miehillä että naisilla. Lisäksi miehillä etenkin kuolleisuus alkoholiin liittyviin kuolemansyihin oli yksin asuvilla, avoliitossa elävillä ja muilla yhdessä asuvilla huomattavasti suurempi – yli kolminkertainen – kuin naimisissa olevilla eläkeikäisillä miehillä. (Koskinen ym. 2007). Yksin asuvien 25-64-vuotiaiden miesten ja naisten itsemurhakuolleisuus oli jaksolla 1991 – 2000 suurempi kuin naimisissa olevien, yksinhuoltajien tai vanhempien kanssa asuvien sekä tarkasteltaessa sellaisia itsemurhia, joissa päihtymys oli myötävaikuttavana syynä että muita itsemurhia, ja ero säilyi sosioekonomisten tekijöiden huomioon ottamisen jälkeenkin (Mäki & Martikainen 2008, Mäki & Martikainen 2009).

Lähde: Koskinen ym. 2007.

Kuvio 19. Yksin asuvien, avoliitossa elävien ja muiden yhdessä asuvien suhteellinen kuolleisuus verrattuna naimisissa oleviin (=1) jaksolla 1996-2000 sukupuolen ja iän mukaan, ikävakioitu.

Nuorilla valtaosa kuolemista johtuu tapaturmaisista tai väkivaltaisista kuolemansyistä. Kuvio 20 osoittaa, että 17-29-vuotiaiden tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus oli jaksolla 1990-2007 selvästi suurempi kuin parisuhteessa eläneiden samanikäisten miesten ja naisten (Remes ja Martikainen 2012).

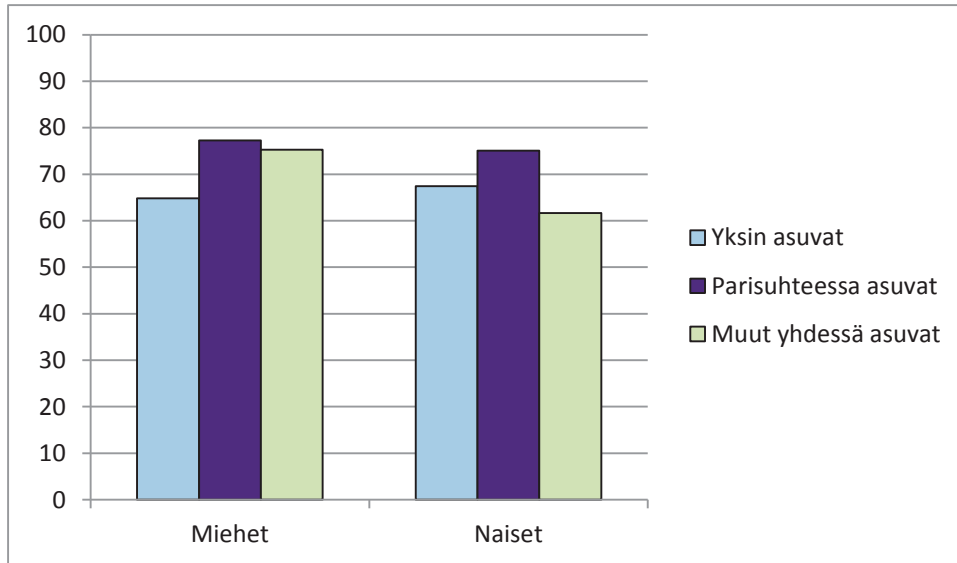

Lähde: Remes & Martikainen 2012.

Kuvio 20. Tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus 17-29-vuotiailla kotoa muuttaneilla yksin asuvilla, naimisissa olevilla, vanhempiensa luo palanneilla, muilla yhdessä asuvilla sekä yksinhuoltajilla verrattuna avoliitossa oleviin (=1) sukupuolen mukaan.

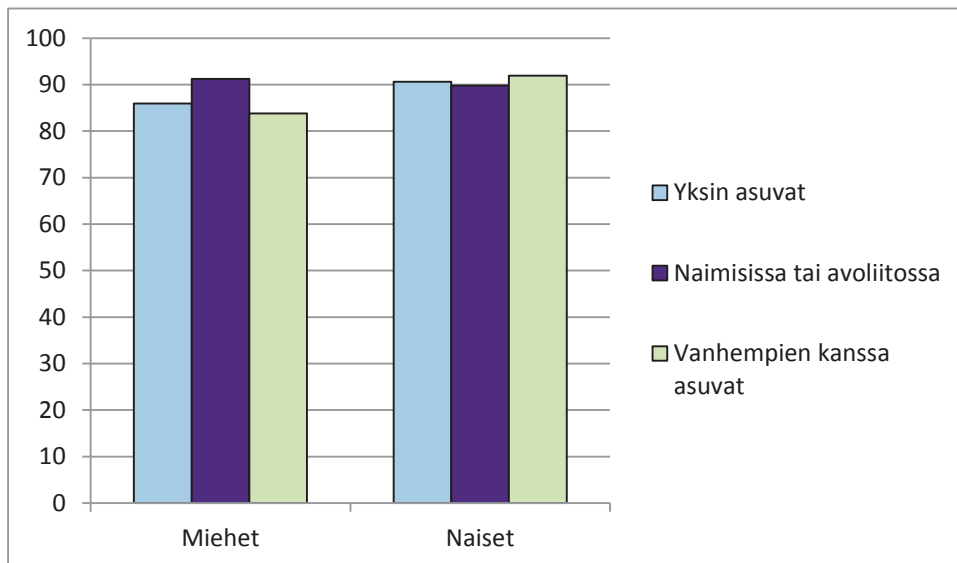
Koettu terveys on yksi yleisimmin kysely- ja haastattelututkimuksissa käytetyistä terveyden osoittimista, ja sen on osoitettu kuvaavan yleistä terveydentilaa varsin hyvin sekä ennustavan jopa kuolleisuutta (Jylhä 2011). Noin 65 % yksin asuvista 30 vuotta täyttäneistä miehistä koki terveytensä vähintään melko hyväksi vuonna 2011, kun parisuhteessa elävillä miehillä vastaava osuus oli 77 % (kuvio 21). Naisilla ero oli pienempi, mutta samansuuntainen. Koettu terveys oli naisilla keskimäärin heikoin ryhmässä ”muut yhdessä

asuvat”, johon kuuluvat mm. yksinhuoltajat, vanhempiensa kanssa tai erilaisissa laitoksissa asuvat. Lähes kaikki nuoret aikuiset kokivat vuoden 2000 tulosten valossa terveytensä vähintään melko hyväksi, mutta yksinasuvien miesten tilanne oli myös tässä ikäryhmässä hieman heikompi kuin naimisissa tai avoliitossa olevien miesten (kuvio 22).

Lähde: Terveys 2011.

Kuvio 21. Terveytensä hyväksi tai melko hyväksi kokeneiden osuus (%) 30 vuotta täyttäneistä asumismuodon mukaan vuonna 2011.

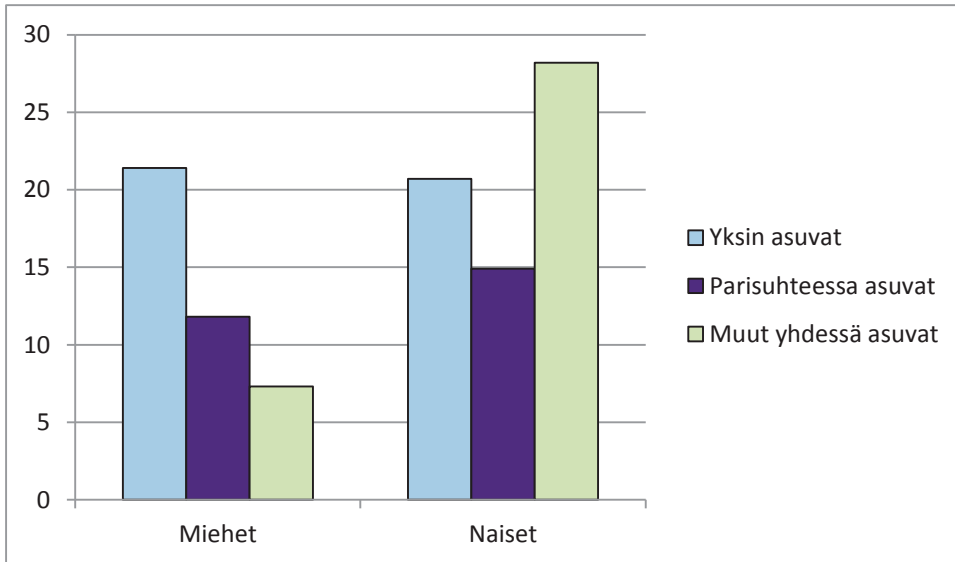

Lähde: Koskinen ym. 2005.

Kuvio 22. Terveytensä hyväksi tai melko hyväksi kokeneiden osuus (%) 18-29-vuotiaista sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000.

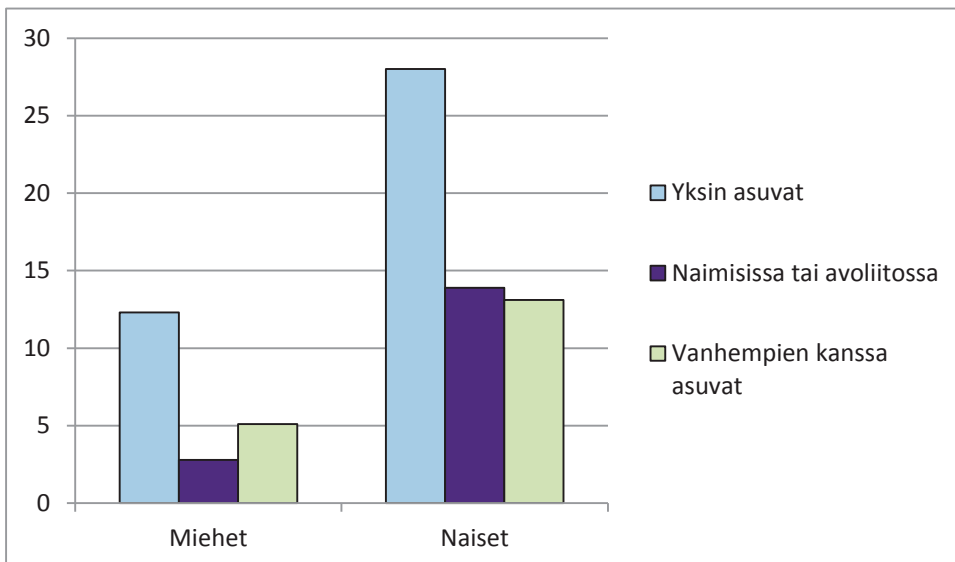
Vuonna 2011 ainakin yhdestä pitkäaikaissairaudesta kärsi 46 % yksin asuvista 30 vuotta täyttäneistä miehistä ja naisista, kun taas naimisissa tai avoliitossa elävillä osuus oli 40 %:n luokkaa (liitetaulukot 18 ja 19). Nuorilla aikuisilla asumismuodon mukaiset erot pitkäaikaissairastavuudessa olivat vuonna 2000 erilaiset kuin 30 vuotta täyttäneillä, ja myös sukupuolten välillä oli eroa: 18-29-vuotiailla naisilla pitkäaikaissairastavuus oli yleisempää yksin asuvilla (28 %) kuin parisuhteessa tai vanhempien luona asuvilla, kun taas

samanikäisistä miehistä vanhempien luona asuvat potivat jotakin pitkäaikaista sairautta useammin (32 %) kuin muut (Koskinen ym. 2005). Psykkistä kuormittuneisuutta koki selvästi useampi yksin asuva kuin parisuhteessa elävä 30 vuotta täyttänyt vuonna 2011 (kuvio 23). Naisilla nämä kokemukset olivat kuitenkin vielä yleisempiä muilla yhdessä asuvilla. Nuorilla aikuisilla psyykinen kuormittuneisuus oli yleisempää yksin asuvilla verrattuna parisuhteessa tai vanhempien luona asuviin (Koskinen ym. 2005), ja myös vakava masennus oli vuoden 2000 tulosten perusteella selvästi yleisintä yksin asuvilla (kuvio 24). Alkoholiiriippuvuuden on todettu olevan molemmilla sukupuolilla selvästi yleisempää yksin asuvilla kuin muilla ryhmillä (Joutsenniemi ym. 2007).

Lähde: Terveys 2011.

Kuvio 23. Psykkistä kuormittuneisuutta kokeneiden osuus (%) 30 vuotta täyttäneistä asumismuodon mukaan vuonna 2011.

Lähde: Koskinen ym. 2005

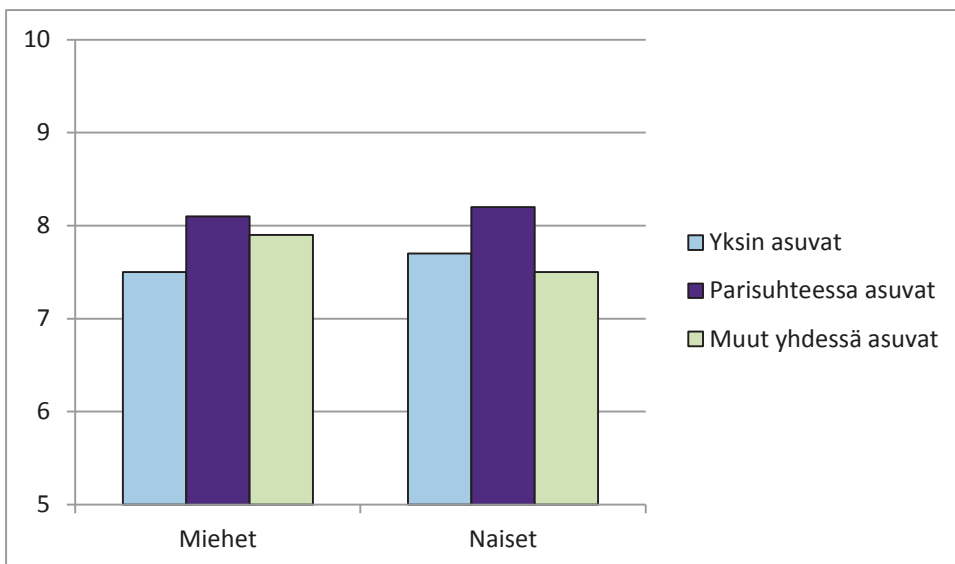
Kuvio 24. Vakavan masennusjakson 12 kuukauden aikana kokeneiden osuus (%) 18-29-vuotiaista sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000.

Toiminta- ja työkyky

Heikentyneen liikkumiskyvyn ja käden puristusvoiman on todettu ennustavan vakavampien toimintakyvyn rajoitteiden ilmaantumista sekä laitoshoitoon joutumisen ja ennenaikaisen kuoleman riskiä (Sainio ym. 2012). Terveys 2011 –tutkimuksen tulosten valossa yksin asuvat 30 vuotta täyttäneet miehet kokivat jonkin verran yleisemmin vaikeuksia puolen kilometrin kävelyssä kuin muut, ja myös naisilla vaikeudet olivat yksin asuvilla yleisempiä kuin parisuhteessa elävillä, joskin muut yhdessä asuvat kokivat niitä yleisimmin. Käden maksimaalinen puristusvoima, oli keskimäärin heikoin yksin asuvilla ja paras parisuhteessa elävillä (liitetaulukot 18 ja 19). Ryhmien väliset erot olivat samansuuntaiset myös kognitiivista toimintakykyä mittaavien kielellisen sujuvuuden ja muistin testeissä (liitetaulukot 18 ja 19). Nuorilla aikuisilla sen sijaan ei havaittu vuonna 2000 merkittäviä asumismuodon mukaisia eroja kognitiivisessa toimintakyvyssä, eivätkä ryhmät myöskään poikenneet selkeästi fyysisen toimintakyvyn osoittimen suhteen eli puolen kilometrin juoksussa koettujen vaikeuksien yleisyydessä (Koskinen ym. 2005).

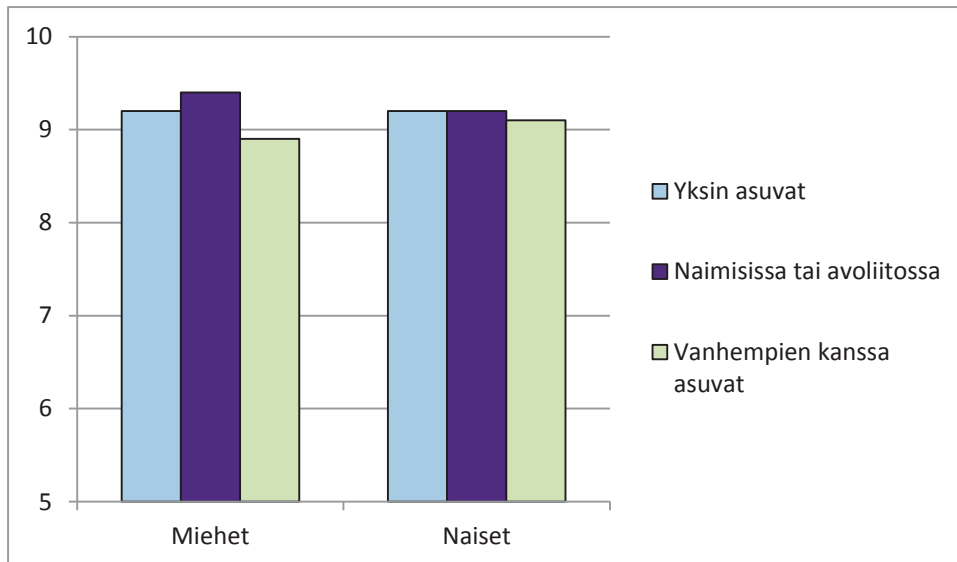
Iäkkäillä laitoshoitoon päättymisen voidaan ajatella heijastavan laajasti ongelmia toimintakyvyssä ja arkiaskareista selviytymisessä. Laitoshoitoon päättymisen riskin on todettu olevan suurempi yksin asuvilla 65 vuotta täyttäneillä kuin puolison kanssa asuvilla (Nihtilä ja Martikainen 2008; ks. myös luku 6 tässä raportissa).

Yksin asuvien itsearvioitu työkyky oli sekä 30 vuotta täyttäneillä miehillä ja naisilla että 18-29-vuotiailla yksin asuvilla miehillä keskimäärin heikompi kuin parisuhteessa elävillä; 18-29-vuotiailla naisilla ryhmien väliset erot olivat pienet (kuviot 25 ja 26).

Lähde: Terveys 2011

Kuvio 25. Oma arvio työkyvystä (asteikolla 0-10, keskiarvo) 30 vuotta täyttäneillä asumismuodon mukaan vuonna 2011.

Lähde: Koskinen ym. 2005.

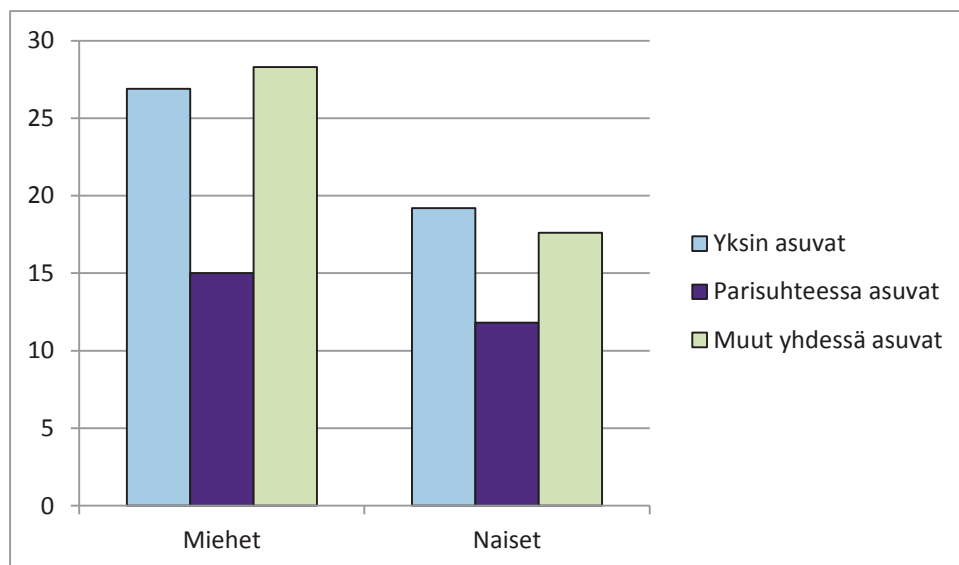
Kuvio 26. Oma arvio työkyvystä (asteikolla 0-10, keskiarvo) 18-29-vuotiailla sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000.

Elintavat ja lihavuus

Elintavat voivat olla yksi mekanismi, jonka välityksellä yksin asuminen on yhteydessä tämän ryhmän keskimäärin heikompaan terveyteen ja toimintakykyyn verrattuna parisuhteessa eläviin. Yhteys voi kuitenkin olla myös toisensuuntainen, eli elintavat voivat joissakin tapauksessa vaikuttaa asumismuotoon. Syy – seuraus-suhteet ovat siis varsin monimutkaisia. Yksin asuvien elintapoja koskevat havainnot perustuvat tässä lähinnä Terveys 2000- ja Terveys 2011-tutkimusten tuloksiin.

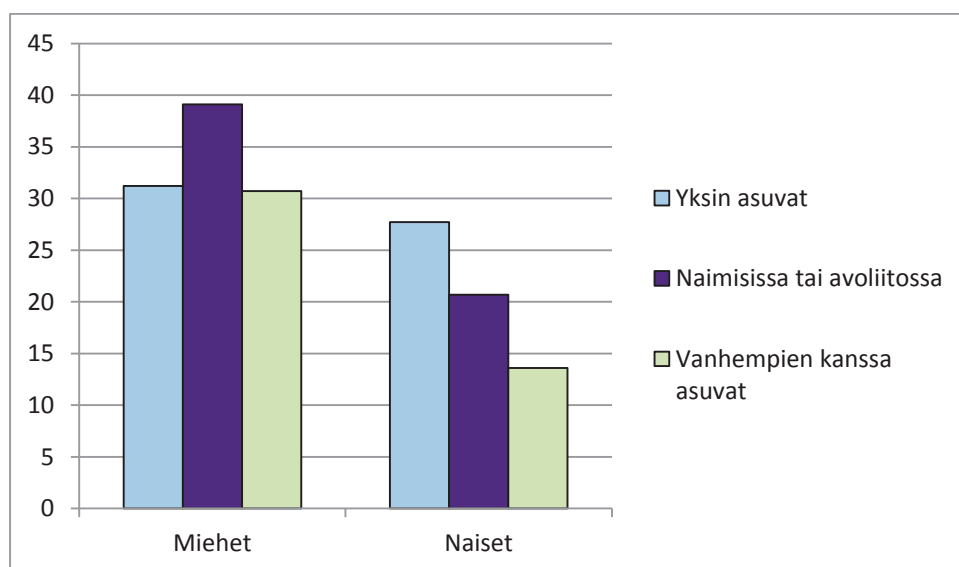
Päivittäinen tupakointi oli 30 vuotta täyttäneillä miehillä ja naisilla vuonna 2011 selvästi yleisempää yksin asuvilla – miehistä tupakoi runsas neljännes ja naisista noin viidesosa – kuin parisuhteessa asuvilla, ja suunnilleen samaa luokkaa kuin muilla yhdessä asuvilla (kuvio 27). Sen sijaan nuorilla aikuisilla tilanne oli ainakin 2000-luvun alussa hiukan erilainen: yleisimmin tupakoivat parisuhteessa elävät miehet (kuvio 28). Nuorilla naisilla tupakointi oli yleisintä yksin asuvien ryhmässä. Raittius oli 30 vuotta täyttäneessä väestössä vuonna 2011 molemmilla sukupuolilla yleisintä muilla yhdessä asuvilla, joista lähes 40 % ilmoitti, ettei käytä nykyään alkoholia lainkaan; miehillä täysin raittiiden osuus oli pienin (16 %) parisuhteessa asuvilla, naisilla osuus oli neljänneksen luokkaa sekä yksin asuvilla että parisuhteessa asuvilla (liitetaulukot 1 ja 2). Sen sijaan runsas juominen (naisilla vähintään 140 g puhdasta alkoholia/viikko, miehillä 280 g / viikko) oli ainakin vuotta 2000 koskevien tulosten mukaan yksin asuvilla yleisempää kuin naimisissa olevilla molemmilla sukupuolilla, joskin vain hiukan tavallisempaa kuin avoliitossa olevilla tai muilla yhdessä asuvilla (Joutsenniemi ym. 2007). Myös aiemmin tässä luvussa esitetyt havainnot alkoholiin liittyvän kuolleisuuden eroista tukevat näitä tuloksia (Koskinen ym. 2007). Nuorilla aikuisilla runsas juominen oli miesten tapauksessa selvästi harvinaisinta naimisissa olevilla muihin asumismuotoihin verrattuna, nuorilla naisilla ei merkitseviä eroja havaittu eri asumismuotojen välillä (Kestilä ym. 2008).

Liikuntatottumuksissa ei havaittu vuonna 2011 merkittäviä eroja 30 vuotta täyttäneillä, kun mittarina käytettiin itse ilmoitettua vähäistä vapaa-ajan liikuntaa (liitetaulukot 18 ja 19). Sen sijaan vuonna 2000 18-29-vuotiaat yksin asuvat miehet harrastivat muita ryhmiä yleisemmin riittävästi liikuntaa (vähintään 4 kertaa viikossa ainakin puoli tuntia vähintään lievään hengästymiseen ja hikoiluun johtavaa liikuntaa), ja myös yksin asuvilla naisilla riittävä liikunta oli yleisempää kuin parisuhteessa olevilla naisilla (Koskinen ym. 2005).

Lähde: Terveys 2011.

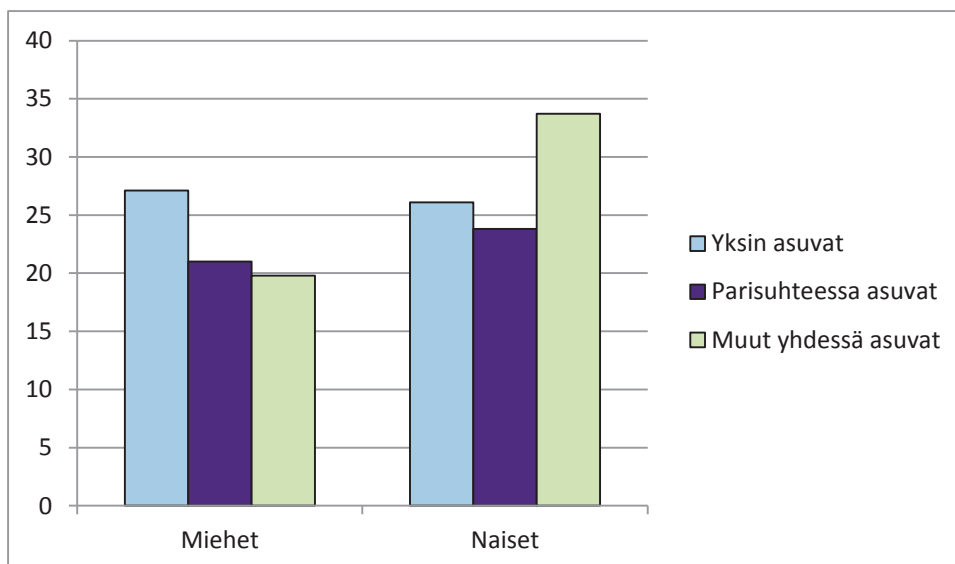
Kuvio 27. Päivittäin tupakoivien osuus (%) 30 vuotta täyttäneistä asumismuodon mukaan vuonna 2011.

Lähde: Koskinen ym. 2005.

Kuvio 28. Päivittäin tupakoivien osuus (%) 18-29-vuotiaista asumismuodon mukaan vuonna 2000.

Päivittäisen tuoreiden vihannesten käytön katsotaan usein heijastavan ruokailutottumusten terveellisyyttä yleisemminkin. Yksin asuvilla 30 vuotta täyttäneillä päivittäinen vihannesten käyttö oli harvinaisempaa kuin parisuhteessa asuvilla; ero oli selvempi miehillä kuin naisilla, ja molemmilla sukupuolilla osuus oli pienin muilla yhdessä asuvilla (liitetaulukot 18 ja 19). Nuorilla aikuisilla ei selkeitä eroja havaittu vuonna 2000 (Koskinen ym. 2005). Yksin asuvista miehistä 27 % oli lihavia (BMI \geq 30), kun molemmissa muissa ryhmissä osuus oli 20 %:n luokkaa (kuvio 29). Naisilla sen sijaan muut yhdessä asuvat poikkesivat muista ryhmistä: noin kolmasosa tähän ryhmään kuuluvista luokiteltiin lihaviksi. Nuorilla aikuisilla ei vuonna 2000 ollut havaittavissa johdonmukaisia eroja lihavuudessa (Koskinen ym. 2005).

Lähde: Terveys 2011.

Kuvio 29. Lihavien (BMI \geq 30) osuus (%) 30 vuotta täyttäneistä asumismuodon mukaan vuonna 2011.

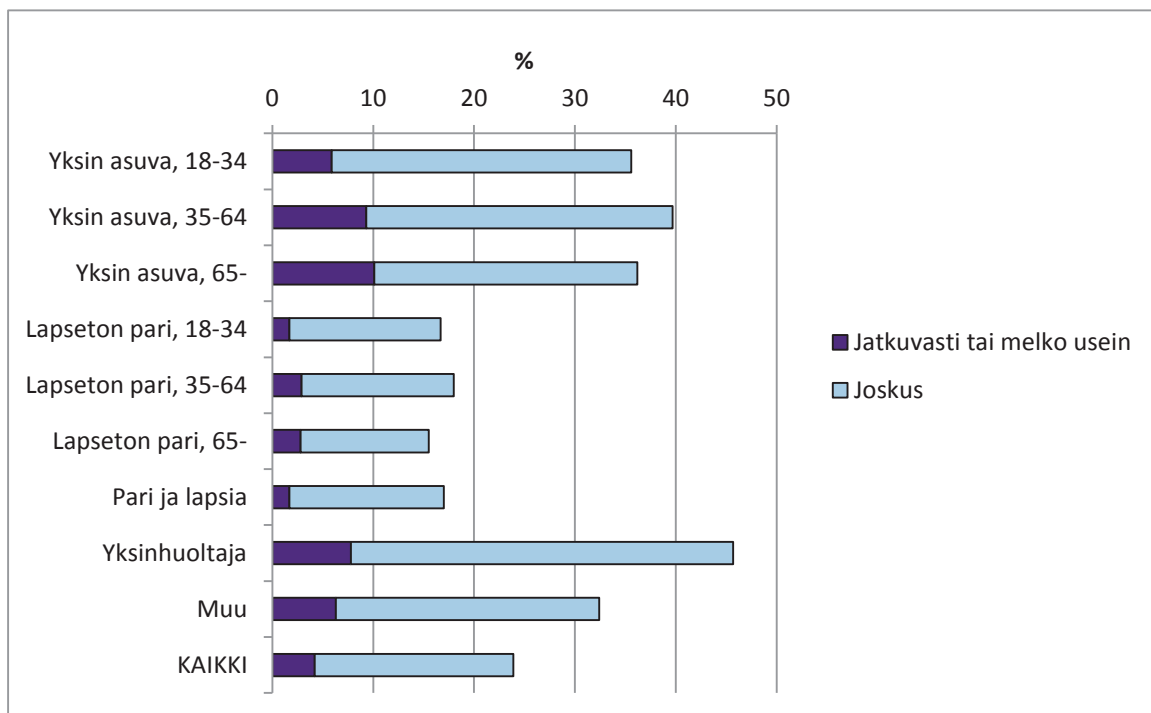
Yhteenveto

Monien tutkimusten tulokset viittaavat siihen, että yksin asuvien terveys ja toimintakyky ovat useiden mitareiden valossa heikompia kuin muilla ryhmillä. Terveys on yleensä keskimäärin paras parisuhteessa elävillä, etenkin naimisissa olevilla. Naisilla monia terveysongelmia kasautuu myös muiden yhdessä asuvien ryhmään, johon kuuluvat esimerkiksi yksinhuoltajat; monissa tapauksissa terveys oli tässä ryhmässä vielä heikempi kuin yksin asuvilla. Miehillä puolestaan joidenkin osoittimien valossa myös vanhempien luona asuvat kärsivät erilaisista terveysongelmista keskimääräistä yleisemmin. Yksin asuvien keskimäärin heikempi terveys korostui erityisesti mielenterveyteen ja päihdeongelmiin liittyvissä terveysongelmissa. Sosioekonomiset tekijät selittävät osan ryhmien välisistä eroista, mutta yleensä niiden on havaittu säilyvän selkeinä siinäkin tapauksessa, että koulutus, ammattiasema, työmarkkina-asema ym. tekijät on otettu huomioon.

Myös terveystottumuksissa on havaittu eroja, joskaan ne eivät ole aivan yhtä selkeitä ja johdonmukaisia kuin useimpien terveysosoittimien tapauksessa. Tupakointi oli yksin asuvilla selvästi yleisempää yksin kuin parisuhteessa elävillä 30 vuotta täyttäneiden ryhmässä, mutta tupakoivien osuus oli molemmilla sukupuolille suunnilleen samaa luokkaa myös muilla yhdessä asuvilla. Yksi jatkotutkimuksen aihe olisikin sen selvittäminen, missä määrin yksin asuvien heikempi terveys ja toimintakyky liittyvät elintapoihin sekä erilaisiin niiden taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin, taloudellisiin ja psykososiaalisiin tekijöihin.

5 Sosiaaliset suhteet ja elämänlaatu

Yksin asuvat ovat muita *yksinäisempiä*, mikä nähdään kuviosta 30. Yksinhuoltajat tosin ovat samalla tasolla yksinäisyyden yleisyydessä. Etenkin jatkuvasti tai melko usein yksinäisyyttä kokevien osuus on yksin asuvilla moninkertainen muihin verrattuna: yksin asuvilla tämä osuus vaihtelee ikäryhmästä riippuen 6-10 prosentin välillä, kun lapsettomissa pariskunnissa ja kahden vanhemman lapsiperheissä osuus on 2-3 prosenttia. Yksinäisyyttä ainakin joskus kokevia on toisaalta vähemmistö yksin asuvistakin, eli enemmistö yksin asuvista vastaa ”Tunnetteko itsenne yksinäiseksi?” –kysymykseen joko ”hyvin harvoin” tai ”ei koskaan”.

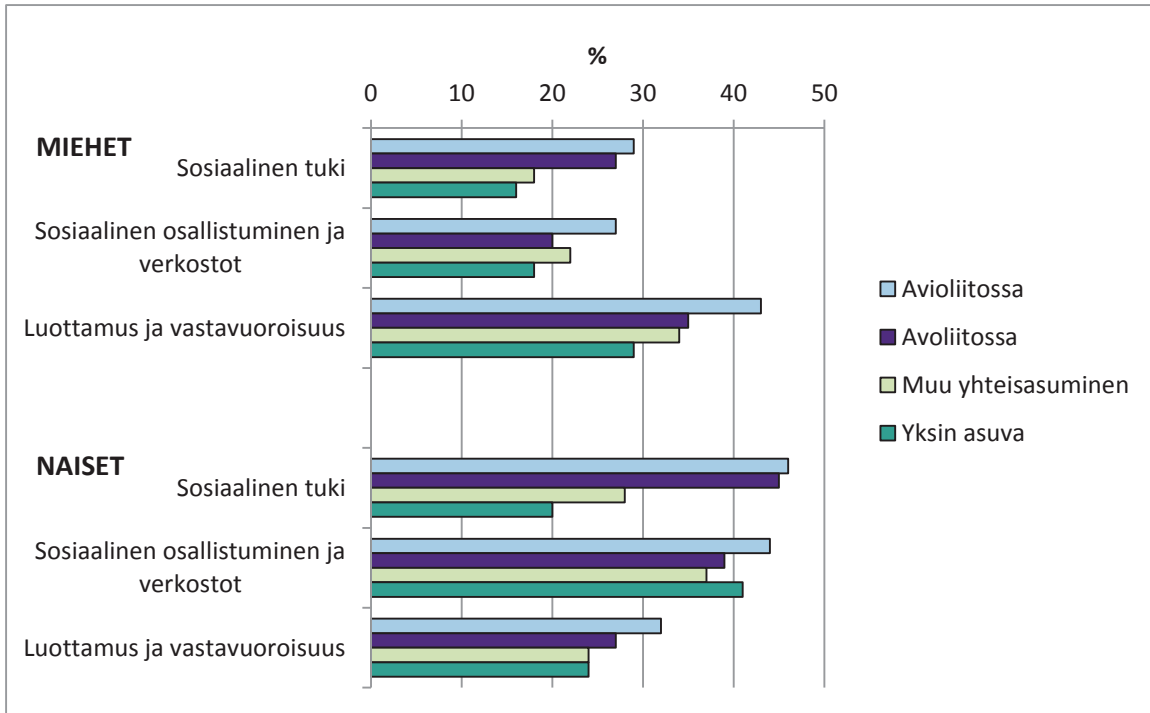

Lähde: Moisio & Rämö (2007).

Kuvio 30. Yksinäisyyttä kokevien osuus 18-79-vuotiailla kotitaloustyyppin mukaan vuonna 2006.

Laajemmin yksin asuvien sosiaalisista suhteista on saatavissa tietoa Niemisen ym. (2008) tutkimuksesta. Tässä Terveys 2000 –tutkimukseen perustuvassa artikkelissa tarkasteltiin *sosiaalisen pääoman* eri ulottuvuuksien vaihtelua sosiodemografisten tekijöiden mukaan 30 vuotta täyttäneillä. Sosiaalinen pääoma jaettiin kolmeen ulottuvuuteen, jotka olivat henkilön saama sosiaalinen tuki, sosiaalinen osallistuminen ja verkostot sekä luottamus ja vastavuoroisuus sosiaalisissa suhteissa. Kuviosta 31 nähdään, että miesten osalta yksin asuvilla on tulosten perusteella muita vähemmän sosiaalista pääomaa kaikilla kolmella ulottuvuudella. Yksin asuvat naiset puolestaan kokevat saavansa erityisesti sosiaalista tukea vähemmän kuin muut naiset.¹² Erilaisten sosiodemografisten tekijöiden vakiointi ei selittänyt yksin asuvien miesten eroja muihin, mutta naisilla ero muihin kaventui hieman sosiaalisen tuen ja osallistumisen osalta. Tämä liittyy oletettavasti edellä kuviossa 7 nähtyyn yksin asuvien naisten vanhaan ikärakenteeseen.

¹² ”Muu yhteisasuminen”-ryhmä sisältää muun muassa yksinhuoltajaperheet.

Lähde: Nieminen ym. (2008).

Kuvio 31. Sosiaalinen pääoma 30 vuotta täyttäneillä vuonna 2000 asumismuodon, sukupuolen ja sosiaalisen pääoman ulottuvuuden mukaan, sosiaalisen pääoman ylimpään kolmannekseen kuuluvien osuus.

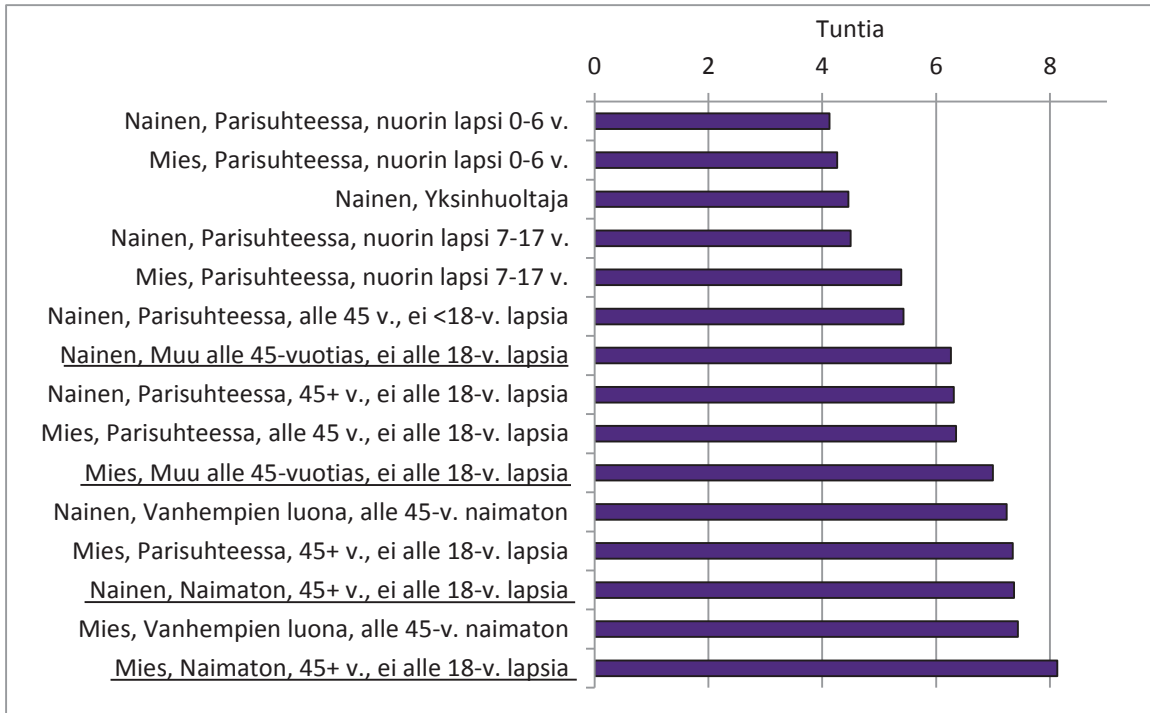
Elämänlaadusta yksin asuvilla muihin verrattuna on saatavissa tietoa Vaaraman ym. (2010) tutkimuksesta. Kyseisessä tutkimuksessa elämänlaatu jaettiin fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja ympäristöulottuvuuteen. Näistä viimeiseen sisältyvät asuin ympäristöä kuvaavien tekijöiden lisäksi myös elinolot. Analyysissä otettiin tilastollisesti vakioimalla huomioon muita yksilöllisiä sosiodemografisia tekijöitä kuten ikä, sukupuoli sekä koulutus- ja tulotaso. Työikäisillä (18-59 v.) havaittiin tämän vakioinnin jälkeen yksin asuvilla muita heikompaa elämänlaatu fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella ulottuvuudella. Yleisellä elämänlaadun mittarilla yksin asuvat eivät kuitenkaan poikenneet muista.¹³ Koko 18-79-vuotiasta väestöstä koskeneessa analyysissä yksin asuvien elämänlaatu oli heikompaa myös ympäristöulottuvuudella ja yli kahden hengen kotitalouksiin verrattuna myös yleinen elämänlaatu oli yksin asuvilla heikompi.

Karvonon (2008) tarkasteli Hyvinvointi ja palvelut (HYPA) 2006 –aineistolla lukuisia hyvinvoinnin vaihteita 30-64-vuotiailla muun muassa perhetyypin mukaan. Sosiaalisten suhteiden ja elämänlaadun osalta hän havaitsi yksin asuvien olevan keskimääräistä yksinäisempiä ja tyytymättömämpiä elämään ja miesten osalta myös stressaantuneempia. Yksin asuvat eivät kuitenkaan tavanneet muita harvemmin ystäviä ja sukulaisia. Myös Terveys 2011 –aineistosta tehtyjen analyysien perusteella 30 vuotta täyttäneet yksin asuvat (ja yksinhuoltajanaiset) ovat muita yksinäisempiä, tuntevat vähemmän luottamusta toisiin ihmisiin ja arvioivat elämänlaatunsa hieman huonommaksi (ks. liitetaulukot 18 ja 19).

Tilastokeskuksen Ajankäyttötutkimuksen perusteella yksin asuvilla on enemmän vapaa-aikaa käytössä kuin erityisesti lapsiperheiden vanhemmilla. Kuviossa 32 esitetään, kuinka paljon vapaa-aikaa vuorokautta kohti on vuosien 2009-2010 Ajankäyttötutkimuksen mukaan erityyppisiin kotitalouksiin kuuluvilla.

¹³ Uudemmissa vuotta 2013 koskeissa analyyseissä (Vaarama ym. 2014) yksin asuvat erottuvat selvimmän psyykkisellä ja sosiaalisella ulottuvuudella, joita koskevat kysymykset mittasivat tyytyväisyyttä itseen ja ihmisiin. Kahden hengen kotitalouksista yksin asuvat erottuivat myös heikommalla yleisellä elämänlaadulla.

Ryhmät ”Muu alle 45-vuotias” ja ”Naimaton, 45+ v.” viittaavat kuviossa yksin asuviin ja parisuhteella tarkoitetaan avo- ja avioliittoja. Kaikkein vähiten vapaa-aikaa, hieman yli neljä tuntia vuorokaudessa, raportoivat pienten lasten vanhemmat, ja kaikkein eniten vapaa-aikaa, yli kahdeksan tuntia, on käytössään vanhemmilla yksin asuvilla miehillä. Yksin asuvilla on ylipäänsä enemmän vapaa-aikaa käytössään kuin lapsiperheiden vanhemmilla tai saman ikäisillä lapsettomassa parisuhteessa elävillä. Lisäksi miehillä on enemmän vapaa-aikaa kuin vastaavassa kotitaloustyypissä elävillä naisilla, ja yli 45-vuotiailla on enemmän aikaa kuin alle 45-vuotiailla.

Lähde: Tilastokeskus.

Kuvio 32. Vapaa-ajan määrä vuorokautta kohti sukupuolen, parisuhteen, iän ja lasten iän mukaan vuosina 2009-2010.

6 Palvelujen käyttö

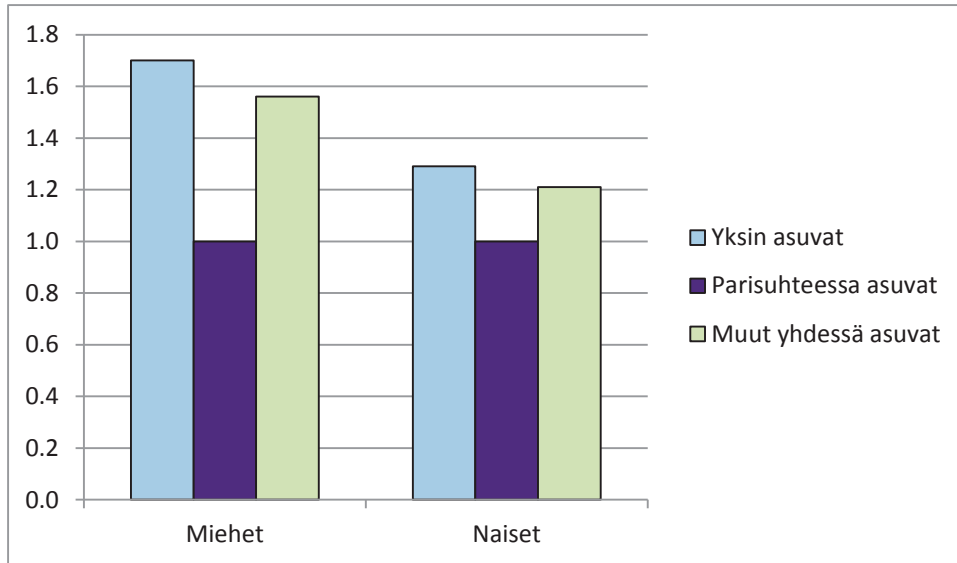
Yksilön ja kotitalouden mahdollisuuksia saada tarpeitansa vastaavia palveluja voidaan pitää yhtenä hyvinvoinnin ulottuvuutena, ja toisaalta palvelujen käyttö voi toimia epäsuorana indikaattorina yksilön hyvinvoinnin puutteille. Palvelujen käytöstä kotitaloustyypin mukaan on kuitenkin vain vähän valmista helposti saatavilla olevaa tietoa. Olemme koonneet tähän lukuun joitain erityisesti julkisia hyvinvointipalveluja kuvaavia tietoja. Kattavaa kuvaa yksin asuvien palvelujen käytöstä ei tässä ole kuitenkaan mahdollista muodostaa.

Terveyspalvelut

Terveyspalveluiden käytöstä on mahdollista saada asumismuodon mukaisia tuloksia Terveys 2011-tutkimuksen perusteella (liitetaulukot 18 ja 19). Terveystarkastuksiin osallistumisen suhteen 30 vuotta täyttäneet yksin asuvat miehet ja naiset eivät poikenneet merkittävästi parisuhteessa asuvista; selkeimmin muista ryhmistä erottuivat muut yhdessä asuvat miehet, joista vain 61 % oli käynyt jossakin terveystarkastuksessa viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana, kun muissa ryhmissä osuus oli miehillä kolmen neljänneksen luokkaa. Terveyskeskuslääkärin vastaanotolla viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana oli käynyt suunnilleen yhtä suuri osuus yksin asuvista kuin parisuhteessa elävistäkin, eikä myöskään sairaalan poliklinikalla tai työterveyslääkärin vastaanotolla käyneiden osuuksissa ollut merkittävää eroa näiden kahden ryhmän välillä. Hiukan pienempi osuus parisuhteessa olevista koki tyydyttymätöntä lääkärinhoidon tarvetta muihin ryhmiin verrattuna, mutta erot olivat pieniä ja voivat johtua myös sattumasta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen Turussa, Oulun seudulla ja Kainuussa kerätyn aineiston perusteella yksin asuvat myös pääsevät tarvittaessa terveyskeskuslääkärin vastaanotolle yhtä hyvin kuin muut (Manderbacka ym. 2012).

Nihtilän ja Martikaisen (2008) tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon laitoshoitoon päättämisen riski oli 65 vuotta täyttäneillä jaksolla 1998-2003 selvästi suurempi yksin asuvilla samanikäisiin puolison kanssa asuviin verrattuna (kuvio 33). Kun asuinalue, sosioekonomiset tekijät ja pitkäaikaiset sairaudet otettiin huomioon, puolison kanssa asuminen suojasi edelleen laitoshoitoon päättymiseltä. Vaalavuo ym. (2013) puolestaan osoittivat, että yksin asuminen ennustaa 80 vuotta täyttäneillä korkeampia erikoissairaanhoidon avohoidon ja sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastohoidon (pl. psykiatria ja mielen-terveystyö) kustannuksia.

Lähde: Nihtilä & Martikainen 2008.

Kuvio 33. Laitoshiitoon päätyminen ikävakioitu suhteellinen riski 65 vuotta täyttäneillä sukupuolen ja asumismuodon mukaan (parisuhteessa elävät = 1).

Sosiaalipalvelut

Sosiaalipalvelujen käytöstä kotitaloustyyppin mukaan on parhaiten tietoa toimeentulotuen saamisen osalta. Tätä käsiteltiin jo edellä elinolojen kuvauksessa, ja päähavaintona tämän osalta on, että yksin asuvat ovat yliedustettuina toimeentulotuen saajissa. Päivähoitopalvelut, jotka ennen vuotta 2013 katsottiin vielä sosiaalipalveluksi, eivät puolestaan suoranaisesti kosketa yksin asuvia.¹⁴

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaista noin kahden kolmasosan on havaittu pääkaupunkiseudulla olevan perheettömiä tai yksinasuvia perhesuhteiltaan (Karjalainen & Karjalainen 2010). Yksin asuminen korostui miehillä enemmän kuin naisilla, ja miehet olivat enemmistönä myös asuntolassa asuvissa ja asunnottomissa, joita oli yhteensä kahdeksan prosenttia asiakkaista.

Sosiaali- ja terveydenhuollon päihdeasiakkaista ei ole tiedossa yksin asuvien osuutta, mutta se tiedetään, että enemmistö ei asu yhdessä puolison kanssa. Päihdeasiakkaista vain 20 prosenttia on vuoden 2011 päihdetapauskannan perusteella avo- tai avioliitossa (Kuussaari ym. 2014). Kokonaan vailla asuntoa oli kahdeksan prosenttia asiakkaista. Nimenomaan huumeiden käytön vuoksi päihdehoitoon hakeutuneista avo- tai avioliitossa oli 25 prosenttia ja asunnottomia yhdeksän prosenttia Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2012 päihdehoitoyksiköille tekemän kyselyn perusteella (Forsell & Nurmi 2013).

Vanhusten asumis- ja laitospalvelujen sekä kotipalvelujen käytössä yksin asumisen tiedetään olevan merkittävä palvelujen käyttöä ennustava tekijä (Vaalavuo ym. 2013).

Tutkimustuloksia sosiaalipalveluja ja sosiaaliturvaa koskevista *mielipiteistä* on saatavissa kotitaloustyyppin mukaan eriteltyinä. Näiden tulosten mukaan yksin asuvat eivät kokonaisuutena ole koko väestöä myönteisempiä tai kielteisempiä suhtautumisessaan sosiaalipalvelujen toimivuuteen (Muuri 2008; Muuri 2010). Sosiaaliturvan tasoa yksin asuvat näyttävät pitävän liian alhaisena hivenen keskimääräistä yleisemmin (Forma & Saarinen 2008; Muuri & Manderbacka 2010).

¹⁴ Vuoden 2013 alusta päivähoitolakia muutettiin siten, että päivähoidon hallinto siirtyi sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Siirron jälkeen päivähoito ei enää ole osa sosiaalihuoltoa eikä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu.

Julkiset hyvinvointipalvelut yhteensä

Tilastokeskus on Kulutustutkimuksen yhteydessä selvittänyt kotitalouksien käyttämien niin sanottujen julkisten hyvinvointipalvelujen arvoa (Tilastokeskus 2014d). Näihin palveluihin luetaan yksilölliset koulu-, terveys- ja sosiaalipalvelut, jotka tuotetaan julkisin varoin käyttäjälle ilmaiseksi tai alennettuun hintaan. Lisäksi vastaavien yksityisen sektorin tuottamien palvelujen käytöstä maksettu korvaus luetaan hyvinvointipalveluksi. Sosiaaliset tulonsiirrot puolestaan lasketaan tuloksi eikä käytetyiksi palveluiksi, joten esimerkiksi toimeentulotuki ei tässä tarkastelussa ole mukana julkisten hyvinvointipalvelujen arvossa. Myöskään laitoshoido ei ole mukana, koska Kulutustutkimus perustuu haastatteluihin, eikä laitospöytä haastatella kyseisessä tutkimuksessa.

Yksin asuvia alle 65-vuotiaita tarkastellaan julkaisussa omana kotitaloustyyppinä. Tämän ikäiset yksin asuvat käyttävät vähän julkisia hyvinvointipalveluja verrattuna kotitalouksiin keskimäärin. Tätä kuvataan laskemalla, kuinka suurta osuutta kotitalouden kulutusmenoista käytettyjen julkisten hyvinvointipalvelujen arvo vastaa. Julkiset hyvinvointipalvelut eivät ole mukana näissä kulutusmenoissa. Kun käytettyjen julkisten hyvinvointipalvelujen arvo vastasi vuonna 2012 kaikissa kotitalouksissa keskimäärin 20 prosenttia kulutusmenoista ja yksinhuoltajatalouksissa lähes 40 prosenttia, yksin asuvilla alle 65-vuotiailla osuus oli 14-15 prosentin tasolla. Kaikkein pienin tämä osuus oli lapsettomilla pareilla, 11 prosenttia. Euromääräisesti kotitaloutta kohti laskettuna yksin asuvat käyttivät kaikkein vähiten julkisia hyvinvointipalveluja. Keskeinen alle 65-vuotiaiden käyttämä julkinen palvelu on lasten päivähoito, joten keskimääräistä vähäisempi julkisten hyvinvointipalvelujen käyttö yksin asuvilla liittyy ainakin tämän palvelun tarpeettomuuteen.

7 Yhteenveto ja suositukset

Keskimäärin menee huonommin, mutta sisäiset erot ovat suuret

Tämän raportin tarkoituksena oli tuottaa valmiina saatavilla olevan tiedon perusteella tilastollinen katsaus yksin asuvien hyvinvoinnista. Lisäksi tuotimme uutta tietoa yksin asuvien terveydestä.

Yksin asuvien väestörakenteen tarkastelu osoitti, että yksin asuvissa korostuvat koko väestöön nähden erityisesti iäkkäät naiset. Myös keski-ikäiset miehet muodostavat huomattavan osan yksin asuvista. Kolmantena merkittävänä ryhmänä ovat alle 30-vuotiaat. Yksin asuvat ovat keskittyneet koko väestöä enemmän kaupunkeihin.

Hyvinvoinnin osalta ensimmäinen päätulos on, että yksin asuvilla menee useimmilla mittareilla keskimäärin koko väestöä huonommin. Elinolojen osalta yksin asuvien työllisyysaste on matalampi, tulot ovat pienemmät, asumismenorasite on suurempi ja toimeentulo on niukempaa kuin erityisesti lapsettomilla pareilla ja kahden vanhemman lapsiperheissä. Terveysten ja elintapojen osalta havaittiin, että yksin asuvien kuolleisuus on suurempi, koettu terveys on huonompi, psyykinen kuormittuneisuus ja masennus on yleisempää, toiminta- ja työkyky huonompi, tupakointi ja runsas juominen on yleisempää ja vihannesten syöminen vähäisempää kuin parisuhteessa asuvilla. Yksin asuvat ovat myös keskimäärin yksinäisempiä, heillä on vähemmän sosiaalista pääomaa, ja heidän elämänlaatunsa on ainakin joiltain osin heikompi kuin muilla. Julkisissa palveluissa yksin asuvat ovat yllidustettuina ainakin toimeentulotuen, kuntouttavan työtoiminnan ja päihdepalvelujen asiakkaina, ja vanhuksilla yksin asuminen lisää laitosasumiseen päättymisen riskiä ja asumis- ja kotipalvelujen käyttöä. Positiivisesti muuhun väestöön verrattuna yksin asuvat erottuivat asumisväljyydessä ja vapaa-ajan määrässä, ja joillain indikaattoreilla yksin asuvat eivät poikenneet muusta väestöstä.

Yksin asuvilla menee siis keskimäärin muita huonommin useimmilla mittareilla, joita tässä raportissa on tarkasteltu. Tämän ensimmäisen päätuloksen vastapainona on toinen päätulos, jonka mukaan yksin asuvien välillä on suuria eroja: yksin asuvia erottelevat hyvinvoinnin suhteen toisistaan muun muassa ikä, sukupuoli ja pääasiallinen toiminta. Puutteellinen hyvinvointi siis keskittyy tiettyihin osaryhmiin yksin asuvien joukossa. Esimerkiksi elinolot ovat puutteellisimpia työttömillä ja eläkeläisillä ja toisaalta nuorimilla ja vanhimmilla yksin asuvilla.

Niissä yksin asuvien ryhmissä, joissa hyvinvointi näyttää muuta väestöä alhaisempana, seuraava oleellinen kysymys on, johtuuko vähäinen hyvinvointi yksin asumisesta vai niistä prosesseista, jotka ovat johtaneet yksin asumiseen ja siinä pysymiseen. Onko vähäisessä hyvinvoinnissa kyse siitä, että yksin asuminen sinänsä vaikuttaa hyvinvointia alentavasti, vai onko yksin asuviksi valikoitunut sellaisia henkilöitä, joilla hyvinvointi on alemmalla tasolla? Näihin kysymyksiin tämä raportti, jonka tulokset ovat etupäässä kuvailevia tuloksia yksittäisiltä ajankohdilta, ei juuri tarjoa vastauksia. Pohdittaessa yksin asumista poliittikan lähtökohdana oleellista olisi tuntea ne tavat, joilla yksin asuminen itsessään vaikuttaa hyvinvointiin.

Haavoittuvuus sosiaalisille riskeille ja skaalaetujen puuttuminen yhdistävät

Yksin asuvia erottelevien tekijöiden ohella on myös yksin asuvia yhdistäviä tekijöitä, jotka eivät suoraan näy tilastoista. Ensinnäkin yksin asuvat ovat haavoittuvampia erilaisille sosiaalisille riskeille kuten sairastumiselle tai työttömäksi joutumiselle. Koko kotitalouden taloudellinen tilanne voi romahtaa yhden henkilön sairastuessa helpommin kuin kahden tulon- tai palkansaajan talouksissa. Tässä raportissa tehty katsaus osoittaa, että yksin asuvat myös ovat useammin työttömiä tai sairaita. Yksin asuva voi siis joutua helpommin huono-osaiseen tilanteeseen kuin kahden tulonsaajan pariskunta tai lapsiperhe, joissa toisen tulonsaajan tulot ovat tasapainottavana tekijänä. Tässä suhteessa yksin asuvien tilanne on samankaltainen yksinhuoltajien ja muiden yhden tulonsaajan talouksien kanssa. Tämän riskialttiin tilanteen merkitys korostuu huonoina taloudellisina aikoina työttömyyden yleistyessä.

Toinen yksin asuvia yhdistävä tekijä on skaala- eli mittakaavaetujen puuttuminen. Esimerkiksi lapseton pariskunta ei tarvitse kaksinkertaista määrää kodinkoneita yksin asuvaan verrattuna, eikä asuinneliöitäkään

välttämättä tarvita kaksinkertaisesti, ja yksi auto voi hyvin riittää siinä missä yksin asuvallakin. Pariskunnan tulot saattavat kuitenkin olla kaksinkertaiset verrattuna yksin asuvaan. Useamman henkilön kotitaloudet siis saavat mittakaavaetua kulutuksessaan. Tämän ja pienten asuntojen kalliiden neliöiden vuoksi erityisesti yksin asuvien asumismenot vievät suuremman osan tuloista kuin muissa kotitalouksissa. Myös mittakaavaedun suhteen muut yhden tulonsaajan taloudet ovat samankaltaisessa tilanteessa yksin asuvien kanssa siltä osin, että kaikki on maksettava yhden henkilön tuloista.

Kaikkia yksin asuvia yhdistää myös lähtökohtaisesti se, ettei heillä ole kotonaan pysyvää kumppania, ja tämä voi selittää muun muassa yksinäisyyden yleisyyttä ja sosiaalisen tuen saamisen vähäisyyttä yksin asuvilla. Toisaalta pelkkä asumistilanne ei kerro seurustelu- tai ystävyyssuhteista, joten tämän yhdistävän tekijän merkitys voi vaihdella paljon muista sosiaalisista suhteista ja omista tarpeista riippuen.

Suositukset

Tutkimus- ja tietotarpeet

Tämä raportti keskittyi luomaan valmiina olevan tilastollisen tiedon perusteella yleispiirteisen kokonaiskuuvan yksin asuvien hyvinvoinnista. Syvällisemmän tiedon saaminen yksin asuvien tilanteista edellyttää sekä tilastollisten aineistojen uusia analyysejä että laadullisen yksin asuvien kokemuksia ja tarpeita kuvaavan tiedon kokoamista ja tuottamista. Laadullista tutkimusta aihepiiristä onkin tehty muun muassa opinnäytetöissä (esim. Eeva 2014).

Tilastollisen tiedon osalta tässä raportissa saatu kuva tarvitsee täydentämistä erityisesti kahdessa suhteessa, mikäli halutaan tietää enemmän nimenomaan yksin asumisen vaikutuksesta hyvinvointiin. Ensinnäkin yksin asumista tulisi tarkastella yksilön elämänsäkaarella siten, että voitaisiin ottaa huomioon, kuinka henkilö on päätenyt yksin asuvaksi, kuinka kauan hän on pysynyt yksin asuvana, ja mitä muuta hänen elämänsä on tapahtunut tänä aikana. Toiseksi pitäisi pystyä ottamaan huomioon useita muita hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä yhtäaikaaisesti yksin asumisen ohella, jotta saataisiin varmempi käsitys siitä, mitkä tekijät selittävät yksin asuvien hyvinvoinnin eroja muuhun väestöön verrattuna.

Yksilöiden hyvinvoinnin tarkastelun ohella yksin asuvien tilanteen laajempi kuvaus voisi sisältää myös oikeudellista tarkastelua sen suhteen, ovatko yksin asuvat muiden kanssa tasa-arvoisessa asemassa esimerkiksi sosiaaliturvaa koskevassa lainsäädännössä. Tässä raportissa ei myöskään tehty vielä kattavia laskelmia yksin asuvien kohtelusta tulonsiirtojärjestelmässä. Toisenlainen tiedontarve koskee yksin asuvien mahdollisesti kokemaa eriarvoista kohtelua esimerkiksi työyhteisössä tai haettaessa lainaa pankista.

Saatavissa olevan tiedon osalta raporttia tehtäessä on ilmennyt, että monia hyvinvointia kuvaavia indikaattoreita ei ole helposti saatavilla eriteltyinä kotitaloustyyppin mukaan. Tämän vuoksi esimerkiksi tiedot pääasiallisesta toiminnasta, työllisyydestä ja työttömyyskorvausten saamisesta ovat tässä raportissa puutteellisia. Tulo- ja kulutustietojen osalta taas rutiininomainen tulojen ja kulutuksen suhteuttaminen kutsu- yksikkölukuun ei ole aivan ongelmaton, mutta osa näistä tiedoista on toisaalta saatavilla tietokannoista myös henkilöä kohti laskettuna. Itse yksin asumisen mittaaminen on ainakin siinä suhteessa puutteellista, että väestörekisterissä yhteishuoltajuustilanteissa lapset ovat kirjoilla vain yhden vanhemman osoitteessa. Tällöin toinen vanhemmista näyttäytyy yksinhuoltajana ja toinen yksin asuvana, vaikka todellisuudessa lapset saattavat olla yhtäläisesti vuoroviikoin vanhempien luona. Valmiina saatavien tietojen osalta joudutaan myös useimmiten tyytymään siihen, ettei yksin asuvien sisäistä vaihtelua ole otettu huomioon kuin korkeintaan yhden tekijän (yleensä iän) osalta. Tarkemmat analyysit yksin asuvien eroista muihin nähden vaativat siis uutta yksilötason tutkimusaineistojen analyysiä.

Yksin asuvia koskeva politiikka

Pohdittaessa yksin asuvia koskevan politiikan tarpeellisuutta lähtökohtana on, että yksin asuvat eivät tällä hetkellä ole lain mukaan erityisen suojelun tarpeessa oleva ryhmä. Yksin asuviin ei kohdistu sosiaalisten riskien näkökulmasta erityistä lainsäädäntöä, ja sosiaalipolitiikassa on ainakin vähimmäisturvaetuuksien osalta ollut pikemmin suuntauksena, että yksin asuvien suurempia yksikkökustannuksia kompensoidaan aiempaa vähemmän, enää vain toimeentulotuessa (Haataja 2014). Yksin asuvien tai yleisemmin yhden

tulonsaajan kotitalouksien saamat lisät etuuksissa ovat joka tapauksessa yksi mahdollinen keino tasata mit-takaavaedun puuttumisen seurauksia ja yksin asuvien suurempaa haavoittuvuutta sosiaalisille riskeille.

Toisaalta Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on jo luotu mahdollisuuksia yksin asumiselle, sillä yksilöl-lisen sosiaaliturvan ja naisten laajan työssäkäynnin vuoksi riippuvuus perheestä toimeentulon turvaajana on vähäisempää kuin esimerkiksi useissa Etelä- ja Itä-Euroopan maissa (Haataja 2014). Nykyinen tulonsiirto-järjestelmä myös tasoittaa yksin asuvien tulotason eroa verrattuna esimerkiksi lapsettomiin pareihin, minkä taustalla on ainakin yksin asuvien matalampi työllisyysaste. Tässä raportissa ei kuitenkaan saatu tietoa tulonsiirtojärjestelmän kokonaisvaikutuksista kotitaloustyyppien välisiin tuloeroihin vertailtaessa samanlai- sessa elämäntilanteessa esimerkiksi työllisyyden suhteen olevia.

Vaikka yksin asumista ei sinänsä nähtäisi perusteena erityiselle sosiaalipolitiikalle, niin yksin asumisen yhdistyminen esimerkiksi toimintakyvyn heikkenemiseen voisi olla tällainen peruste. Yksin asuvien ikään- tyneiden määrän kasvaessa on ratkaistava, kuinka heidän asumisensa järjestetään. Tutkimusten perusteella yksin asuminen lisää ikääntyneillä laitoshoitoon päätyminen riskiä, joten edistämällä yksien asuvien kotona asumista tukevien palvelujen saamista voidaan ehkäistä laitoshoidon tarvetta. Ikääntyneillä yksin asuminen on myös usein jo pysyvä tilanne toisin kuin nuoremmilla yksin asuvilla, joista moni voi vielä päätyä pa- risuhteeseen. Ylipäänsä sellaiset elämäntilanteet, joissa yksin asumisen tiedetään erityisesti lisäävän on- gelmien kärjistymisen riskiä, ovat suositeltava lähtökohta yksin asuvien hyvinvointiin vaikuttaville toimille.

Yksin asuvien suurempaan asumismenorasitteeseen ja suoranaiseen asunnon puutteeseen yksin elävillä vaikuttaa osaltaan erityisesti Etelä-Suomen kasvukeskuksissa vallitseva pula kohtuullisen vuokra- ja hinta- tason pienasunnoista. Tällaisten asuntojen saatavuutta edistävät toimet kohdistuvat suurelta osin yksin asu- viin ja heidän asumismenorasitteeseensa ja toimeentuloonsa. Näin ollen asuntopolitiikka on tärkeä yksin asuvien hyvinvointiin vaikuttava politiikan sektori.

Kaikkia yksin asuvien hyvinvoinnin puutteita ei ole mahdollista ratkaista viranomaisten toiminnalla. Esimerkiksi psyykkisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen tuen puutteisiin vaikuttamisen voi katsoa kuuluvan pikemmin esimerkiksi kansalaisjärjestöjen rooliin.

Lähteet

- Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (2014) *Asunnottomat 2013*. Selvitys 2/2014. Lahti: ARA.
- Eeva R (2014) ”Vahva täytyy olla että pärjää yksin”. Diskursiivianalyttinen tutkimus yksinelävistä, heidän taloudellisesta asemastaan ja diskursiivisesta vallasta Taloussanomien nettikeskustelussa. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma, Turun yliopisto.
- Forma P, Saarinen A (2008) Väestön mielipiteet sosiaaliturvasta vuonna 2006. Teoksessa Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2008*, s. 162-177. Helsinki: Stakes.
- Forsell M, Nurmi T (2013) *Päihdehuollon huumeasiakkaat 2012*. Tilastoraportti 21. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Haataja A (2014) Yksin asuvana EU:ssa – taloudellinen riski vai mahdollisuus? Teoksessa Niemelä M (toim.) *Eurooppalaiset elinot*, s. 122-150. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.
- Helsingin kaupungin tietokeskus (2013) *Helsingin ulkomaalaisväestö vuonna 2013*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Härkänen T (2012) Tilastolliset menetelmät. Teoksessa Koskinen S, Lundqvist AM, Ristiluoma N, toim. (2012) *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 68/2012, s. 28-29.
- Joutsenniemi K, Martelin T, Kestilä L, Martikainen P, Pirkola S, Koskinen S (2007) Living arrangements, heavy drinking and alcohol dependence. *Alcohol Alcohol*. 2007 Sep-Oct;42(5):480-91.
- Junto A (2005) Maahanmuuttajien asuminen – integroitumista vai segregoitumista? Teoksessa Paananen S (toim.) *Maahanmuuttajien elämää Suomessa*, s. 43-58. Helsinki: Tilastokeskus.
- Jylhä M (2011) Self-Rated Health and Subjective Survival Probabilities as Predictors of Mortality. Teoksessa R.G. Rogers, E.M. Crimmins (eds.), *International Handbook of Adult Mortality*, International Handbooks of Population 2, Springer. s. 329-344.
- Karjalainen J, Karjalainen V (2010) Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Empiirinen tutkimus pääkaupunkiseudulta. Raportti 38. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Karvonen S (2008) Hyvinvointi työikäisten kokemana. Teoksessa Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2008*, s. 96-114. Helsinki: Stakes.
- Kauppinen TM & Karvonen S (2008) Nuorten aikuisten toimeentulo-ongelmat. Teoksessa Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2008*, s. 76-93. Helsinki: Stakes.
- Kauppinen TM, Moisio P, Mukkila S (2013) Toimeentulotuen saamisen toistuvuus ja etuuskien päällekkäisyys. Teoksessa Kuivalainen S (toim.) *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. Raportti 9/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kela (2014) *Kelan asumistukitilasto 2013*. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Kestilä L, Martelin T, Rahkonen O, Joutsenniemi K, Pirkola S, Poikolainen K, Koskinen S (2008) Childhood and current determinants of heavy drinking in early adulthood. *Alcohol Alcohol*. 2008 Jul-Aug;43(4):460-9.
- Koskinen S, Kestilä L, Martelin T, Aromaa A, toim. (2005) Nuorten aikuisten terveys. *Terveys 2000 -tutkimuksen perustulokset 18–29-vuotiaiden terveydestä ja siihen liittyvistä tekijöistä*. Kansanterveyslaitoksen julkaisuja B 7 / 2005. Helsinki.
- Koskinen S, Joutsenniemi K, Martelin T, Martikainen P (2007) Mortality differences according to living arrangements. *Int J Epidemiol*. 2007 Dec;36(6):1255-64.
- Koskinen S, Lundqvist AM, Ristiluoma N, toim. (2012) *Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 68/2012.
- Kuivalainen S, Sallila S (2013) Toimeentulotuen saajien köyhyys ja toimeentulotuen köyhyyttä vähentävä vaikutus 1990-2010. Teoksessa Kuivalainen S (toim.) *Toimeentulotuki 2010-luvulla*. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä, s. 59-77. Raportti 9/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kuussaari K, Kaukonen O, Partanen A, Vormo H, Ronkainen J-E (2014) Päihdeasiakkaat sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 79:3, 264-277.
- Kärkkäinen S-L (2010) Yksin asuminen Suomessa. Teoksessa Hänninen S, Palola E, Kaivonurmi M (toim.) *Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikkaa kilpailuvaltiossa*, s. 181-218. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Laakso S, Kostiaainen E (2013) Tavallisen pienituloisen ihmisen kohtuuhintainen vuokra-asuminen Helsingin seudulla. Helsinki: Y-Säätiö ja Kaupunkitutkimus TA.
- Lehtelä K-M, Moisio P, Mukkila S (2014) Vuoden 2014 talousarvion vaikutukset perusturvaan. Työpäperi 9/2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Manderbacka K, Muuri A, Keskimäki I, Kaikkonen R, Elovainio M (2012) Mitä tyydyttämätön palvelutarve kertoo terveyspalvelujen saatavuudesta? *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 49, 4-12.
- Martelin T, Castaneda AE, Kauppinen TM (2012) Siviilisäätö ja kotitalous. Teoksessa Castaneda AE, Rask S, Koponen P, Mölsä M, Koskinen S (toim.) *Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi*. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa, s. 48-52. Raportti 61/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Moisio P, Rämö T (2007) Koettu yksinäisyys demografisten ja sosioekonomisten taustatekijöiden mukaan Suomessa vuosina 1994 ja 2006. *Yhteiskuntapolitiikka* 72:4, 392-401.
- Moisio P (2008) Köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien kehitys. Teoksessa Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2008*, s. 256-274. Helsinki: Stakes.
- Moisio P (2010) Tuloerojen, köyhyyden ja toimeentulo-ongelmien kehitys. Teoksessa Vaarama M, Moisio P, Karvonen S (toim.)

- Suomalaisten hyvinvointi 2010, s. 180-196. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Munter A (2010) Vieraskieliset ja asuminen Espoossa. Tietoisku 11/2010. Kehittämis- ja tutkimusyksikkö, Espoon kaupunki.
- Muuri A (2008) Sosiaalipalveluja kaiken ikää ja kaikille? Teoksessa Moisio P, Karvonen S, Simpura J, Heikkilä M (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008, s. 192-215. Helsinki: Stakes.
- Muuri A (2010) Väestön mielipiteet sosiaalipalveluista. Teoksessa Vaarama M, Moisio P, Karvonen S (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010, s. 78-95. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Muuri A & Manderbacka K (2010) Hyvinvointivaltion kannatuspe-
rusta. Teoksessa Vaarama M, Moisio P, Karvonen S (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010, s. 96-110. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Mäki N, Martikainen P (2008) The effects of education, social class and income on non-alcohol- and alcohol-associated suicide mortality: a register-based study of Finnish men aged 25-64. *European Journal of Population* 24, 385-404.
- Mäki N, Martikainen P (2009) The role of socioeconomic indicators on non-alcohol and alcohol-associated suicide mortality among women in Finland. A register-based follow-up study of 12 million person-years. *Social Science & Medicine* 68, 2161-2169.
- Nieminen T, Martelin T, Koskinen S, Simpura J, Alanen E, Härkänen T, Aromaa A (2008) Measurement and socio-demographic variation of social capital in a large population-based survey. *Social Indicators Research* 85, 405-423.
- Nihtilä E, Martikainen P (2008) Why older people living with a spouse are less likely to be institutionalized: the role of socioeconomic factors and health characteristics. *Scand J Public Health*. 2008 Jan;36(1):35-43.
- Pasila A (2014) Työ vai perhe? Usein molemmat! Hyvinvointikatsaus 1/2014.
- Pitkänen K, Jalovaara M (2007) Perheet ja perheenmuodostus. Teoksessa Koskinen S, Martelin T, Notkola I-L, Notkola V, Pitkänen K, Jalovaara M, Mäenpää E, Ruokolainen A, Ryyänen M, Söderling I (toim.) Suomen väestö, s. 115-167. Helsinki: Gaudeamus.
- Pyykkönen T (2013) Asuinolot vaihtelevat syntyperän mukaan. Hyvinvointikatsaus 2/2013.
- Remes H, Martikainen P (2012) Social determinants of mortality after leaving the parental home—Childhood and current factors. *Advances in Life Course Research* 17 (2012) 199–209.
- Sainio P, Stenholm S, Vaara M, Rask S, Valkeinen H, Rantanen T (2012) Fyysinen toimintakyky. Teoksessa Koskinen S, Lundqvist AM, Ristiluoma N, toim. (2012) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Raportti 68/2012. s. 120-124.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2011). Perusturvan riittävyyden arviointiraportti. Avauksia 4/2011. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2014) Toimeentulotuki 2012. Tilastoraportti 1/2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Tilastokeskus (2013a). Työssäkäynti 2011. Pääasiallinen toiminta ja ammattiasema.
- Tilastokeskus (2013b) Tulonjakotilasto 2011. Pienituloisuus.
- Tilastokeskus (2013c). Asunnot ja asuinolot 2012, yleiskatsaus.
- Tilastokeskus (2014a) Tulonjakotilasto 2012. Väestöryhmittäiset tuloerot.
- Tilastokeskus (2014b) Tulonjakotilasto 2012. Pienituloisuus.
- Tilastokeskus (2014c) Tulonjakotilasto 2012. Tulot, asuminen ja asumismenot.
- Tilastokeskus (2014d) Kotitalouksien kulutus 2012.
- Tilastokeskus (2014e) Kulutustutkimus 2012. Käyttäjän käsikirja.
- Vaalavuo M, Häkkinen U, Fredriksson S (2013) Sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetekijät ja valtionosuusjärjestelmän uudistaminen. Raportti 24/2013. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Vaarama M, Siljander E, Luoma M-L, Meriläinen S (2010) Suomalaisten kokema elämänlaatu nuoruudesta vanhuuteen. Teoksessa Vaarama M, Moisio P, Karvonen S (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2010, s. 126-149. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Vaarama M, Hannikainen-Ingman K, Mukkila S (2014, tulossa) Elämänlaatu elämäkulussa. Teoksessa Suomalaisten hyvinvointi 2014. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Virmasalo I (2000) Työttömyys ja perheasema Suomessa 1980-1995. *Yhteiskuntapolitiikka* 65(4), 303-314.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Yhden, kahden ja vähintään kolmen henkilön asutokunnissa asuvien määrän ja näissä asutokunnissa asuvien henkilöiden määrän kehitys vuosina 1989-2013 (kuviot 1 ja 2).

Vuosi	Asutokunnat tuhansia			Henkilöt, tuhansia		
	1	2	3+	1	2	3+
1989	625	584	800	625	1168	3099
1990	646	598	793	646	1196	3082
1991	669	611	786	669	1221	3062
1992	694	619	781	694	1238	3048
1993	716	625	778	716	1251	3038
1994	741	638	770	741	1276	3001
1995	767	653	762	767	1305	2969
1996	782	664	753	782	1328	2932
1997	799	676	745	799	1353	2902
1998	819	693	735	819	1385	2859
1999	839	708	725	839	1416	2818
2000	857	722	716	857	1445	2780
2001	883	742	705	883	1483	2729
2002	903	754	697	903	1507	2696
2003	923	766	689	923	1532	2663
2004	943	778	682	943	1556	2635
2005	965	790	675	965	1580	2609
2006	984	801	669	984	1602	2587
2007	1000	812	665	1000	1623	2572
2008	1015	823	662	1015	1645	2559
2009	1026	831	661	1026	1662	2555
2010	1040	837	660	1040	1674	2550
2011	1053	847	656	1053	1693	2536
2012	1070	856	654	1070	1712	2527
2013	1083	865	652	1083	1729	2520

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 2. Yksin asuvien osuus väestöstä iän ja sukupuolen mukaan vuosina 1990 ja 2012 (kuviot 3).

Yksin asuvien miesten ja naisten osuus ikäluokasta, %

Ikä	1990 Miehet	2012 Miehet	1990 Naiset	2012 Naiset
18	1,3	5,5	2,6	9,1
19	2,8	11,8	5,7	18,3
20	4,3	18,5	8,6	25,4
21	7,3	25,1	11,0	28,1
22	10,2	28,1	12,9	27,3
23	12,7	29,8	14,8	26,2
24	14,9	30,9	15,6	25,5
25	16,1	30,8	15,8	24,5
26	17,0	30,5	15,2	22,3

27	17,1	29,9	14,3	20,8
28	16,8	28,6	13,6	18,9
29	16,0	27,5	12,7	17,5
30	15,2	25,9	11,3	16,5
31	14,7	24,7	10,3	15,2
32	14,0	22,9	10,0	14,3
33	13,3	22,3	9,1	13,2
34	13,1	22,3	8,7	12,7
35	12,4	21,2	8,1	11,5
36	11,9	20,7	7,8	11,0
37	11,6	20,2	7,7	10,7
38	11,0	19,7	7,5	10,6
39	10,8	19,9	7,3	10,2
40	11,0	20,0	7,5	10,7
41	11,0	20,0	7,7	10,6
42	10,5	20,4	8,1	11,1
43	10,7	20,8	8,4	11,5
44	10,7	20,7	9,0	11,6
45	10,8	20,8	9,3	12,4
46	11,4	21,0	10,2	13,3
47	11,0	21,1	10,9	14,4
48	11,8	21,3	12,3	14,8
49	11,7	21,6	12,7	16,0
50	12,0	22,0	13,5	17,2
51	12,3	22,6	13,9	18,2
52	12,7	22,9	14,9	19,7
53	12,7	23,0	16,8	20,8
54	13,3	23,0	17,5	22,2
55	13,3	23,1	18,6	23,4
56	13,4	23,3	19,7	24,7
57	13,5	24,0	20,4	25,4
58	14,1	23,6	21,9	26,3
59	13,7	23,6	23,0	27,3
60	14,4	23,0	24,1	27,7
61	14,8	22,7	26,0	28,8
62	14,5	22,8	27,6	29,5
63	15,4	22,7	29,2	30,7
64	15,2	22,4	31,0	31,5
65	15,6	21,8	33,2	31,9
66	15,7	21,6	35,0	32,6
67	15,6	21,4	37,3	33,5
68	15,7	21,1	38,9	34,7
69	16,3	21,2	41,0	35,6
70	16,3	21,3	43,5	37,5
71	15,8	21,5	45,0	38,2
72	17,6	21,2	47,6	39,9
73	17,6	21,8	49,1	41,0
74	18,8	22,0	51,4	42,7
75	20,0	21,8	52,6	45,3
76	20,9	22,2	53,6	46,6
77	22,4	23,5	54,2	49,4
78	22,7	23,4	54,9	50,8

79	24,3	24,6	55,9	52,0
80	25,9	24,5	56,7	54,6
81	27,8	25,7	55,4	55,6
82	28,0	27,3	56,0	57,8
83	28,4	28,6	55,1	59,0
84	29,7	28,5	52,9	60,5
85	32,3	31,8	53,5	60,9
86	33,3	33,4	50,1	61,9
87	29,8	34,4	49,4	63,5
88	34,3	37,5	45,8	61,7
89	34,1	37,8	43,7	61,4
90	31,3	39,5	41,1	60,5
91	29,9	41,2	36,6	58,9
92	33,3	42,7	34,6	57,8
93	29,3	43,9	31,2	56,3
94	32,1	46,9	28,3	56,0
95	31,1	44,6	26,8	52,6

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 3. Yksin asuvien osuus 15 vuotta täyttäneistä tilastollisen kuntaryhmittymisen ja sukupuolen mukaan vuonna 2013, % (kuviot 4).

	Naiset	Miehet	Kaikki
Maaseutumaiset kunnat	21,0	20,2	20,6
Taajaan asutut kunnat	21,3	19,4	20,3
Kaupunkimaiset kunnat	27,0	23,3	25,2

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 4. Yksin asuvien osuus väestöstä kotitalouden kulutusyksikköä kohti laskettujen tulojen kymmenyksen mukaan vuonna 2012, % (kuviot 5).

Tulodesiili	Alle 35-v. yksin asuvia	35-64-v. yksin asuvia	Yli 64-v. yksin asuvia
I (pientuloisin 10 %)	14,5	17,8	20,2
II	5,9	9,6	22,4
III	3,8	5,7	10,9
IV	3,2	5,8	6,8
V	3,5	6,2	3,8
VI	3,5	8,1	3,0
VII	2,2	8,6	1,9
VIII	3,0	5,8	1,5
IX	1,6	6,7	1,5
X (suurituloisin 10 %)	0,8	5,7	1,5

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 5. Koko 15 vuotta täyttäneen väestön ja yksin asuvien ikä- ja sukupuolirakenne vuonna 2012, kunkin ikä- ja sukupuoliryhmän osuus, % (kuvio 6).

Ikä	Miehet		Naiset		Kaikki	
	Yksin asuvat	Koko väestö	Yksin asuvat	Koko väestö	Yksin asuvat	Koko väestö
15 - 19	0,6	3,6	1,0	3,5	1,6	7,1
20 - 24	4,3	3,8	4,1	3,7	8,4	7,5
25 - 29	4,8	3,9	3,2	3,7	8,0	7,5
30 - 34	3,9	3,9	2,2	3,7	6,2	7,6
35 - 39	3,2	3,7	1,6	3,5	4,8	7,3
40 - 44	3,2	3,7	1,7	3,5	4,9	7,2
45 - 49	3,7	4,2	2,4	4,1	6,2	8,2
50 - 54	3,9	4,1	3,4	4,1	7,3	8,2
55 - 59	4,1	4,1	4,6	4,2	8,7	8,4
60 - 64	4,1	4,2	5,5	4,4	9,6	8,6
65 - 69	3,2	3,5	5,4	3,8	8,6	7,3
70 - 74	2,1	2,3	4,7	2,8	6,9	5,2
75 - 79	1,7	1,7	4,8	2,3	6,5	4,1
80 - 84	1,3	1,2	4,9	2,0	6,2	3,2
85 - 89	0,8	0,6	3,4	1,3	4,3	1,9
90 - 94	0,3	0,2	1,3	0,5	1,6	0,7
95 -	0,1	0,0	0,3	0,1	0,3	0,2
Yhteensä	45,4	48,8	54,6	51,2	100,0	100,0
N (tuhatta)					1070	5427

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 6. Yksin asuvien ikä-, sukupuoli- ja siviilisäätärakenne vuonna 2012, kunkin ryhmän osuus yksin asuvista, % (kuvio 7).

Ikä	Miehet				Naiset			
	Naimaton	Naimisissa	Eronnut	Leski	Naimaton	Naimisissa	Eronnut	Leski
15 - 19	0,60	0,00	0,00	0,00	0,95	0,01	0,00	0,00
20 - 24	4,26	0,03	0,01	0,00	4,06	0,04	0,02	0,00
25 - 29	4,63	0,09	0,09	0,00	3,06	0,07	0,08	0,00
30 - 34	3,50	0,15	0,27	0,00	2,01	0,08	0,16	0,00
35 - 39	2,57	0,17	0,48	0,00	1,34	0,07	0,21	0,01
40 - 44	2,25	0,19	0,73	0,01	1,22	0,08	0,36	0,01
45 - 49	2,36	0,22	1,14	0,01	1,44	0,13	0,82	0,05
50 - 54	2,17	0,23	1,50	0,04	1,46	0,20	1,57	0,17
55 - 59	1,95	0,24	1,82	0,12	1,48	0,25	2,34	0,49
60 - 64	1,61	0,27	1,92	0,27	1,36	0,28	2,77	1,09
65 - 69	1,04	0,24	1,49	0,42	1,04	0,24	2,40	1,71
70 - 74	0,61	0,16	0,86	0,51	0,76	0,17	1,60	2,22
75 - 79	0,42	0,12	0,51	0,63	0,66	0,13	1,10	2,93
80 - 84	0,24	0,11	0,25	0,75	0,56	0,09	0,70	3,54
85 - 89	0,10	0,06	0,09	0,59	0,36	0,04	0,33	2,70
90 - 94	0,02	0,02	0,02	0,23	0,14	0,01	0,09	1,09
95 -	0,00	0,00	0,00	0,04	0,03	0,00	0,01	0,22
Yht.	28,33	2,30	11,17	3,62	21,93	1,86	14,56	16,24

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 7. Yksin asuvien ikä-, sukupuoli- ja kuntaryhmärakenne vuonna 2013, kunkin ryhmän osuus kaikista yksin asuvista, % (kuvio 8).

Ikä	Miehet			Naiset		
	Kaupunki- maiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutu- maiset kunnat	Kaupunki- maiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutu- maiset kunnat
15-24	4,00	0,52	0,35	4,36	0,40	0,24
25-34	7,23	0,86	0,66	4,78	0,38	0,26
35-44	4,91	0,80	0,64	2,69	0,33	0,24
45-54	5,41	1,13	1,09	4,46	0,72	0,59
55-64	5,15	1,37	1,56	7,25	1,36	1,18
65-74	3,47	0,99	1,17	7,51	1,53	1,39
75-	2,53	0,79	0,98	9,66	2,45	2,62
Yht.	32,69	6,46	6,44	40,71	7,18	6,52

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 8. 18-64-vuotiaiden työllisyysaste perheellisuuden ja sukupuolen mukaan vuosina 2006-2011, % (kuvio 9).

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Yhteensä	69,6	70,8	70,7	67,9	68,9	69,9
Naiset yhteensä	68,8	70,1	70,9	69,3	69,9	70,8
Miehet yhteensä	70,4	71,5	70,5	66,5	67,9	69,0
Perheisiin kuulumattomat naiset	62,7	63,9	64,6	62,5	62,8	63,5
Perheisiin kuulumattomat miehet	59,2	60,7	59,8	55,3	56,6	57,6

Lähde: Tilastokeskus 2013a

Liitetaulukko 9. Käytettävissä olevat rahatulot kulutusyksikköä kohti vuoden 2012 rahassa erityyppisissä kotitalouksissa 1995-2012, euroa, mediaani (kuvio 10).

Vuosi	Kaikki koti- taloudet	Yhden hengen taloudet yhteensä	Yhden hengen talous, alle 35 v.	Yhden hengen talous, 35-64 v.	Yhden hengen talous, yli 64 v.	Lapset- tomat parit	Parit, joilla lapsia	Yksin- huoltaja- taloudet
1995	15650	12501	12821	14034	11504	17947	17237	14440
1996	15894	12681	11930	15166	11693	18194	17649	14555
1997	16225	13034	13059	15673	11860	18986	18007	14847
1998	16590	13157	13433	16232	11942	19755	18393	14619
1999	16939	13555	14302	16339	11992	20061	18961	14923
2000	17234	13568	14783	16440	11848	20551	19383	14863
2001	17813	13783	14036	16594	12365	21210	19824	14666
2002	18326	14214	13891	17984	12895	21808	20467	15339
2003	18837	14791	15626	18553	13098	22349	20858	15629
2004	19517	15517	14842	19122	13520	23053	21910	16262
2005	20219	15487	15577	19272	13440	23459	22894	16880
2006	20409	15835	15829	20097	13645	24274	22979	16651
2007	21018	15988	17211	19844	14155	25242	23597	16444
2008	21397	16433	17557	20049	14248	25468	24002	17549
2009	21901	17293	17788	21065	15046	26067	24338	18175

2010	22036	17069	16968	21354	15158	26368	24752	18028
2011	22138	16813	17132	20964	15108	26441	25025	18421
2012	22100	16949	16864	21524	15486	26327	25087	18219

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 10. Käytävissä olevat rahatulot vuonna 2012 yksin asuvilla ja lapsettomilla pareilla, euroa, mediaani (kuvio 11).

Ikä	Lapseton pari		
	Yksin asuva	Henkilöä kohti	Kulutus-yksikköä kohti
-35	16864	19214	25619
35-64	21524	23723	31631
65-	15486	16113	21483

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 11. Yksin asuvien ja kaikkien kotitalouksien pienituloisuusaste 1995-2012, % (kuvio 12).

Vuosi	Kaikki koti-taloudet	Yhden hengen taloudet yhteensä	Yhden hengen talous, alle 35 v.	Yhden hengen talous, 35-64 v.	Yhden hengen talous, yli 64 v.
1995	7,6	23,0	31,4	18,1	22,4
1996	8,5	24,4			
1997	8,5	24,5			
1998	9,6	25,6			
1999	9,5	24,8			
2000	10,5	27,4	30,5	22,3	31,5
2001	11,6	30,2			
2002	11,3	28,4			
2003	11,1	27,2			
2004	11,9	30,4			
2005	12,7	33,6	38,3	23,7	42,6
2006	13,1	32,1			
2007	13,8	33,7	37,0	25,0	41,6
2008	13,9	34,0	34,2	26,8	42,5
2009	13,2	31,8	35,6	24,4	38,4
2010	13,7	32,8	39,0	24,8	38,8
2011	13,2	33,4	40,3	26,5	37,2
2012	11,9	31,3	38,1	25,6	33,7

Lähteet: Tilastokeskus 2014b; Tilastokeskus 2013b; Tilastokeskus

Liitetaulukko 12. Pienituloisuusaste vuonna 2008 yksin asuvilla iän ja pääasiallisen toiminnan mukaan sekä kaikissa kotitalouksissa (kuvio 13).

	Pieni- tuloisia, %
Yksin asuvat	
35-64, Työssä	5
65-, Eläkkeellä (vain työeläke)	7
18-34, Työssä	10
35-64, Eläkkeellä (vain työeläke)	16
35-64, Työtön (ansiopäiväraha)	50
65-, Eläkkeellä (kansaneläke)	50
35-64, Eläkkeellä (kansaneläke)	73
35-64, Työtön (perusturva)	86
18-34, Opiskelija	90
18-34, Työtön (perusturva)	92
KAIKKI KOTITALOUDET	13

Lähde: Moisio (2010)

Liitetaulukko 13. Kotitalouksien saamat ja maksamat tulonsiirrot vuonna 2012 kotitaloustyyppin mukaan (kuvio 14).

Kotitaloustyyppi	Saadut tulonsiirrot, % brutto- tuloista	Maksetut tulonsiirrot, % brutto- tuloista
Yksin asuvat yhteensä	43,4	21,9
Yksin asuvat, alle 35 v.	18,5	19,8
Yksin asuvat, 35-64 v.	23,3	25,4
Yksin asuvat, yli 64 v.	89,6	17,6
Lapsettomat parit yhteensä	32,6	24,2
Lapsettomat parit, alle 35 v.	9,0	22,0
Lapsettomat parit, 35-64 v.	17,9	26,8
Lapsettomat parit, yli 64 v.	78,9	20,6
Parit, joilla lapsia	12,1	25,8
Yksinhuoltajataloudet	27,7	19,8
KAIKKI KOTITALOUDET	27,6	24,0

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 14. Toimeentulotuen saannin kesto tukea saaneilla kotitaloustyyppin mukaan vuonna 2012, % (kuvio 15).

Kotitaloustyyppi	1-3 kk	4-6 kk	7-9 kk	10-12 kk	Yhteensä
Parit, joilla lapsia	33,3	17,4	17,0	32,2	100,0
Yksin asuvat miehet	37,1	17,6	15,4	29,9	100,0
Yksinhuoltajamiehet	37,1	18,8	16,3	27,9	100,0
Yksinhuoltajanaiset	38,7	19,7	16,6	25,0	100,0
Parit ilman lapsia	41,9	18,2	14,8	25,2	100,0
Yksin asuvat naiset	43,4	17,6	14,1	24,9	100,0
KAIKKI	39,1	17,9	15,3	27,8	100,0

Lähde: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2014)

Liitetaulukko 15. Kulutuksen rakenne vuonna 2012 kotitaloustyyppin mukaan, osuus kotitalouden kulutusmenoista, % (kuvio 16).

Kulutustyyppi	Kaikki koti- taloudet	Yhden hengen talous, alle 65 v.	Lapseton pari, alle 65 v.	Yksin- huoltaja- talous	Kahden huoltajan lapsi- perhe	Vanhus- talous
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	12,5	10,5	11,7	13,0	13,0	15,0
Alkoholijuomat ja tupakka	2,3	2,9	2,9	1,8	1,8	1,4
Vaatteet ja jalkineet	3,1	2,8	3,3	4,3	4,1	2,4
Asuminen ja energia	29,3	31,6	24,1	29,5	24,5	37,8
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	4,6	3,9	5,5	5,0	4,8	4,1
Terveys	3,4	2,7	2,8	2,7	2,1	6,4
Liikenne	16,4	14,6	20,2	13,5	18,9	11,1
Tietoliikenne	2,5	2,7	2,5	3,2	2,4	2,4
Kulttuuri ja vapaa-aika	10,2	11,1	9,8	9,8	10,1	9,2
Koulutus	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,0
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	4,2	5,9	5,0	4,3	4,1	1,5
Muut tavarat ja palvelut	11,4	11,1	11,9	12,6	13,9	8,7
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 16. Kulutuksen rakenne vuonna 2012 alle 65-vuotiailla yksin asuvilla ja lapsettomilla pareilla, euroa (kuvio 17).

Kulutustyyppi	Lapseton pari		
	Yksin asuva	Henkilöä kohti	Kulutus- yksikköä kohti
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	2480	2490	3320
Alkoholijuomat ja tupakka	695	627	836
Vaatteet ja jalkineet	662	706	941
Asuminen ja energia	7444	5136	6848
Kodin kalusteet, koneet ja tarvikkeet	925	1166	1554
Terveys	640	592	790
Liikenne	3445	4305	5741
Tietoliikenne	629	524	698
Kulttuuri ja vapaa-aika	2619	2093	2790
Koulutus	41	50	66
Hotellit, kahvilat ja ravintolat	1381	1068	1424
Muut tavarat ja palvelut	2611	2541	3388
Kulutusmenot yhteensä	23573	21297	28396

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 17. Asunnon hallintaperuste yhden hengen talouksilla ja kaikilla kotitalouksilla vuonna 2012, % (kuvio 18).

	Omistus- asunnot yhteensä	Velaton omistus- asunto	Velkainen omistus- asunto	Vuokra- asunto	Muu
Yhden hengen talous, alle 35 v.	18,9	2,0	16,9	79,6	3,0
Yhden hengen talous, 35-64 v.	53,0	28,5	24,6	44,7	2,2
Yhden hengen talous, yli 64 v.	70,4	63,4	6,9	24,9	4,8
Yhden hengen taloudet yhteensä	52,2	35,9	16,3	44,7	3,0
KAIKKI KOTITALOUDET	67,3	34,9	32,4	30,7	2,1

Lähde: Tilastokeskus 2014c

Liitetaulukko 18. Eräiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja elintapojen osoittimien ikävakioiden¹ yleisyys (%) tai keskiarvo asumismuodon mukaan **naisilla** (ikäryhmä 30+, ellei toisin mainita; Terveys 2011 –tutkimus).

Muuttuja ²	Yksin asu- vat	Parisuh- teessa asu- vat	Muut yh- dessä asu- vat	yht.	p ³
Elinolot:					
Kulutuksesta tinkiminen	41,8	29,8	58,7	34,5	(***)
Ulkoisen häiritsejä työssä (<65-v.)	65,9	59,4	66,0	60,8	
Irtisanomisen tai lomautuksen uhka (<65-v.)	40,5	34,3	45,7	36,0	
Liikkumista häiritseviä tekijöitä asunnossa (70+ -v.)	23,8	15,1	22,5	20,8	
Terveys, toimintakyky ja elintavat:					
Koettu terveys hyvä tai melko hyvä	67,4	75,1	61,7	71,9	***
Ainakin yksi pitkäaikaissairaus	45,6	41,6	50,1	43,2	*
Jokin pysyvä vamma	8,0	6,4	9,0	7,0	
Diabetes	8,7	7,1	9,9	7,9	
Keuhkoputkien ahtauma	10,2	7,8	7,9	8,7	
Kyykistys vaikeutunut	44,3	35,7	43,8	39,6	**
Psyykinen kuormittuneisuus	20,7	14,9	28,2	17,2	***
Koettu suun terveys hyvä tai melko hyvä	74,8	81,7	68,8	78,8	***
Raskauden keskeytys (<55-v.)	23,8	16,6	24,3	18,2	*
Raskauskomplikaatio (<55-v.)	25,0	33,9	28,1	32,7	
Kohonnut verenpaine	12,9	12,0	12,0	12,3	
Lihavuus (BMI \geq 30)	26,1	23,8	33,7	25,0	*
Puolen km:n kävely vaikeuksitta	85,3	90,0	80,8	87,5	***
Keskimääräinen puristusvoima	27,7	29,4	28,9	28,9	(***)
Kielellinen sujuvuus (lueteltujen sanojen lkm)	23,9	24,9	24,2	24,5	(*)
Muisti (opittujen sanojen lkm)	8,3	8,5	8,4	8,5	*
Oma arvio työkyvystä (0-10, <75-v.)	7,7	8,2	7,5	8,0	***
Päivittäinen tupakointi	19,2	11,8	17,6	13,7	(***)
Raittius (ei käytä alkoholia nykyään)	25,9	24,0	37,5	25,3	(**)
Vihanneksia päivittäin	60,8	64,8	50,1	62,9	**
Vähäinen liikunta vapaa-aikana	31,8	26,7	31,9	28,5	
Vähäinen uni (\leq 6 h/vrk)	23,2	17,7	26,2	19,7	**

Muuttuja	Yksin asuvat	Parisuhteessa asuvat	Muut yhdessä asuvat	yht.	p
Sosiaaliset suhteet ja elämänlaatu:					
Yksinäisyys ⁴	12,0	3,5	16,0	6,7	(***)
Luottamus toisiin ihmisiin	38,3	44,9	42,5	43,0	*
Koettu elämänlaatu (1-5)	3,9	4,0	3,8	4,0	***
Terveyspalveluiden käyttö:					
Käynyt terveystarkastuksessa 5 v. aikana	69,5	72,5	76,9	71,7	
Käynyt terveyskeskuslääkärin vastaanotolla 12 kk aikana	42,2	42,6	51,6	42,9	
Käynyt sairaalan poliklinikalla 12 kk aikana	24,0	23,1	30,2	23,7	
Käynyt työterveyslääkärin vastaanotolla 12 kk aikana (<65-v.)	34,7	37,7	41,8	37,4	
Tarvitsee, mutta ei saa jatkuvaa tai toistuvaa lääkärinhoitoa	8,7	6,5	8,6	7,3	

¹ Estimaatit (vastemuuttajien osuudet tai keskiarvot) ovat erikseen sukupuolittain ikävakioituja, ja sekä ne että asumismuotoryhmien välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä kuvaavat tähdet on poimittu additiivisista malleista, jotka olettavat erojen olevan samanlaisia kaikissa ikäryhmissä. Jos näin ei analyysin mukaan ole, tähdet on merkitty sulkuihin. Taulukosta on poistettu sellaiset muuttajat, joiden kohdalla estimointi on epäluotettavaa pienten tapausmäärien vuoksi; poikkeuksen tästä menettelystä muodostaa yksinäisyys, joka on tästä huolimatta otettu mukaan taulukkoon sen erityisen kiinnostavuuden vuoksi.

² Muuttajat on kuvattu Terveys 2011 –perusraportissa (Koskinen ym. 2012, Liitetaulukko 16.2.2., s. 288-290)

³ Ryhmien välisen eron tilastollinen merkitsevyys: * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001; sulut: ero on eri ikäryhmissä erilainen (iällä ja asumismuodolla on merkitsevä yhdysvaikutus)

⁴ Tulokset ovat epäluotettavia, koska joissakin soluissa tapausmäärät ovat olleet analyysin kannalta liian pieniä.

Liitetaulukko 19. Eräiden hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja elintapojen osoittimien ikävakiointu¹ yleisyys (%) tai keskiarvo asumismuodon mukaan **miehillä** (ikäryhmä 30+, ellei toisin mainita; Terveys 2011 –tutkimus).

Muuttuja ²	Yksin asuvat	Parisuh-teessa asuvat	Muut yhdessä asuvat	yht.	p ³
Elinolot:					
Kulutuksesta tinkiminen	40,7	31,3	34,4	33,2	(***)
Ulkoinen häirtatekijä työssä (<65-v.)	68,8	60,5	73,8	62,2	
Irtisanomisen tai lomautuksen uhka (<65-v.)	48,9	43,1	40,5	43,9	
Liikkumista häirtavia tekijöitä asunnossa (70+ -v.)	14,1	12,2	12,4	12,7	
Terveys, toimintakyky ja elintavat:					
Koettu terveys hyvä tai melko hyvä	64,9	77,3	75,3	74,7	***
Ainakin yksi pitkäaikaissairaus	45,5	37,7	50,7	39,7	***
Jokin pysyvä vamma	15,1	12,0	10,2	12,6	
Diabetes	10,5	10,0	13,6	10,2	
Keuhkoputkien ahtauma	13,6	12,6	10,9	12,7	
Kyykistys vaikeutunut	28,9	18,7	16,3	20,9	**
Psyykinen kuormittuneisuus	21,4	11,8	7,3	13,5	(***)
Koettu suun terveys hyvä tai melko hyvä	65,2	73,4	65,6	71,6	**
Kohonnut verenpaine	15,1	14,7	18,4	14,9	
Lihavuus (BMI \geq 30)	27,1	21,0	19,8	22,2	(**)
Puolen km:n kävely vaikeuksitta	88,2	92,3	90,9	91,4	(*)
Keskimääräinen puristusvoima	44,2	48,0	46,0	47,2	***
Kielellinen sujuvuus (lueteltujen sanojen lkm)	22,6	24,5	22,9	24,1	***
Muisti (opittujen sanojen lkm)	7,6	8,1	7,7	8,0	(***)
Oma arvio työkyvystä (0-10)	7,5	8,1	7,9	8,0	***
Päivittäinen tupakointi	26,9	15,0	28,3	17,8	***
Raittius (ei käytä alkoholia nykyään)	26,6	15,5	39,6	18,4	(***)
Vihanneksia päivittäin	42,2	54,9	31,1	51,5	***
Vähäinen liikunta vapaa-aikana	35,4	30,3	30,1	31,3	
Vähäinen uni (\leq 6 h/vrk)	24,4	17,7	23,8	19,1	(*)

Muuttuja	Yksin asuvat	Parisuh- teessa asu- vat	Muut yh- dessä asu- vat	yht.	p
Sosiaaliset suhteet ja elämänlaatu:					
Yksinäisyys ⁴	19,2	2,3	5,7	5,7	(***)
Luottamus toisiin ihmisiin	30,6	39,3	39,3	37,7	**
Koettu elämänlaatu (1-5)	3,7	4,0	3,9	4,0	***
Terveyspalveluiden käyttö:					
Käynyt terveystarkastuksessa 5 v. aikana	73,5	77,9	61,0	76,6	**
Käynyt terveyskeskuslääkärin vas- taanotolla 12 kk aikana	33,6	33,2	36,8	33,4	
Käynyt sairaalan poliklinikalla 12 kk aikana	21,5	18,7	14,0	19,1	
Käynyt työterveyslääkärin vastaan- otolla 12 kk aikana (<65-v.)	29,9	34,0	20,1	32,7	(*)
Tarvitsee, mutta ei saa jatkuvaa tai toistuvaa lääkärinhoitoa	6,4	5,1	8,8	5,5	

¹ Estimaatit (vastemuuttujien osuudet tai keskiarvot) ovat erikseen sukupuolittain ikävakioituja, ja sekä ne että asumismuoto-ryhmien välisten erojen tilastollista merkitsevyyttä kuvaavat tähdet on poimittu additiivisista malleista, jotka olettavat erojen olevan samanlaisia kaikissa ikäryhmissä. Jos näin ei analyysin mukaan ole, tähdet on merkitty sulkuihin. Taulukosta on poistettu sellaiset muuttujat, joiden kohdalla estimointi on epäluotettavaa pienten tapausmäärien vuoksi; poikkeuksen tästä menettelystä muodostaa yksinäisyys, joka on tästä huolimatta otettu mukaan taulukkoon sen erityisen kiinnostavuuden vuoksi.

² Muuttujat on kuvattu Terveys 2011 –perusraportissa (Koskinen ym. 2012, Liitetaulukko 16.2.2., s. 288-290)

³ Ryhmien välisen eron tilastollinen merkitsevyys: * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001; sulut: ero on eri ikäryhmissä erilainen (iällä ja asumismuodolla on merkitsevä yhdysvaikutus)

⁴ Tulokset ovat epäluotettavia, koska joissakin soluissa tapausmäärät ovat olleet analyysin kannalta liian pieniä.

Liitetaulukko 20. Yksin asuvien, avoliitossa elävien ja muiden yhdessä asuvien suhteellinen kuolleisuus verrattuna naimisissa oleviin (=1) jaksolla 1996-2000 sukupuolen ja iän mukaan, ikävakioitu (kuvio 19).

	Miehet, 30-64	Naiset, 30-64	Miehet, 65+	Naiset, 65+
Yksin asuvat	3,24	1,98	1,35	1,15
Naimisissa	1	1	1	1
Avoliitossa	1,66	1,67	1,36	1,41
Muut yhdessä asuvat	2,91	1,72	1,35	1,35

Lähde: Koskinen ym. 2007

Liitetaulukko 21. Tapaturmainen ja väkivaltainen kuolleisuus 17-29-vuotiailla kotoa muuttaneilla yksin asuvilla, avoliitossa elävillä, vanhempiensa luo palanneilla, muilla yhdessä asuvilla sekä yksinhuoltajilla verrattuna avoliitossa oleviin (=1) sukupuolen mukaan (kuvio 20).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	2,32	2,22
Naimisissa	0,59	1,05
Avoliitossa	1	1
Palannut vanhempien luo	2,66	2,52
Muut yhdessä asuvat	2,29	1,81
Yksinhuoltaja	-	2,82

Lähde: Remes & Martikainen (2012)

Liitetaulukko 22. Terveytensä hyväksi tai melko hyväksi kokeneiden osuus (%) 18-29-vuotiaista sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000 (kuvio 22).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	85,9	90,6
Naimisissa tai avoliitossa	91,2	89,8
Vanhempien kanssa asuvat	83,8	91,9

Lähde: Koskinen ym. (2005)

Liitetaulukko 23. Vakavan masennusjakson 12 kuukauden aikana kokeneiden osuus (%) 18-29-vuotiaista sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000 (kuvio 24).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	12,3	28
Naimisissa tai avoliitossa	2,8	13,9
Vanhempien kanssa asuvat	5,1	13,1

Lähde: Koskinen ym. (2005)

Liitetaulukko 24. Oma arvio työkyvystä (asteikolla 0-10, keskiarvo) 18-29-vuotiailla sukupuolen ja asumismuodon mukaan vuonna 2000 (kuvio 26).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	9,2	9,2
Naimisissa tai avoliitossa	9,4	9,2
Vanhempien kanssa asuvat	8,9	9,1

Lähde: Koskinen ym. (2005)

Liitetaulukko 25. Päivittäin tupakoivien osuus (%) 18-29-vuotiaista asumismuodon mukaan vuonna 2000 (kuvio 28).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	31,2	27,7
Naimisissa tai avoliitossa	39,1	20,7
Vanhempien kanssa asuvat	30,7	13,6

Lähde: Koskinen ym. (2005)

Liitetaulukko 26. Yksinäisyyttä kokevien osuus 18-79-vuotiailla kotitaloustyypin mukaan vuonna 2006, % (kuvio 30).

Kotitaloustyyppi	Jatkuvasti tai melko		
	usein	Joskus	Yhteensä
Yksin asuva, 18-34	5,9	29,7	35,6
Yksin asuva, 35-64	9,3	30,4	39,7
Yksin asuva, 65-	10,1	26,1	36,2
Lapseton pari, 18-34	1,7	15,0	16,7
Lapseton pari, 35-64	2,9	15,1	18,0
Lapseton pari, 65-	2,8	12,7	15,5
Pari ja lapsia	1,7	15,3	17,0
Yksinhuoltaja	7,8	37,9	45,7
Muu	6,3	26,1	32,4
KAIKKI	4,2	19,7	23,9

Lähde: Moisio & Rämö (2007)

Liitetaulukko 27. Sosiaalinen pääoma 30 vuotta täyttäneillä vuonna 2000 asumismuodon, sukupuolen ja sosiaalisen pääoman ulottuvuuden mukaan, sosiaalisen pääoman ylimpään kolmannekseen kuuluvien osuus, % (kuvio 31).

Asumismuoto	Sosiaalinen tuki	Sosiaalinen osallistuminen ja verkostot	Luottamus ja vasta- vuoisuus
MIEHET			
Avoliitossa	29	27	43
Avoliitossa	27	20	35
Muu yhteisasuminen	18	22	34
Yksin asuva	16	18	29
NAISET			
Avoliitossa	46	44	32
Avoliitossa	45	39	27
Muu yhteisasuminen	28	37	24
Yksin asuva	20	41	24

Lähde: Nieminen ym. (2008)

Liitetaulukko 28. Vapaa-ajan määrä vuorokautta kohti sukupuolen, parisuhteen, iän ja lasten iän mukaan vuosina 2009-2010, tuntia (kuvio 32).

Sukupuoli ja kotitaloustyyppi	Vapaa-aikaa, tuntia
Nainen, Parisuhteessa, nuorin lapsi 0-6 v.	4,13
Mies, Parisuhteessa, nuorin lapsi 0-6 v.	4,26
Nainen, Yksinhuoltaja	4,46
Nainen, Parisuhteessa, nuorin lapsi 7-17 v.	4,50
Mies, Parisuhteessa, nuorin lapsi 7-17 v.	5,39
Nainen, Parisuhteessa, alle 45 v., ei alle 18-v. lapsia	5,43
<u>Nainen, Muu alle 45-vuotias, ei alle 18-v. lapsia</u>	6,26
Nainen, Parisuhteessa, 45+ v., ei alle 18-v. lapsia	6,31
Mies, Parisuhteessa, alle 45 v., ei alle 18-v. lapsia	6,35
<u>Mies, Muu alle 45-vuotias, ei alle 18-v. lapsia</u>	7,00
Nainen, Vanhempien luona, alle 45-v. naimaton	7,24
Mies, Parisuhteessa, 45+ v., ei alle 18-v. lapsia	7,35
<u>Nainen, Naimaton, 45+ v., ei alle 18-v. lapsia</u>	7,37
Mies, Vanhempien luona, alle 45-v. naimaton	7,44
<u>Mies, Naimaton, 45+ v., ei alle 18-v. lapsia</u>	8,13

Lähde: Tilastokeskus

Liitetaulukko 29. Laitoshoitoon päätyminen ikävakioidu suhteellinen riski 65 vuotta täyttäneillä sukupuolen ja asumismuodon mukaan (parisuhteessa elävät = 1) (kuvio 33).

	Miehet	Naiset
Yksin asuvat	1,70	1,29
Parisuhteessa asuvat	1	1
Muut yhdessä asuvat	1,56	1,21

Lähde: Nihtilä & Martikainen 2008